

The Project Gutenberg eBook of Pelaaja, by Fyodor Dostoyevsky

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pelaaja

Author: Fyodor Dostoyevsky

Translator: Hanna Pispala

Release date: June 27, 2014 [EBook #49110]

Most recently updated: June 2, 2015

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PELAAJA ***

PELAAJA

(Erään nuoren miehen päiväkirjasta)

Kirj.

F. M. DOSTOJEVSKI

Alkukielestä suomentanut H. P.

K. Kaatra, Tampere, 1907.

Tampereen Työväen Osuuskirjapaino r.l.

I.

Vihdoinkin siis olen palannut neljätoista päivää kestäneeltä matkaltani. Meikäläiset ovat jo oleskelleet kolme päivää täällä Roulettenburgissa. Minä luulin heidän, jumala ties, kuinka hartaasti, jo odottaneen minua, mutta siinä petyin. Kenraali näytti hyvin kopealta, puhutteli minua ylhäisesti ja lähetti sitte sisarensa luo. Epäilemättä ovat he jostain saaneet rahoja. Minusta tuntui myöskin kenraali olevan vähän hämillään, kun tapasi minut. Menin hänen sisarensa luo. Marja Filippovna puuhasi jotain suurella kiireellä ja puhutteli minua vaan ohimennen. Rahat otti hän kumminkin vastaan ja laski ne, sekä kuunteli kertomiani matkakuutisia. Päivällisille odotettiin markiisi Degrieriä ja sitäpaitsi erästä englantilaista — kaikki piti tavallisuuden mukaan olla suurellista, aivankuin Moskovassa, olihan nyt

saatu rahoja. Polina Aleksandrovna minut nähdessään kysyi, miksi olen viipynyt niin kauvan poissa, ja meni tiehensä vastausta odottamatta. Selvästi tekee hän sen tarkoituksella. Täytynee puhua kerran suumme puhtaaksi toisillemme — näkyä karttuneen yhtä ja toista poissaollessanikin.

Sain pienen huoneen hotellin neljännessä kerroksessa. Täällä sanotaan minun kuuluvan "kenraalin seurueeseen". Kaikesta päättäen on hänen onnistunut joutua puheenaineeksi. Kenraalia pidetään täällä yleisesti upporikkaana venäläisenä ylimyksenä. Heti aamupäivällä antoi hän minulle tehtäväksi vaihtaa kaksi tuhannen frankin seteliä. Vaihdoin ne hotellin konttoorissa. Nyt meitä tietysti pidetään miljoonan omistajina, ainakin viikon ajan. Olisin ottanut Mishan ja Nadjan mukaani kävelemään, mutta rappusilla huudettiin minut takaisin kenraalin luokse — hän suvaitsi kysyä, mihin aijon lasten kanssa lähteä. Omituista, hän ei voi katsoa minua suoraan silmiin. Kun hän joskus yrittää tehdä sen, vastaan hänelle niin halveksivalla, läpitunkevalla katseella, että hän joutuu hämilleen. Juhlallisin, katkonaisin lausein, jotka lopulta kokonaan sekaantuivat, ilmoitti hän minulle, etten saisi lasten kanssa oleskella huvilasalin läheisyydessä, vaan veisin heidät puistoon kävelemään. Puheessaan hän kiivastumistaan kiivastui ja virkkoi lopuksi töykeästi: "Te voisitte, kukaties, mennä niin pitkälle, että vihdoin veisitte lapsetkin pelisaleihin, ruletin ääreen. Suokaa anteeksi, mutta minä tiedän teidän olevan sangen kevytmielisen ja voisitte ajattelelmattomuudessanne mennä niin pitkälle, että rupeisitte pelaamaan. Minä en suinkaan ole teidän neuvonantajanne enkä halua siksi ruvetakaan, mutta joka tapauksessa voinen vaatia, että te ette saata minulle ikävyyksiä..."

"Mutta eihän mulla ole rahojakaan", vastasin tyynesti, "ja voidakseni pelata rahasta, täytyy minulla olla sitä."

"Te saatte heti rahanne", vastasi kenraali hiukan punastuen. Hän penkoi vähän aikaa kirjoituspöytänsä laatikoita, sai sieltä muistikirjan käsiinsä ja selaili sitä vähän aikaa. Saatavakseni oli siellä merkitty 120 ruplaa.

"Kuinka nyt tämän saamme sopimaan", sanoi hän, "täytyy laskea taalereissa. No niin, tässä olisi teille aluksi 100 taaleria pyöreässä luvussa, lopun saatte kyllä sittemminkin."

Äänetönnä otin rahat.

"Minä pyydän, älkää panko pahaksenne äskeisiä sanojani, te olette niin äkkipikainen... Sanoin vaan jossain määrin varottaakseni teitä, ja siihen on minulla toki oikeus..."

Kun ennen päivällistä palasin kotiin lasten kanssa, tapasin kokonaisen ratsastusseurueen. Meikäläiset olivat muutamine tuttavineen lähteneet katsomaan eräitä lähellä olevia raunioita. Kahdet muhkeat kaleskat, korskeat hevoset! Mademoiselle Blanche toisissa Marja Filippovnan ja Polinan kanssa, ranskalainen, englantilainen ja kenraalimme ratsain. Kävelijät kääntyivät katsomaan. Seurue teki komean vaikutuksen — kunhan kenraalin kukkaro vaan kestäisi. Minä laskin hänellä olevan 7 tai 8,000 frankia. Minä olin näet tuonut 4,000, ja nähtävästi täällä olivat lainanneet lisää. Mutta se on sentään surkean vähän neiti Blanchelle.

Tämä neiti Blanche asuu äitineen samassa hotellissa kuin mekin. Jossain lähellä taitaa ranskalaisemmekin asua. Lakeijat kutsuvat häntä "herra kreiviksi" ja neiti Blanchen äitiä "rouva kreivittäreksi"; ehkä he ovatkin todella "kreivi" ja "kreivitär".

Minä tiesin, että herra kreivi ei tuntisi minua, kun tapaamme toisemme päivällispöydässä, ja kenraalikaan tuskin meitä esittelisi toisillemme. Kreivi on oleskellut Venäjällä ja tietää, mikä mitätön olento n.k. *utshitel* (opettaja) siellä on. Ja kumminkin kreivi tuntee minut yhtähyvin kuin minäkin hänet. Tunnustan, että ilmestyin päivällispöytäni kutsumatta. Kenraali oli varmaankin unohtanut minut, muuten olisi hän lähettänyt minut hotellin ruokasaliin. Hän näytti tulevan hyvin tyytymättömäksi nähdessään minut. Hyväsydäminen Marja Filippovna osoitti minulle heti paikan pöydässä. Vieraitten joukossa olevan englantilaisen tunsin heti mr. Astleyksi, vanhaksi tuttavakseni. En siis ollutkaan tullut kovin vieraalle alueelle.

Tämän omituisen englantilaisen olin tavannut ensi kerran Preussissa rautatievaunussa, jossa satuimme istumaan vastakkain, kun matkustin meikäläisten luo. Sitten satuimme yhteen Ranskan rajalla, viimeksi tapasin hänet Sveitsissä ja nyt yhtäkkiä kohtasimme toisemme täällä Roulettenburgissa. En ole ikinä tavannut ujompa miestä. Hän oli ujo aina saamattomuuteen asti; kenties huomasi sen itsekin, sillä hän ei ollut mikään typerä mies. Sitäpaitsi oli mr. Astley sangen lempeä ja hiljainen. Tavatessani hänet ensi kerran Preussissa jouduimme heti keskusteluun toistemme kanssa. Hän kertoi mulle käyneensä kesällä Nord-Kapilla ja että hän erittäin mielellään tahtoi matkustaa Nishni-Novgorodin suurille markkinoille. En tiedä, kuinka hän on tutustunut kenraaliin. Hän näyttää olevan äärettömästi rakastunut Polinaan. Tämän sisääntullessa hän punastui korviaan myöten. Hän ilostui kovin saadessaan minut vieruskumppanikseen pöydässä ja näyttää pitävän minua jo vanhana ystävänä.

Ranskalainen käyttäytyi hyvin pöyhkeästi ja ylpeästi jokaista kohtaan. Mutta minä tiedän, että hän Moskovan seurapiireissä on esiintynyt klovnina ja vieraitten huviksi puhallellut saippuakelloja. Hän puhui hirveän paljon raha-asioista ja Venäjän politiikasta. Kenraali uskalsi silloin tällöin väitellä vastaan, vaikkakin sangen kohteliaasti, yksinomaan vaan säilyttääkseen arvonsa isäntänä.

Olin kummallisessa mielentilassa. Satakin kertaa toistin itsekseni tavallista jokapäiväistä kysymystäni: "miksi minä oikeastaan laahustan pitkin maailmaa tämän kenraalin mukana, miksi en jo aikoja sitten ole lähtenyt hänen luotaan?" Katselin Polina Aleksandrovnaa. Hän ei näyttänyt huomaavankaan minua. Vihdoin raivostuin ja päätin ruveta törkeäksi.

Aloin siten, että aivan äkkiarvaamatta kovaäänisesti ja ilman aikojani sekaannuin toisten keskusteluun. Erityisesti tahdoin ärsyttää ranskalaista. Keskeytin hänet kursailematta ja kääntyen kenraalin puoleen, huomautin, että tänä kesänä on venäläisen melkein mahdoton istua minkään hotellin päivällispöytänsä. Kummastuneena katsahti kenraali minuun.

"Jos ihmisellä on vähänkään oman arvon tuntoa", jatkoin minä, "saa odottaa solvauksia ja hävyttömiä huomautuksia ensimmäiseltä vastaantulijalta. Pariisissa, Reinin varsilla, Sveitsissä, kaikkialla vilisee puolalaisia, ja muu yleisö, erittäinkin herrat ranskalaiset, asettuvat niin silminnähtävästi heidän puolelleen, ettei teidän ole hyvä mennä sanomaan sanaakaan, jos vaan olette venäläinen."

Sanoin tämän ranskaksi. Kenraali oli ällistynyt ja nähtävästi kahden vaiheella: suuttuako minuun vaiko vaan ihmetellä omituista käytöstäni.

"Näyttääpä joku teidät jossain perinpohjin läksyttäneen", huomautti ranskalainen huolimattomasti ja halveksivasti.

"Pariisissa riitaannuin erään puolalaisen kanssa", vastasin, "ja sitten erään ranskalaisen upseerin kanssa, joka rupesi puolalaisen puolta pitämään. Mutta muut saapuvilla olevat asettuivat minun puolelleni, kun kerroin heille, että olin tahtonut sylkeä paavin lähettilään kahviin."

"Sylkeäkö", kysyi kenraali kovin hämmästyneenä. Ranskalainen näytti epäilevän.

"Ihan niin", jatkoin minä. Kun näet luulin teidän asioittenne tähden täytyväni lähteä Roomaan, menin paavin lähettilään kansliaan Pariisissa passiani tarkastuttamaan. Siellä otti minut vastaan apotti, noin 50 vuoden ikäinen, kuivan ja kylmän näköinen. Kuultuaan asiani, käski hän minua kuivasti, vaikkakin kohteliaasti odottamaan. Minulla oli jotenkin kiire, mutta istuin sentään odottamaan, otin ranskalaisen "Opinion nationale"-lehden taskustani ja aloin lukea — se oli tulvillaan herjauksia venäläisiä kohtaan. Samassa kuulin jonkun menevän hänen ylhäisyytensä luokse viereisen huoneen läpi, ja näin apottini kumartelevan menijälle. Uudistin vielä kerran pyyntöni ja entistä kuivemmin hän käski minut odottamaan. Hetken päästä tuli joku, näköjään itävaltalainen ja päästettiin viipymättä sisään. Kipinöin kiukusta. Menin apotin luo ja sanoin, että jos hänen ylhäisyytensä kerran otti vastaan, voi hän toimittaa minunkin asiani. Hämmästyneenä hän peräytyi askelen, ikäänkuin ei olisi voinut käsittää, kuinka joku viheliäinen venäläinen uskalsi puhutella häntä sillä tavalla, ja tiuskasi röyhkeästi mitellen minua katseillaan: "Luuletteko hänen ylhäisyytensä teidän tähtenne keskeyttävän kahvinjuontinsa?" Silloin huusin minäkin vielä kovemmin kuin herra apotti: "Tietäkää sitten, että minä syljen teidän ylhäisyyksienne kahviin, ja jos ette heti paikalla laita kuntoon minun passiani, niin menen itse hänen luokseen". — "Mitä! Nytkö, tällä hetkellä, kun kardinaali on juuri siellä sisällä", kirkui apotti kauhusta jähmettyneenä ja asettui käsivarret levällään oven eteen ikäänkuin hän ennen tahtoi kuollakin kuin päästäisi minut sisään. Silloin selitin minä hänelle, että olin kerettiläinen ja barbaari, ja että kaikki nämät arkkipiispat, kardinaalit ja ylhäisyydet olivat minulle yhdentekevät. Sanoin sen niin ankarana, että hän ei voinut epäillä minun toteuttavan ajettani, ja niin otti hän, luoden minuun katseen täynnä rajatonta vihaa, passini ja vei sen sisälle. Hetken päästä oli kaikki kunnossa. Kas tässä, tahdotteko nähdä paperini? — Otin passin esille ja näytin lähettilään sinetin."

"Hm, te olette siis oikeastaan...", alkoi kenraali.

"Teidät pelasti se, että sanoitte olevanne barbaari ja kerettiläinen", huomautti ranskalainen nauraen. "Se ei ollut niinkään tyhmästi tehty."

"Sellaisia me venäläiset siis olemme teidän silmissänne? Mutta se on todellakin meidän oma syyimme, että meistä niin ajatellaan. Tuolla istuvat meidän äveriäät maanmiehemme eivätkä uskalla hiiskahtaakaan — mieluummin he kerrassaan kieltäisivät olevansa venäläisiä. Pariisissa sentään on minua kohdeltu vähän säädylisemmin. Kun kerroin hotellin ruokapöydässä riidastani apotin kanssa, joutui minun kiivain vastustajani, eräs paksu puolalainen aatelismies kerrassaan alakynteä. Olin voittanut pelin. Eivätkä herrat ranskalaiset suuttuneetkaan, kun kerroin heille pari vuotta sitten nähneeni miehen, jota ranskalainen sotilas v. 1812 sodan aikana oli ampunut keskelle naamaa vaan tyhjentääkseen latinkin kivääristään. Tämä mies, silloin 10-vuotias poika, oli Moskovan palon aikana

jäänyt vanhempineen kaupunkiin, kun ei ehtinyt paeta sieltä.

"Se ei voi olla totta", sähähti ranskalainen, "ranskalainen sotilas ei ikinä ammu lasta."

"Niin on kuitenkin tapahtunut", sanoin minä, "ja se henkilö, jolle niin tapahtui, on nyt eläkettä nauttiva kapteeni, sangen kunnioitettava mies, joka elää tänäkin päivänä. Olen itse nähnytkin kuulan arven hänen poskessaan."

Ranskalainen alkoi kiivaasti väittää vastaan ja kenraali yhtyi häneen. Mutta neuvoin häntä ottamaan tarkempaa selkoa historiallisista tapahtumista, lukemalla esim. kenraali Perovskin "Päiväkirjaa", — hän oli ollut nimittäin ranskalaisten vankina v. 1812. Kääntääkseen keskustelua toisaalle, sekaantui siihen myöskin Marja Filippovna. Kenraali oli minuun kovin tyytymätön, kun olimme ranskalaisen kanssa liian kovaäänisesti jutelleet. Ainoastaan mr. Astley näytti olevan keskustelustamme huvitettu. Kun noustiin pöydästä, pyysi hän minua vielä juomaan lasin viiniä kanssaan.

Illemmalla sain tilaisuuden puhella neljännestunnin ajan Polina Aleksandrovnan kanssa, joka oli muun seurueen kera lähtenyt puistoon ja istahtanut eräälle penkille vastapäätä suihkukaivoa. Hän lähetti Nadjenkan, joka oli hänen hoidossaan, likellä leikkivään lapsilaumaan, ja minä annoin Mishalle luvan mennä suihkukaivolle. Me olimme nyt kahden.

Ensin tein tilin eräästä toimittamastani asiasta ja annoin hänelle 700 guldenia, jotka olin saanut panttaamalla hänen jalokivensä Pariisissa. Polina oli kovin pahoillaan, hän oli luullut saavansa niistä 2,000 guldenia, mahdollisesti enemmänkin.

"Minun pitää saada rahoja, rahoja, millä tavalla tahansa, ja niitä täytyy hankkia! Muuten minä olen hukassa."

Aloin kysellä häneltä, mitä oli tapahtunut poissa ollessani.

"Ei mitään erinomaista. Olemme vaan saaneet kaksi tärkeää uutista Pietarista: ensiksi, että isoäiti Moskovassa on kovin sairas, ja kaksi päivää senjälkeen, että hän on jo kuollut. Viimeisen tiedon lähetti Timofej Petrovitsh, joka on sangen luotettava mies. Me odotamme nyt vaan lopullista ratkaisevaa ilmoitusta."

"Siis kaikki täällä odottavat", kysyin minä.

"Ehkä, kaikki ja kaikkea. Puolen vuoden ajan on se ollut viimeisenä toivonamme."

"Tekin kai olette toivonut", kysyin minä.

"Enhän minä ole hänelle sukuakaan. Olen vaan kenraalin tytärpuoli. Kumminkin tiedän varmasti, että isoäiti ei ole unohtanut minua testamentissaan."

"Luulen, että tulette saamaan paljonkin", sanoin varmasti vakuutettuna.

"Niin, hän on minusta pitänyt. Mutta kuinka *te* sellaista luulette?"

"Sanokaa minulle", jatkoin vastauksen asemasta, "markiisimmehan näyttää olevan myöskin näitten perhesalaisuuksien perillä?"

"Miksi se teitä huvittaa tietää", kysyi Polina ankarana.

"Kysynpä vaan. Jos eivät kaikki merkit petä, on kenraali jo saanut häneltä rahojakin."

"Tyhjiä arveluja."

"Kuinka olisi markiisi voinut lainata hänelle, jos ei tietäisi jotain isoäidistä? Ettekö kuullut, kuinka hän pöydässä ainakin kolme kertaa puhui tästä ja kutsui häntä 'baboulinkaksi'. Mikä tuttavallinen ja ystävällinen nimitys!"

"Olette oikeassa. Ja kun hän saa kuulla, että minäkin tulen perimään 'baboulinkaa', kosii hän mua heti paikalla. Sitähän te tahdoitte tietää, eikö totta?"

"Vastako hän nyt kosii? Minä luulin, että hän on sen tehnyt jo aikoja sitten."

"Te kyllä tiedätte, että hän ei ole sitä tehnyt", sanoi Polina suuttuneena. — "Missä olette tutustunut tähän englantilaiseen", kysyi hän hetken kuluttua.

"Johan minä tiesin, että te heti hänestä kysytte."

Minä kerroin hänelle edelliset kohtaaukseni mr. Astleyn kanssa matkalla.

"Hän on hyvin arka ja hellä — luultavasti teihin rakastunut."

"Niin onkin, hän on minuun rakastunut", vastasi Polina.

"No niin! Hän on vähintään kymmenen kertaa rikkaampi ranskalaista, jonka rikkaudesta minulla on omat epäilykseni."

"Kuinka niin? Hänellä on jossain linna, château. Eilenkin kuulin hänen siitä puhuvan. Nyt kai olette kuullut kylliksi?"

"Teidän sijassanne minä sentäänkin menisin naimisiin englantilaisen kanssa."

"Miksikä niin", kysyi Polina.

"Ranskalainen on kauniimpi, mutta hänellä on alhainen luonne. Englantilainen sitävastoin on rikkauksistaan huolimatta kunnan mies."

"Taitaapa olla, mutta ranskalainen on markiisi ja älykäs mies" vastasi hän rauhallisesti.

"Olettekos siitä niin varma", tutkiskelin edelleen.

"Olen". Polinaa ei nähtävästi kysymykseni miellyttänyt. Huomasin hänen tahtovan saattaa minut vaikenemaan tönkeillä vastauksillaan. Ja sen pian sanoinkin hänelle.

"Entä sitten! Minua juuri huvittaakin suututtaa teitä. Miksikäs te kyselette multa sellaisia."

"Olen mielestäni oikeutettu kysymään teiltä mitä tahansa ja olen valmis maksamaan vastauksista minkä hinnan tahansa."

"Ha, ha, ha", nauroi Polina — "aivan oikein. Tehän lupasittekin Schlangenbergillä syökyä rotkoon, kun vaan viittaisin — rotkoon, joka luullakseni on 1,000 jalkaa syvä. Kenties kerran muistutan teitä lupauksestanne, saammepa silloin nähdä, oletteko valmis maksamaan 'minkä hinnan tahansa'. Oh, minä vihaan teitä — jo senkintähden, että olen ollut niin myöntäväinen teitä kohtaan ja vielä enemmän sentähden, että tarvitsen teitä välttämättömästi. Ja nyt säästän teitä vaan sentähden, että vielä tarvitsen teitä."

Hän nousi liikutettuna paikaltaan. Keskustelumme olivat viime aikoina aina päättyneet siten, että hän kiihoittui ja suuttui.

"Sallikaa kysyäkseni", sanoin vielä kerran kääntyen häneen, "kuka on tämä mademoiselle Blanche?"

"Te tiedätte itse, kuka hän on. Asiat ovat ennallaan: neiti Blanchesta tulee kenraalitar, luonnollisesti vaan siinä tapauksessa, että huhu isoäidin kuolemasta on toteennäytetty. Sillä neiti Blanche, hänen äitinsä ja herra markiisi, hänen serkkunsa, tietävät sangen hyvin, että me olemme perikadon partaalla."

"Kenraali on siis todellakin lopullisesti rakastunut häneen?"

"Eihän se kuulu tähän asiaan. Kuulkaa, mitä sanon: te otatte nämät 700 guldenia ja menette pelisaliin — voittakaa niillä minulle niin paljon kuin suinkin, sillä rahoja minun täytyy saada vaikka mistä."

Tämän sanottuaan huusi Polina Nadjenkaa ja lähti toisten luo paviljonkiin. Minä käännyin ensimmäistä syrjäpolkua vasemmalle ja antauduin ajatusteni valtaan. Olin kovin hämmästynyt siitä, että hän käski minua pelaamaan. Paljonhan minulla oli mietittävää. Yhtäkkiä kumminkin löysin itseni ajattelemasta suhdettani Polinaan. Minun täytyi myöntää, että oloni tuntui nyt paljon raskaammalta kuin äsken matkalla ollessani. Olihan minulla silloinkin kauhea ikävä ja tuska sydämessä ja unessakin näin hänet usein. Kerran — se sattui Sveitsissä — olin nukkunut junassa ja lienen unissani ääneen huutanut hänen nimeään, koska toiset matkustajat alkoivat nauraa ja kun heräsin siihen, katsoivat kaikki minuun... Vielä kerran kysyin itseltäni: rakastanko häntä. Enkä vieläkään voinut tähän vastata, tai paremmin sanoen minä vastasin tähän sadannen kerran — minä vihasin häntä. Niin minä vihasin häntä! Oli hetkiä — varsinkin silloin kun hän oli hillittömästi pilkannut minua — jolloin olisin antanut puolet elämästäni saadakseni kuristaa hänet. Minä olisin voinut hitaasti, tuuma tuumalta, mielihyvällä painaa tikarin hänen rintaansa. Mutta yhtä suurella nautinnolla olisin syöksynyt Schlangenbergin huipulta rotkoon, kun hän vaan olisi sanallakaan viitannut. Tiesin sen. Olipa miten tahansa, mutta nyt tämä on ratkaistava. Hän käsittää sen ja ajatus siitä, että minä selvästi näen, kuinka saavuttamattoman korkeammalla minua hän on, tuottaa hänelle erityistä huvia. Mitä varten hän muuten, hän joka on niin varovainen ja itseensä sulkeutunut muiden seurassa ollessaan, olisi minua kohtaan niin avomielinen ja luottavainen. Luulenpa hänen tähän asti katselleen minua kuten muinoin hallitsijatar orjaansa, jonka nähden hän riisuutui, koska ei pitänyt orjaa ihmisenä.

Mutta kuitenkin olin saanut häneltä tehtäväkseni mistä hinnasta hyvänsä voittaa pelissä hänelle. Ei

ollut mulla aikaa ajatella, miksi ja mihin minun voittoani tarvittaisiin, ja mitä uusia tuumia oli syntynyt Polinan alituisesti mietiskelevässä päässä. Sitäpaitsi oli poissaollessani nähtävästi tapahtunut yhtä ja toista minulle tietämätöntä. Tästä kaikesta täytyi saada selko, tai arvata se niin pian kuin mahdollista. Mutta nyt ei ollut mulla siihen aikaa: minun täytyi rientää ruletin ääreen.

II.

Tunnustan, että Polinan antama tehtävä ei ensinkään ollut mieleeni. Olin kyllä päättänyt joskus koetella pelissä onneani, mutta ei minua haluttanut toisille pelata. Olin jotenkin hämilläni ja tulin pelisaliin kovin huonotuulisena. Siellä sisällä oli ensihetkestä alkaen kaikki hyvin vastenmielistä minulle. En voi kärsiä sitä lakeijamaista liehakoimista, jota kaiken maailman sanomalehdet, ja erittäinkin venäläiset, osoittavat toivottaessaan pitkin kesää vaan kahta asiaa: ensiksikin ulkomaan kylpypaikkojen pelihuoneitten komeutta, loistoa ja suurenmoisuuutta ja toiseksi sitä ääretöntä kullan paljoutta, joka on kasattu pelipöydille. Eikä herrat kirjoittajat saa edes maksua tästä palveluksestaan. Ihan puhtaasta omanvoitonpyytämättömyydestä he näin kirjoittelevat kummastuttaakseen vaan lukijoitaan. Minä en ole koskaan huomannut loistoa näissä kurjissa saleissa enkä kultakasojaakaan pöydillä, joitakuita rippeitä vaan. Silloin tällöin sukeltaa esiin joku eriskummallinen ilmiö, englantilainen tai aasialainen, tänä vuonna turkkilainen, joka kerralla voittaa tai menettää suurehkon summan. Tavallisten pelaajain joukko tyytyvä vähiin panoksiin, pikku rahoihin, ja pöydillä näkee säännöllisesti vähän kultaa. Ensi kerran eläissäni aijoin ottaa peliin osaa. Jäin vähäksi aikaa odottelemaan. Pelipöydät olivatkin sitäpaitsi tungokseen asti täynnä väkeä. Jos olisin ollut yksin salissa, olisin lähtenyt tieheni pelaamatta. Täytyy tunnustaakseni, että sydämeni sykki rajusti ja kylmäverisyyttä ei minussa ollut hitustakaan. Tiesin ihan varmaan ja olin itsekseni päättänyt, että jotain tärkeätä täytyy tapahtua, ennenkuin jätän Roulettenburgin. Ei ollut epäilemistäkään — täällä minun kohtaloni ratkaistaisiin. Se oli tapahtuva, sen täytyi. Kuinka naurettavalta tuntuneekin minun suuri uskoni pelin merkitykseen, on minusta kuitenkin vielä naurettavampaa luulo, että peliin luottaminen on hullua ja järjetöntä. Minkätähden olisi rahan ansaitseminen pelissä alhaisempaa kuin kaupassakaan? Totta kyllä, että pelaajista vaan yksi ainoa sadasta voittaa, mutta mitä se minua liikuttaa, kunhan tämä ainoa vaan olisin minä.

Joka tapauksessa aijoin vaan alussa olla katsojana, tänään en ryhtyisi peliin. Jos tänä iltana jotain tapahtuisikin, ei se kumminkaan olisi niin tärkeätä. Näin olin itsekseni päättänyt. Sitäpaitsi täytyi minun ensin tutustuakin peliin. Sillä huolimatta tuhansista kuvauksista, joita ennen olin siitä suurella innostuksella lukenut ja kuullut, en itse asiassa ymmärtänyt siitä mitään, ennenkuin omin silmin olin nähnyt pelattavan. Ensimmäinen vaikutus, jonka pelisalista sain, oli sangen inhottava. Voitonhimo ja levottomuus oli luettavana kymmenien jopa satojenkin pöytää ympäröivien pelaajien kasvoilla. En kuitenkaan voi huomata mitään sopimatonta siinä, että ihmiset toivovat voittavansa niin paljon ja niin pian kuin suinkin. Eräälle varakkaalle, hyvinvoivalle siveysaarnajalle vastattiin kerran: "Pieniähän ne pelipanokset vaan ovat". Tämä vastasi: "Sitä pahempi, pienihän se on voittokin sitten". Minusta tämä oli jotenkin typerää. Pieni voitto ja suuri voitto — yhdentekevää. Kaikki on suhteellista. Mikä Rotschildille on pientä, on minulle kenties hyvinkin suurta. Ja itse voittamisen tapaan, sen siveelliseen luonteeseen nähden pyydän huomauttaa, että kaikki liikeyritykset — näyttäköötppä kuinka kunniallisilta tahansa, itse asiassa tarkoittavat vaan lähimäisen nylkemistä, voittoja hänen kustannuksellaan. Onko tällainen voittaminen siveellistä vai ei, se on toinen asia, enkä sitä aijo nyt käydä ratkaisemaan. Minun oma kiihkeä voitonhimoni sai joka tapauksessa sen aikaan, että pelin "likaisuus" ei minua ollenkaan arveluttanut saliin astuessani. Minua hyvinkin huvitti nähdä ihmisten täällä kohtelevan toisiaan niin kursailematta ja avomielisesti. Miksi pitäisi heidänkin viekastella toisilleen? Vastenmielistä oli sentään nähdä sitä kunnioitusta, melkein pä hartautta, jolla nämä tyhjäntoimittajat ympäröivät pöytää ja seurasivat peliä. On kahta lajia peliä: plebeijistä, alhaisen peliä, jossa voitto on pääasia, ja gentlemannille sopivaa peliä. Säädylliset henkilöt eivät ota osaa muuhun kuin tähän viimeksi mainittuun. Tätä erotusta noudatetaan hyvin tarkkaan, mutta kuinka vähäpätöinen se itse asiassa onkaan! Gentlemani voi esim. panna peliin 5 tai 10 louis'd'oria, harvoin enemmän, mahdollisesti ehkä tuhat frankia, jos hän on hyvin rikas, mutta hän tekee sen vaan hovin vuoksi, hän tahtoo vaan nähdä voiton ja tappion vaihtelua. Voitto itse on hänelle yhdentekevää. Jos hän voittaa, nauraa hän koko asialle tai tekee pienen huomautuksen jollekulle ympärillä seisovalle. Kenties hän asettaa uuden panoksen ja vielä uuden, mutta vaan pelkämästä uteliaisuudesta, tutkiakseen ja laskeakseen onnen vaihtelua eikä ollenkaan halpamaisesta voitonhimestä. Kaikkia näitä pelipöytiä, pelattakoonpa niissä sitten rulettia tai "trente et quarantea", hän ei saa pitää muuna kuin hauskana ajankuluna. Hänellä ei ole aavistustakaan niistä säännöistä ja juonista, joille pelipankki perustuu. Hänen täytyy, säilyttääkseen arvonsa gentlemannina, pitää tätä kultakolikoitten tähden vapisevaa joukkiota yhtä ylhäisinä ja rikkaina, yhtäläisinä "gentlemanneina" kuin hän itsekin on. Tietämättömyys kaikesta todellisesta, lapsellinen ja

pintapuolinen peliyleisön arvosteleminen ovat oikean ylimyksen tuntomerkit. Näin useat kerrat ylhäisten äitien työntävän esiin viattomia, kauniita tyttäriään, 15-16 vuotiaita, ja antavan heidän koettaa onneaan parilla kultarahalla. Ja voittivatpa nämät sitten tai menettivät, nauroivat he aina yhtä herttaisesti ja poistuivat sitten sangen tyytyväisinä. Kenraalimmeikin astui majesteetillisin askelin erään pöydän viereen. Joku pelihuoneen palvelijoista kiiruhti heti asettamaan hänelle tuolin, mutta hän ei ollut tätä huomaavinaan. Huolimattomasti veti hän esiin kukkaronsa, otti sieltä 300 frankia kullassa, asetti panoksen mustalle ja voitti. Hän jätti voittonsa siihen ja voitti toisen kerran. Vielä kerran hän yritti mustalla ja menetti 1,200 frankia. Hymyillen lähti hän pöydän luota. Hän oli kestänyt koetuksen, vaikka olenkin varma siitä, että sydämensä kirveli, ja että hän vaivoin voi salata levottomuuttaan pannessaan 300 frankiansa peliin. Eräs ranskalainen vasemmalla puolellani teki tehtävänsä vielä paremmin. Hän oli jo voittanut 30,000 frankia, mutta menetti sitten kaikki yhdellä kertaa ja meni iloisena tiehensä näyttämättä liikutuksen merkkiäkään. Todellinen gentlemanni ei koskaan saa antaa tunteilleen valtaa, vaikka menettäisi pelissä koko omaisuutensa. Rahan täytyy olla niin paljon alempana gentlemanniarvoa, että hän sitä tuskin ollenkaan ottaa huomionsakaan. Sanoin jo, että todellisen ylimyksen täytyy, arvostella muita, enimmäkseen alhaisoon kuuluvia pelaajia niin lapsellisen pintapuolisesti kuin suinkin, ikäänkuin jonkinlaisen viattoman katsantokannan mukaan, eikä missään tapauksessa hän saa olla näkevinään ympärillä olevaa saastaa. Yhtä ylimyksellistä on katsella tätä saastaa kauvempaa, läpi lorgnetin, jonkinlaisena pelipöytään kuuluvana hauskana lisänä. Silloin tietysti katselija itse eroaa tuosta sameasta joukosta, joka vaipuu alas katseltavaksi, objektiksi, jonka kanssa katselijalla, subjektilla ei ole mitään yhteistä. Kuitenkin on sellaisella katselemisella varmat rajansa. Jos liian paljon syventyy tarkastelemaan tätä vilinää, jos liian paljon osoittaa sille huomiota, ei sekään enään ole gentlemannin tapaista. Yleensä on vaan harvoja ilmiöitä, — olkootpa sitten mitä laatua tahansa joihin oikea gentlemanni voi kiinnittää "erityisen" tarkkaavaisuutensa. Minä itse en siis taida olla oikea gentlemanni, sillä minusta näytti kaikki pelialissa huomiota ansaitsevalta. Mutta enhän minä ollutkaan tullut sinne havaintoja tekemään, vaan yhtyäkseni tähän alhaiseen, voitonhimoiseen joukkioon. Oman syvimmän siveellisen vakaumukseni jätän, kuten sanottu, täällä kokonaan syrjään, saanen sitten jälestäpäin sopia omantuntoni kanssa, kuten paraiten taidan. Tahdon vaan huomauttaa, että viime aikoina, sen jälkeen kun pelaamaan rupesin, on minusta tuntunut kovin vastenmieliseltä punnita töitäni ja ajatuksiani siveellisyyden vaa'alla. Toiset periaatteet ovat nyt minua vallitsemassa...

Alhaisen pelaaminen tekee, totta puhuen, hyvin ikävän vaikutuksen. Väitänpä, että aivan tavallinen varkauskaan ei ole harvinaista näissä pelipöydissä. Pelinhoitajilla, jotka istuvat pöytien päissä ja tarkastavat panokset sekä maksavat voitot on siinä täysi työ. Vielä siinä pitäisi järjestystä ylläpitää! On todellakin vaikeata pitää aisoissa tätä onnenonkijain pohjasakkaa. Monta kertaa huomasin joukosta pistäytyvän käden ja korjaavan rahat, jotka joku toinen oli voittanut. Aletaan riidellä ja rähistä — näyttäköön nyt rahansa menettänyt toteen, kenen ne rahat oikeastaan olivat!

Alussa meni pääni ihan pyörälle tästä kaikesta. Mutta vähitellen rupesin tajuaamaan, että panokset asetettiin määrättyille numeroille tai numerojaksoille, tai sitten parillisille ja parittomille luvuille sekä myöskin värien mukaan.

Polina Aleksandrovnan antamasta summasta en tahtonut nyt panna peliin 100 guldenia enempiä. Ajatus, että tekisin ensimmäisen kokeeni toisen rahoilla, vähän häiritsi minua. Ahdistuksen tunne, josta koitin vapautua, painoi minua. Minusta yhä tuntui ikäänkuin hävittäisin oman onneni pelatessani Polinalle enkä itselleni. Eikö ihminen voi astua pelipöydän ääreen tulematta heti taikauskoiseksi? Minä otin 5 fredrichsd'oria, panin ne parilliselle luvulle. Pyörä kiepahti ja pysähtyi 13:lle — olin menettänyt. Vastenmielisesti, jollain tavoin vaan tehdäkseni lopun asiasta ja sitten lähteäkseni tieheni, panin vielä kerran 5 fredrichsd'oria punaselle. Punanen voitti, minä jätin voiton ja panoksen paikoilleen. Toisen kerran voitti punanen. Yritin kolmannen kerran punasella — se voitti taas. Otin 40 fredrichsd'oriani ja panin yhden kullekin 12:lle keskiselle numerolle, ymmärtämättä ensinkään, mitä tästä seuraisi. Sain enemmän kuin kolmenkertaisesti takaisin; 10:stä fredrichsd'oristani oli tullut 80. Kerran valtasi minut eriskummallinen, melkein sietämätön tunne ja päätin jo lähteä matkoihini. Tunnustan, että olisin pelannut kerrassaan toisella tavalla, jos olisin sen tehnyt omaan laskuuni. Vielä kerran panin 80 parilliselle. Pyörä pysähtyi 4:lle. Kassasta maksettiin mulle taas 80 fredrichsd'oria. Tungin rahat taskuuni ja poistuin etsimään Polina Aleksandrovnaa.

Seurueemme oli lähtenyt puistoon kävelemään, ja vasta illallisella tapasin Polinan. Ranskalaista ei tällä kertaa ollut saapuvilla, eikä kenraalin tarvinnut nyt hillitä itseänsä. Hän sanoi vielä kerran täytyvänsä muistuttaa minua siitä, ettei hän tahtonut nähdä minua pelaamassa. Hänelle olisi muka hyvin kiusallista, jos liian paljon menettäisin pelissä. "Mutta jos liian paljon voittaisitte", lisäsi hän merkitsevästi, "olisi sekin harmillista. Minulla ei tosin ole mitään oikeutta vaatia teiltä tiliä töistänne, mutta myöntänette itsekin..."

Tavallisuuden mukaan keskeytti hän lauseensa. Minä vastasin, että minulla oli vaan mitätön summa käytettävänäni, enkä siis voinut menettääkään paljoa, jos peliin ne panisinkin.

Huoneeseeni mennessäni sattui mulle sopiva tilaisuus jättää Polinalle voittonsa. Samalla selitin, etten enään aikonut pelata hänelle.

"Miksi ette", kysyi hän ihmeissään.

"Siksi, että tahdon pelata itselleni", vastasin minä. "Minua häiritsisi vaan, jos pelaisin teille samalla."

"Te olette siis yhä edelleen siinä uskossa, että ruletti on teidän ainoa toivonne, teidän pelastuksenne", sanoi hän pilkallisesti.

Vastasin hänelle hyvin totisena, että niin todellakin oli asian laita. Minun uskoni onnettaren suosioon on ehkä naurettavaa, mutta pyytäisin häntä kuitenkin jättämään minut rauhaan tästä asiasta.

Polina Aleksandrovna tahtoi välttämättä jakaa päivän voiton minun kanssani ja pyyteli minua edelleenkin pysymään hänen pelikumppaninaan. Minä hylkäsin jyrkästi hänen ehdotuksensa ja selitin lopuksi, etten enään tahtonut pelata hänen laskuunsa, koska pelkäsin toisella kerralla menettäväni.

"Ja kuitenkin on ruletti minun viimeinen toivoni, niin typerältä kuin se kuuluukin", sanoi hän ajatuksiinsa vaipuneena. "Siis teidän täytyy mistä hinnasta tahansa edelleenkin pelata minulle. Itsellenne saatte tietysti puolet voitosta. Ja päätetty siis, te teette niin."

Hän lähti kuuntelemalta minun vastaväitteitäni.

III.

Merkkillistä kyllä, Polina ei koko eilispäivänä puhunut minulle pelistä ja koetti niin paljon kuin suinkin välttää keskustelua minun kanssani. Hänen käytöksensä minua kohtaan on sama kuin ennenkin: hän kohtelee minua yhtä ynseästi, melkeinpä halveksien ja vihamielisesti. Huomaan, ettei hän koetakkaan salata vastenmielisyyttään. Toiselta puolen taas osoittaa hän peittelemättä tarvitsevansa minua johonkin tarkoitukseen ja tavallaan säilyttää minua vastaisen varalle. Mitä omituisin suhde muuten, jos otetaan lukuun hänen ylpeytensä ja kopeutensa, jolla hän jokaista kohtelee. Hän tietää esim., että minä rakastan häntä mielettömästi, salliipa minun puhuakin tästä. Voisiko hän osottaakaan halveksimistaan selvemmin minulle, kuin antamalla minun esteettömästi puhua rakkaudestani?

"Niin vähän minä välitän sinusta, että on aivan yhdentekevää, mitä sinä puhut ja mitä sinä tunnet minua kohtaan" — näin hän ajattelee, mikäli käytöksestään käy päättäminen. Ennen hän usein puhui minulle omista asioistaan, vaikka ei niistäkään täysin avomielisesti. Ja sellaisella tavalla, että siitähän voin nähdä hänen ylenkatseensa. Hän tietää esim. minun tuntevan erään seikan hänen elämässään, erään surun, joka raskaasti painaa häntä. Hän puhuu usein itsekin tästä surustaan minun kanssani, kun tarvitsee minua jotain asiaa toimittamaan tai muuta sellaista. Mutta koskaan ei hän sano mulle muuta kuin välttämättömimmän, vaikka näkee, että kärsin ja kiusaannun hänen tähtensä, että hänen surunsa koskevat minua yhtä paljon kuin omanikin, ja että hän nostaisi raskaan taakan sydämeltäni olemalla edes hiukan avomielisempi, ystävällisempi ja luottavampi. Sitäpaitsi ovat hänen minulle antamansa tehtävät usein senlaisia, että jos hän vähän enemmän luottaisi minuun, voisin toimittaa ne paljon täsmällisemmin ja huolellisemmin. Nämät tehtävät ovat näet usein vaikeita ja tukalia, oikeinpa vaarallisiakin joskus. Ja hän näkee, kuinka paljon saan hänen tähtensä huolehtia ja surra, ainakin kolme kertaa enemmän kuin hän itse, ja sentäänkin minun tunteeni ovat hänelle kokonaan arvottomat...

Jo kolme viikkoa sitten tiesin hänen aikovan koettaa onneansa pelissä. Jo silloin oli hän viittaillut sinnepäin, että minun pitäisi pelata hänen puolestaan, koska hänen itsensä ei sovi näyttäytyä pelipöydässä. Äänestään päättäen pakotti häntä tähän joku vakava huoli, eikä vaan alhainen voitonhimo. Mihän hän näitä rahoja tarvitsisi? Tässä täytyy piillä jokin määrätty tarkoitus, erityisiä asianhaaroja, jotka ehkä joskus tulen tietämäänkin. Voisinhan minä, koska hän niin mistään välittämättä pitää minua orjanaan, myöskin puolestani kohdella häntä säälimättä, kursailematta käydä asiaan ja kysyä, mitä nämät hänen salaiset tarkoituksensa ovat. Kun olen vaan hänen orjansa ja siis aivan mitätön olento, tuskinpa hän loukkaantuisikaan minun uteliaisuudestani. Mutta mitä tämä kysymys hyödyttäisi, kun hän ei vastaa minun kysymyksiini, harvoin edes kuulee niitä. Meidän välinen suhteemme on tosiaankin sangen omituista laatua...

Eilen puhuivat meikälaiset paljon eräästä sähkösanomasta, joka neljä päivää sitten on lähetetty Pietariin, mutta johon vieläkään ei ole saapunut vastausta. Kenraali on hyvin levoton ja huolestunut. Se on varmaan jotain isoäitiä koskevaa. Ranskalainenkin näyttää olevan asiasta innostunut. Eilen

iltapäivällä oli heillä pitkä ja vakava keskustelu. Tämä ranskalainen kohtelee meitä niin pöyhkeästi ja ylhäisesti, että häneen sopii mainiosti sananlasku: "Päästä vaan pöytäsi, heti jalat pöydälle". Polinallekin on hän epäkohtelias, jopa karkeakin, vaikka hän yhä edelleenkin ottaa osaa yhteisiin käynteihin pelisaleissa, ratsastuksiin ja retkeilyihin. Minä olen jo kauvan tuntenut erään suhteen, joka on kenraalin ja ranskalaisen välillä. He ovat yhdessä suunnitelleet tehtaan perustamista Venäjälle, joka tehdas on sitten joutunut häviölle, tai ehkei sitä ole ollutkaan muualla kuin heidän aivoissaan. Sen lisäksi olen sattumalta tullut erään perhesalaisuuden perille: ranskalainen oli viime vuonna päästänyt kenraalin palkkähästä 30,000 frankilla, jotka tarkastuksessa puuttuivat eräästä kruunun kassasta. Kenraali parka on vieläkin hänelle suuressa velassa. Lisäksi tulee sitten neiti Blanche, joka — olen siitä vakuutettu — näyttölee pääosaa koko jutussa.

Kuka on tämä neiti Blanche? Täällä pidetään häntä sangen ylhäisenä ranskattarena. Hän kuuluu omistavan suunnattomat rikkaudet. Sitäpaitsi pitäisi hänen olla sukua — vaikkakin kaukaista — markiisillemme, ehkä serkku kolmannessa tai neljännessä polvessa. Ennen Pariisiin lähtöäni oli markiisin ja neiti Blanchen välinen suhde paljon kohteliaampi ja ystävällisempi, nyt näyttää heidän tuttavuutensa ja sukulaisuutensa side olevan vähän karkeampaa ja samalla lujempaa laatua. Ehkä pitävät meitä jo niin rappiolle joutuneina ettei maksa vaivaa kainostella meidän tähtemme. Huomasin äskettäin ihmeekseni mr. Astleyn katselevan neiti Blanchea ja hänen äitiään omituisesti, aivankuin olisi tuntenut heidät jo ennemmin. Ranskalainenkin näyttää olevan mr. Astleyn vanha tuttu. Muuten käyttäytyvät he tätä hiljaista englantilaista kohtaan jotenkin huolimattomasti ja välinpitämättömästi, markiisi tuskin häntä tervehtikään ja neiti Blanche ei ole näkevinään. Mutta eilen kun markiisi sattumalta tuli maininneeksi mr. Astleyn verrattomat rikkaudet, katsahti neiti Blanche nopeasti ylös ja silmät suurina tarkasteli englantilaista. Tämän huomasi kenraali-raukkakin. Voin ymmärtää, kuinka levottomaksi hän tuli, ja kuinka tärkeä olisi hänelle nyt sähkösanoma, joka toisi tiedon isoäidin kuolemasta.

Kun huomasin Polinan selvään karttavan minua, rupesin minäkin kylmän ja välinpitämättömän näköiseksi. "Hänen se vihdoinkin on otettava ensimmäinen askel", ajattelin minä. Sentähden olenkin eilen ja tänään kohdellut hyvin huomaavaisesti neiti Blanchea. Kenraali-parka näkyy todellakin olevan turmion oma. Kun 55 vuoden ikäisenä rakastuu, vieläpä niin intohimoisesti, on se ehdottomasti ihmisen onnettomuus. Kuinka voisi leskimies, jolla on lapsia, ja jonka omaisuus on mennyttä kalua, ääretön velkataakka lisäksi hartioillaan, sitoa itsensä tähän naiseen? Neiti Blanche on kaunotar, sitä en voi kieltää, mutta hän herättää samalla kammoa. Minä ainakin olen pelännyt sellaisia naisia. Hän näyttää olevan 25 vuotias, pitkä, leveät, täyteläiset olkapäät, kaula uhkea ja komea vartalo. Ihonsa on oliivinvärinen, tukkansa musta kuin kiinalainen tushi ja niin tuuhea että sitä riittäisi kahdellekin. Hänen mustien intohimoisten silmänsä valkuaiset vivahtavat keltaseen, hampaat ovat valkoset ja huulet voidellut. Hänen pukunsa tuoksuu aina vahvasti myskiltä, on tuhlaavaisen komea ja aistikas. Äänensä on vähän käheä altto. Usein hän nauraa ja näyttölee komeaa hammasrivivään. Tavallisesti hän istuu äänetönnä, sinkauttelee vaan julkeita silmäyksiä, varsinkin Polinan tai Marja Filippovnan läsnäollessa. Viimeksi mainittu taitaa muuten lähimmässä tulevaisuudessa lähteä kotiin Venäjälle, kuten olen kuullut. Minusta tuntuu neiti Blanche aivan sivistymättömältä, älyäkin häneltä kenties puuttuu, sentähden hän onkin niin epäluuloinen, kavala ja viekas. Luulenpa hänen kokeneen jo yhtä ja toista elämässään, ja jos saan ajatukseni suoraan sanoa, epäilen, tokko markiisi on ollenkaan hänen sukulaisensa, yhtävähän kuin "rouva kreivitärkään" on hänen äitinsä. Tiedän kumminkin hänellä Berliinissä, jossa tulimme hänet tuntemaan, olleen muutamia hienoja tuttavuuksia. Mitä markiisiin tulee, näyttää minusta sangen epäilyttävältä, onko hän ollenkaan markiisi, vaikka hän kyllä Moskovassa samoin kuin Saksassakin on esiintynyt ylhäisissä seurapiireissä. Mitä osaa hän näyttölee Ranskassa, en tiedä, sanovat hänellä siellä olevan "linnan".

Oletin kyllä kaksiviikkoisen poissaoloni aikana tapahtuvan yhtä ja toista, mutta onko jo ratkaiseva sana sanottu kenraalin ja neiti Blanchen välillä, siitä en ole vielä päässyt selville. Asian lopullinen ratkaisu riippuu tietysti siitä, minkälaisiksi kenraalin raha-asiat muodostuvat. Jos esim. jonakuna päivänä tulisi tieto, että isoäiti ei olekaan kuollut, katoaisi neiti Blanche aivan varmaan meidän näköpiiristämme. — Kylläpä olen ruvennut juoruamaan! Oikein naurattaa. Oi, kuinka kaikki täällä minua inhottaa! Millä ilolla lähtisinkään täältä ja heittäisin kaikki sikseen! Mutta voisinko elää Polinasta erotettuna? Minun täytyy käydä alituisesti ympäri häntä vakoilemassa. Minä vihaan tätä vakoilemista, mutta mihinkäpä minä muuhunkaan osaan ryhtyä! Eilen ja tänään on minusta ollut sangen hauskaa katsella mr. Astleytä. Ihan varmaan on Polina pannut hänen päänsä pyörälle. Huvittavaa todellakin on nähdä tällaisen ujon ja lauhkean miehen katsetta, silloin kun hän ei kykene sanoin ilmaisemaan tunteitaan. Usein kävelyillämme tapaamme mr. Astleyn. Hän nostaa hattuaan, menee ohi ja olisi tietysti äärettömän halukas liittymään seuraamme. Mutta jos häntä siihen kehoitetaan, kieltäytyy hän muitta mutkitta. Kaikkialla, pelisaleissa, konserteissa, suihkulähteellä tapaa hänet aina meidän läheisyydessämme, jos olemme puistossa, metsässä tai Schlangenbergillä tarvitsee katsahtaa ympärillemme, varmasti näemme lähimmällä käytävällä tai lähimmän pensaan takana vilauksen mr. Astleysta. Tänä aamuna kun tapasimme toisemme, vaihdoimme pari sanaa. Hänen puhelussaan on

hyvin tuntuva yhtenäisyyden puute. Olimme tuskin tervehtineet toisiamme, kun hän heti alkoi:

"Ah, neiti Blanche...! Minä olen nähnyt paljon sellaisia naisia kuin neiti Blanche!"

Hän vaikeni, katsellen minua merkitsevästi. En tiedä, mitä hän tällä oikeastaan tahtoi sanoa. Kun kysyin, mitä hän tarkoitti, hymyili hän vaan salamyhkäisesti päätään nyökyttäen ja sanoi:

"Niin se on... Ja neiti Pauline, pitääkö hän kukista?"

"Sitä en todellakaan voi sanoa", vastasin.

"Kuinka, ettekö te sitä tiedä", huudahti hän kovin ihmeissään.

"En tiedä, en ole koskaan huomannut", vastasin minä hymyillen.

"Hm! Tämä panee minut ajattelemaan jotain erityistä."

Hän nyökkäsi ja jatkoi matkaansa tyytyväisen näköisenä. Meidän keskustelumme oli käynyt kurjan huonolla ranskankielellä.

IV.

Tämä päivä on ollut oikein naurettava, tyhmä ja hullunkurinen päivä. Kello on nyt 11 yöllä. Istun pienessä kamarissani ja muistelen päivän tapahtumia. Se alkoi sillä, että päätä pahkaa lähdin pelisaliin pelaamaan Polina Aleksandrovnan laskuun. Otin mukaani kaikki hänen 160 fredrichsd'oriansa, mutta sen tein kahdella ehdolla: ensiksi etten ottaisi puolta voitosta, ja toiseksi, että Polina illalla antaisi mulle selityksen, mihin hän niin välttämättä tarvitsi rahoja ja kuinka paljon hän tarvitsi. En voi uskoa tämän tapahtuvan vaan rahojen tähden. Epäilemättä piilee tässä, kuten alussa otaksuin, joku määrätty tarkoitus. Hän lupasi tyydyttää minun uteliaisuuteni ja minä lähdin. Pelipöydissä tungeskeli aikalailla väkeä. Kuinka vastenmielistä oli nähdä näitä ihmisiä, joiden silmissä ahneus kiilui! Työnnyin aina pelinhoitajan viereen saakka ja aloin hyvin vaatimattomasti pelata kahdella tai kolmella kultarahalla. Tein havaintoja ympärillä olevassa joukossa ja tulin huomaamaan, että harkinta ei juuri pelissä tullut kysymykseen, vaikka monet pelaajat näyttivät niin otaksuvan. He istuivat muistikirjat edessään merkiten niihin joka kerta pyörän kiepahtaessa sattuneen numeron ja värin. He miettivät jokaista mahdollisuutta, tekivät laskuja, vihdoin asettivat panoksen ja — menettivät aivankuin muutkin kuolevaiset, jotka pelaavat umpimähkään. Minä olen harkinnut vähän toisella tavalla, joka näyttää minusta aivan oikealta. Pelin kulussa on todellakin eräs — minä en tahdo sanoa juuri säännöllinen, mutta kumminkin jonkinlainen — järjestys, joka kaikessa tapauksessa on merkitsemisen arvoinen. Täten sattuu välistä, että 12:n keskimäisen numeron perästä säännöllisesti tulee 12 viimeistä. Jos kuula kerran on sattunut pysähtymään näille, palaa se toisella kertaa taas keskimäisille numeroille, sattuu näille kolme tai neljä kertaa perätysten ja palaa taas viimeselle kolmannekselle, jolle se sattuu pari kertaa, muuttaen sitten ensimmäiselle kolmannekselle.

Tämä säännöllinen jakso: ensimmäinen kolmannes kerran, toinen kolmannes kolme kertaa, ja kolmas kolmannes kaksi kertaa uudistuu joskus tunnin tai kahden ajan, senjälkeen häiriintyy järjestys, horjuu hetken sinne tänne, siksi kun uusi järjestysjakso vähitellen vakaantuu. On tosiaankin huvittava ottaa tämä varteen. Monta päivää vaihtelevat punanen ja musta alituisesti, korkeintaan kaksi tai kolme kertaa sattuu kuula samalle värille, mutta seuraavana päivänä tai ehkä jo saman päivän iltana alkaa punanen sattua aina kaksikymmentä kertaa perätysten, sitten tulee mustan vuoro, jota onni suosii taas yhtä kauvan. Sangen huolellisia havainnolla tämän suhteen on minulle ilmaissut mr. Astley, joka viettää aamupäivät pelisalissa, ottamatta kertaakaan itse osaa peliin. Mitä minun pelaamiseeni tulee, oli minulla tällä kertaa nähtävästi huono onni: vähässä ajassa menetin kaikki, viimeiseen fredrichsd'oriin saakka. Asetin 20 fredrichsd'oria parittomille ja voitin, asetin panoksen toisensa perään ja voitin yhä, joten viiden minuutin kuluttua olin voittanut 400 fredrichsd'oria. Tietysti minun olisi pitänyt lähteä nyt tieheni, mutta minua pidatti kummallinen halu ärsyttää kohtaloani, ikäänkuin näpsäyttää sitä nenälle, näyttää sille kieltä. Panin 4,000 guldenia kerralla peliin — suurempia panoksia ei sallita — ja menetin. Kiivastuneena kohmalsin kokoon loput rahani, panin ne peliin ja menetin. Huumaantuneena jätin pelipöydän. En oikein muistanut, mitä minulle oli tapahtunut ja vasta vähää ennen päivällistä ilmoitin Polina Aleksandrovnalle tappioni. Siihen asti olin kävellyt edestakaisin puistossa.

Päivällispöydässä olin taas kovin ärtyneellä tuulella aivankuin kolme päivää takaperinkin.

Ranskalainen ja neiti Blanche olivat tavallisuuden mukaan vierainamme. Saatiin tietää minun olleen pelisalissa. Neiti Blanche oli ollut siellä ja sattunut näkemään urostyöni. Ranskalainen kysyi minulta, pelasinko omilla rahoillani. Hän on varmaan arvannut minun pelanneen Polinalle — tässä täytyy piillä jotain. Tietysti minä valehtelin rahojen olleen omiani. Kenraali kummasteli kovin; mistä olin voinut saada niin paljon rahoja? Minä selitin alottaneeni 10:llä fredrichsd'orilla ja voittaneeni kuusi tai seitsemän kertaa perätysten, joten mulla lopulta oli 5 tai 6 tuhatta guldenia hallussani, sen jälkeen olin menettänyt kaikki kahdella kertaa.

Selitykseni oli hyvin todenmukainen. Puhuessani katsahdin Polinaan, mutta hänen ilmeestään en voinut päättää mitään erityistä. Hän ei väittänyt sanojani valheeksi, ja siitä päätin hänen olleen hyvillään, etten ilmaissut hänen osallisuuttaan asiassa. "Joka tapauksessa", ajattelin, "täyttää hän lupauksensa ja antaa minulle pyytämäni selitykset."

Luulin kenraalin alkavan taas minua nuhdella, mutta hän ei sanonut mitään. Kasvonsa vaan ilmaisivat suurta mielenliikutusta ja levottomuutta. Ehkä hänen oli vaikeassa asemassaan epämieluisa kuulla, että niin kevytmielisesti olin päästänyt sellaisen summan livahtamaan käsistäni.

Luulen hänellä eilen illalla olleen kiivaan kohtauksen ranskalaisen kanssa. He sulkeutuivat erääseen huoneeseen ja puhuivat siellä kauvan kovaäänisesti jostain, mitä lie ollut. Ranskalainen lähti sieltä hyvin kiihtyneenä, mutta tuli tänä aamuna kenraalin luo takaisin — nähtävästi jatkamaan eilistä keskustelua.

Kun ranskalainen sai kuulla minun pelitappiostani, huomautti hän pilkallisella, melkein ilkeällä äänellä, että sellaisissa tapauksissa pitäisi käyttäytyä viisaammin. Jostain syystä hän vielä lisäsi, että vaikka venäläiset paljon pelaavat, eivät he kuitenkaan ole siihen kykeneviä.

"Minun mielestäni on ruletti juuri keksittykin venäläisiä varten", vastasin minä.

Halveksiva hymyily oli ranskalaisen ainoa vastaus väitteeseeni, jonka jälkeen minä huomaustin pelaamisen joka tapauksessa olevan väärin, ja että siis sanoessani maanmiehiäni pelaajiksi paremmin moitin kuin haukuin heitä.

"Mitenkä selitätte tämän väitteenne", kysyi ranskalainen.

"Aivan yksinkertaisesti", vastasin minä — "venäläisellä ei ole pääoman kokoamisen taitoa, ominaista länsieuroopalaisille sivistyneille, jotka pitävät sitä maallisen onnensa varsinaisena perustuksena. Mutta venäläinen, joka on sangen ymmärtämätön rahojen kokoamisessa, osaa tuhlatakin, jos sattuu käsiinsä saamaan rahoja, mitä mielettömimmällä tavalla. Ja kun me kumminkin tarvitsemme rahoja, niinkuin kaikki muutkin, olemme sangen tyytyväiset sellaisiin keinoihin kuin esim. ruletti, jolla mies parissa tunnissa voi vaivatta tulla rikkaaksi. Peli siis aivan erityisesti viehättää juuri meitä, ja kun me pelaamme kevytmielisesti ja huolimattomasti, niin me menetämme."

"Onhan tuo osaksi totta", sanoi ranskalainen itserakkaasti.

"Ei, se ei ole totta, ettekö te häpeä puhua sillä tavoin maanmiehistänne", sanoi kenraali ankarasti ja kiihkeästi.

"Suokaa anteeksi", vastasin minä, "ei ole vielä ollenkaan ratkaistu asia, kumpi on typerämpää: venäläistenkö kevytmielisyys vai kunnioitettavien naapuriemme kitsasteleminen ja tavaran haaliminen."

"Mikä muodoton ajatus", huudahti kenraali.

"Oikein venäläinen ajatus", ranskalainen huomautti.

Minä nauroin ja halusin kovasti ärsyttää heitä.

"Itse puolestani", jatkoin, "tahtoisin mieluummin ikäni kaiken viettää kirgiisiteltassa kuin alentuisin palvelemaan rahan kokoamisen ihannetta, joka kuolettaa yksilöllisyyden ja tekee ihmisestä jonkinlaisen kukkaron liitteen."

Edelleen selitin käsitystäni asiassa kokolailla voimakkain ja rohkein sanoin ja sain kuin sainkin vihdoin kenraalin raivostumaan.

"Minä en tiedä oletteko oikeassa vai ette", huudahti hän kiukussaan, "mutta sen minä tiedän, että te olette sietämätön tyhmine lörpötyksinenne, kun vaan teidän sallitaan unohtaa, että..."

Näin hänen aikovan vielä jotain sanoa, mutta tapansa mukaan vaikenä hän kesken puhettaan.

Ranskalainen oli ylenkatseellisen näköisenä kuunnellut selityksiäni ehkä aivan ymmärtämättä niiden tarkoitusta. Polina katseli ympärilleen ylpeän välinpitämättömänä ikäänkuin ei olisi kuullutkaan, mistä

puhe oli. Hänellä näytti olevan omat vakavat mietittävänsä. Olimme tuskin nousseet pöydästä, kun hän käskeväällä äänellä kutsui minut kanssaan kävelemään. Otimme lapset mukaamme ja menimme puistoon, suihkulähteelle.

Kun minä, kuten sanottu, olin kovin ärtyneellä tuulella, kysyin heti rohkeasti, kursailematta, miksi ei markiisi Degrier enään seurannut häntä kävelyllä ja miksi tämä yleensäkin oli viime aikoina ollut niin välinpitämätön.

"Sentähden, että hän on roisto", vastasi hän minulle kummallisella äänellä. Koskaan en ollut kuullut hänen puhuvan sillä tavalla Degrieristä, ja vaikenin, itse säästykseni mahdollisesti samallaiselta kohteliaisuudelta.

"Oletteko huomannut, että hän tänään on hommaillut jotain yhdessä kenraalin kanssa", kysyin hetken päästä.

"Kovinpa te mielellänne tahtoisitte saada selkoa heidän puuhistaan", vastasi Polina kiukkuisesti. "Te tiedätte, että kenraali on pantannut koko omaisuutensa hänelle; jos ei isoäidin kuolema häntä pelasta, tekee ranskalainen epäilemättä hänestä keppikerjäläisen."

"Vai niin, hän on todellakin siis pantannut kaikki markiisille. Minä olen kyllä kuullut siitä, mutta en ole uskonut. — No, hyvästi sitten, neiti Blanche", lisäsin minä, "teistä ei siis tulekaan kenraalitarta. Ja kenraaliparka on sentään niin rakastunut, että ampuu kuulun otsaansa, jos vaan rukkaset saa. Vaarallista on todellakin siinä ijässä niin tulisesti rakastua."

"Minäkin aavistan jotain ikävää hänelle tapahtuvan", sanoi Polina ajatuksiin vaipuneena.

"Mutta kuinka voi tämä neiti Blanche niin törkeästi paljastaa kataluutensa", huudahdin, "niin selvästi näyttää, että kysymys on vaan rahoista! Eikö nyt kenraali älyä näitä julkeita juonia! Ja voiko ajatella naurettavampaa ja kurjempaa kuin lähettää sähkösanoma toisensa perästä: Onko isoäiti kuollut, onko hän kuollut? Kuinkas se teitä miellyttää, Polina Aleksandrovna?"

"Älkää puhuko tyhmyksiä", sanoi hän kiireesti. "Minä vaan ihmettelen, miksi te olette niin hauska tuulella. Miksi olette niin iloinen? Senkötähden, että menetitte pelissä minun rahani?"

"Minkätähden te annoitte ne mulle menetettäväksi? Johan minä sanoin teille, etten osaa pelata toisten puolesta, vähimmin juuri teidän. Minä olen totellut teitä ja tehnyt, mitä käskitte. Edeltäkäsinkin vakuutin teille, ettei yritys onnistu. Tietysti te olette nyt pahoillanne. Minkäs te sitten niin paljon tarvitsette?"

"Ketä nämät kysymykset hyödyttävät?"

"Itsehän lupasitte selittää... Kuulkaas: minä olen varma voitostani, jos alan pelata itselleni. Minulla on vielä 12 fredrichsd'oria, niillä koettelen onneani. Ja sitten ottakaa minulta niin paljon kuin tarvitsette."

Hän katseli minua halveksien.

"Älkää suuttuko siitä, että ehdotan teille tällaista. Ettehän te välitä minusta mitään. Kun kerran menetin pelissä rahanne, hankin ne teille takaisin."

Polina katsoi terävästi minua ja huomattuaan minun liikutukseni, keskeytti vilkkaasti:

"Saisitte kyllä tietää minun salaisuuteni, mutta en luule niiden teitä huvittavan. Minulla on velkoja, jos haluatte kuulla. Olen lainannut jonkun verran ja tahtoisin nyt maksaa takaisin. Tulin ajatelleeksi, kummallista kyllä, että täällä varmasti pelissä voittaisin niin paljon kuin tarvitsen. En tiedä, miksi näin uskon. Sentähden kai, ettei mulla ole enään muutakaan, mihin turvautua."

"Näytte välttämättömästi tarvitsevan tuon summan. Olette tarttunut peliin kuin hukkuva oljenkorteen: jos ei tämä hukkuisi, ei hän pitäisi oljenkortta puunrunkona."

"Mutta olettehan te itsekkin pannut peliin kaiken toivonne", huomautti Polina äkkiä. "Pari viikkoa sitten te laveasti mulle selittelitte, kuinka lujasti vakuutettu olitte onnen suosiollisuudesta teitä kohtaan täällä pelipöydän ääressä. Puhuitte niin vakavasti silloin, että luulin teidän olevan tosissanne. Kenties teittekin vaan pilaa?"

"En tehnyt pilaa", vastasin mieltävänä, "ja uskon nyt yhtä lujasti kuin silloinkin voittavani pelissä. Tästä johtuu, etten tunne omantunnon tuskia, vaikka menetinkin toisen rahat. En epäile ollenkaan, kunhan vaan alan itselleni pelata. Minun täytyy voittaa, minullakin on peli oljenkortena, johon olen tarttunut. Te kai luulette, ettei minulla ole mitään syytä hankkia rahoja?"

"Teidän syyne minua todellakin hyvin vähän liikuttavat", vastasi Polina välinpitämättömästi. "Sitäpaitsi epäilen, voitteko te ottaa asioita vakavalta kannalta ensinkään. Kenties on teilläkin

huolenne, mutta luulen, etteivät ne teitä suurestikaan rasita. Teissä ei ole lujuttua eikä vakavuutta. Mihin te rahoja tarvitsette? Mitäpä te niillä tekisitte?"

"Mihinkä tarvitsen rahaa? Oh, raha se on kaikki kaikessa meidän päivinämme! Jos minulla olisi rahoja, heti olisin teidänkin silmissänne toinen mies. En enään olisikaan teidän orjanne, jota saatte mielenne mukaan solvaista."

"Te olette sanonut tämän orjuuden olevan sulaa nautintoa, niin luulin itsekin."

"Niinkö te luulitte! Oh, kuinka teidän lapsellinen herttaisuutenne on kaunista! Nautintoahan minulle onkin teidän orjananne oleminen. Onhan siinä nautintoa — kurjin ja halvin tehtävä", huudahtadin minä. "Piru ties, eikö solmupiiskakin tuota nautintoa, kun solmu repii selästä lihanpalasia... Mutta ehkä minä haluan toisenlaisiakin nautintoja. Kenraali on juuri äsken pöydässä, teidän läsnäollessanne pitänyt mulle nuhdesaarnan niistä 700 ruplasta vuodessa, joita kenties en häneltä tule koskaan samaankaan. Minuun tuijottaa, kuin tyhjään ilmaan, markiisi Degrier kulmakarvat kohollaan. Mutta minä puolestani kenties haluaisinkin tarttua hänen niskaansa teidän nähtenne."

"Te lavertelette kuin poikanulikka, missä asemassa tahansa voi ihminen saavuttaa kunnioitusta. Ja jos on vastuksia voitettavana, sitä kiitettävämpää on pyrkimys."

"Niinhän te puhutte kuin kirjasta lukien. Te siis arvelette, etten ymmärrä hankkia ihmisten kunnioitusta. Miten lienen rikkonut, jotta olen sen kadottanut. En tiedä — mutta kumminkin täytyy minun se nyt saavuttaa, sehän on teidän mielipiteenne. Aine olisi hyvää, mutta muoto puuttuu. Niin, sellaisia me venäläiset olemme, ja tiedättekö, miksi? Siksi, että me olemme liian runsaslahjaisia, liian monipuolisia voidaksemme sopiviin muotoihin kaavilla luonnolliset taipumuksemme. Ulkonainen muoto on teille kaikki kaikessa, ja sentähden tekevät teihin niin mahtavan vaikutuksen nämät herrat ranskalaiset, joilla on synnynnäinen taipumus tällaiseen. Mutta huolimatta kaikesta ryhdistään ja arvokkaisuudestaan, voivat he kuitenkin olla suuria lurjuksia. Ulkonaiset eduthan ne niin hurmaavat meikäläiset naiset ja siksipä heistä nämät gallialaiset salonkileijonat ovat niin ihastuttavia. Mutta enhän minä sitä ymmärrä, koska minä en ole nainen. Miksi te ette kiellä minua lörpöttelemästä, miksi ette tuki suutani? Te annatte minun puhua, minkä kielelle kerkiää, ja sitten te ihmettelette, etten osaa käyttäytyä. Hyvä, minä myönnän sen! Sitä kykyä minulla ei ole, eikä minulla ole muitakaan hyviä ominaisuuksia. Kaikki olen unohtanut, jos olisi ollutkin joskus. Selitän teille, miksi. Itsekin sen tiedätte. Minulla on päässäni vaan yksi ainoa ajatus, jonka tähden unohdan kaikki, mitä ympärilläni tapahtuu, Venäjällä ja koko maailmassa. Minä matkustin Dresdenin kautta enkä muista, minkälainen on Dresden. Te tunnette tämän ainoan ajatuksen, ja minä voin puhua teille siitä, sillä minähän olen mitätön mies, nolla teidän silmissänne. *Te* olette tämä ajatus, *te* aina ja joka paikassa väikytte mielessäni, ja teidän tähtenne on kaikki muu minulle arvotonta. Minä en tiedä, miksi oikeastaan rakastan teitä, kenties ette ole kauniskaan. Ajatelkaas: minä en edes tiedä, oletteko kaunis vai ette. Teillä voi olla ilkeä sydän, ehkei älynnekään ole niin kehuttava..."

"Senkötähden te siis toivotte saavanne ostaa minut rahalla", keskeytti Polina liikutettuna.

"Koska minä olen toivonut saavani ostaa teidät rahalla", huudahtadin minä.

"Älkäähän kiivastuko, joudutte pois oikealta tolaltanne. Jos ette ole tahtonut ostaa minua, olette kumminkin tahtonut ostaa minun kunnioitukseni."

"Ei ole sekään totta. Minun on vaikeata tehdä teille tiliä ajatuksistani ja tunteistani. Teidän läheisyydessänne valtaa minut sellainen ahdistus, että tulen ihan mielettömäksi. Kas niin, älkäähän nyt suuttuko, tai suuttukaa vain, kuinka haluatte, se on minulle saman tekevä. Kun iltasin istun ylhäällä huoneessani ja luulen kuulevani teidän vaatteittenne kahinan, olen tulla hulluksi. Niin, minä tahdon olla teidän orjanne, käskekää tätä orjan käsivartta ... tämä käsivarsi ehkä vielä kerran tappaa teidät ei vihasta eikä mustasukkaisuudesta, ei, vaan ainoastaan tappaakseen. Sitten söisin teidät suuhuni, kuten ihmissyöjä, sulasta rakkaudesta... Nauratteko te?"

"Minä en ollenkaan naura", vastasi hän suuttuneena, "minä kiellän teitä jatkamasta. Sellaista roskaa!"

"Kutsukaa vaan sitä roskaksi", jatkoin yhä, "se on minulle yhdentekevä. Tiedättekö, jos tappaisin teidät, tappaisin tietysti itsenikin, mutta en heti, vasta vähän myöhemmin, tai niin myöhään kuin suinkin. Sillä epäilemättä rakastaisin teitä vielä enemmän kun teitä ei enään olisi ja kärsisin helvetillisiä tuskia ilman teitä. Minä rakastan teitä päivä päivältä yhä *enemmän*, vaikka se onkin mahdotonta. Kutsukaa minua mielipuoleksi tai fatalistiksi, kuinka tahdotte. Muistatteko: lupasin Schlangenbergillä syöksyä rotkoon teidän viittauksestanne. Ettekö te vieläkään uskoisi minun syöksyvän sinne?"

"Mitä tyhmyyksiä", huudahti hän. "Mitä hyötyä tai huvia minulla siitä olisi?"

"Huvia", nauroin minä, "ja hyötyä! Niitkö te kysytte! Eikös teille olisi mieluista tietää saaneenne jonkun rajattomasti valtaanne? Ihminen on luonnostaan hirmuvalti ja huvitteleikse toisten kiduttamisella. Te rakastatte julmuuksia."

Minä muistan hänen luoneen minuun omituisen, läpätunkevan katseen. Varmasti minun mielettömät ajatukseni ja tunteeni kuvastuivat kasvoillani: huuleni olivat vaahdossa ja silmäni veristivät. Olisipa hän nyt vaikka leikilläänkin vaatinut minua syöksymään rotkoon Schlangenbergiltä, niin minä olisin sen empimättä tehnyt.

"Epäilemättä te puhutte totta", sanoi hän viimein pilkallisella, ylpeällä äänellä, joka aina kiihdytti minut äärimmilleen. Hetken kuluttua hän lisäsi:

"Jos vaadin teitä tappamaan ihmisen — tekisittekö te sen?"

"Kenen? Ranskalaisenko?"

"Älkää kyselkö! Vastatkaa! Kenen käsken. Tahdon tietää, puhuitteko te äsken totta."

Hän näytti niin synkältä ja maltittomalta, että minusta alkoi tuntua oikein kummalliselta.

"Minä vannon tappavani kenen tahansa teidän käskystänne. Mutta onko mahdollista, että minulta sellaista aijotte vaatia?"

"Luuletteko minun teitä säälivän? Minä käsken, te tapatte. Otatte kaiken syyn päällenne, minä en sekaannu sitten enään juttuun. Ei, ei siitä sentään tule mitään. Te kyllä tappaisitte sen toisen, mutta sitten te tulisitte ja leikkaisitte kurkun poikki minultakin, siksi, että uskalsin teidät lähettää sellaiseen työhön."

Minua kauhistutti hänen sanansa. Huomasin, ettei hän laskenut leikkiä, että hänellä todellakin oli jotain mielessä, ja että se vaikutus, joka hänellä oli minuun, ei ollut hänestä aivan yhdentekevä.

Istuimme penkillä kylpypaviljongin edustalla. Lähellämme leikkivät lapset. Edessämme oli aukea paikka, jonka toisella puolen oli kävelypuisto. Hetkisen tuijotti Polina sinnepäin. Äkkiä purskahti hän nauruun.

"Näettekö tuon lihavan naisen tuolla", alkoi hän. "Se on paroonitar Wurmerhelm, joka tuli tänne noin kolme päivää sitten. Tuo pitkä, laiha herra, keppi kädessä, on hänen miehensä. Näettekö te heidät?"

"Kyllä. Mitä sitten?"

"Te lupasitte syöksyä Schlangenbergiltä tai tappaa ihmisen, jos pyytäisin. Minä en pyydä kumpaakaan. Muistatteko, kuinka tuo parooni meitä toissa päivänä katseli? Menkää nyt paroonittaren luo, nostakaa hattuanne ja sanokaa jotain ranskaksi."

"Mitä varten?"

"Minä tahdon vaan vähän nauraa ja nähdä, kuinka parooni pehmittää kepillään teidän selkänne."

"Onpas se päähänpisto! Ilman vähintäkään syytä loukata naista. Kyllä minä teen mitä käskette, mutta mitähän siitä sanonee kenraali?"

"Ei, nyt näen, että te olette tyhjänpäiväinen lörpöttelijä", virkkoi hän ylenkatseellisesti. "Teidän silmänne äsken niin veristivät, olette saaneet lasin liikaa päivällispöydässä. Ettekös te luule minun älyävän, että tämä olisi tyhmää ja että kenraali suuttuisi? Mutta minä tahdon kerran kunnollisesti nauraa, sillä hyvä. Miksikä loukata naista? Sitä ennen ehditte jo saada selkänne."

Minä nousin penkiltä ja poistuin äänettömänä täyttämään hänen käskyään. Tiesin menetteleväni sängen tyhmästi, mutta en keksinyt keinoja, millä olisin sopivasti tästä pulasta pelastunut. Ohjasin askeleeni paroonitarta kohti ja tunsin sisässäni vähitellen syttyvän poikamaisen halun ryhtyä tuohon typerään kepposeen. Olin kovasti liikutettu, melkein kuin juovuksissa lähestyessäni kävelevää paria.

Kaksi päivää on kulunut siitä, kun tein tuon tyhmän kujeen. Kuinka paljon kirkunaa, melua ja hälinää siitä sitten tulikaan! Kuinka typerä, mauton ja sopimaton onkaan tämä juttu ja minä olen kaikkeen tähän syyllinen! Toisinaan tuntuu koko asia minusta naurettavalta, enkä ymmärrä, kuinka minun laitani oikeastaan on, olenko järjiltäni vai olenko saanut takaisin kouluaikojeni kujeiluhalu.

Tämä on Polinan syy, aina vaan Polinan! Tämäkin tyhmyys olisi ilman häntä jäänyt tekemättä. Kuka tiesi, teinkin sen vaan epätoivosta. Kuinka vastenmielistä onkaan ajatella tätä kaikkea. Mitäs hänessä nyt sitten on niin hurmaavaa? Onkos hän kaunis. Taitaapa olla, koska muutkin ovat hänen tähtensä mielensä menettäneet. Hän on pitkä, solakka ja niin notkea, että voisi hänet vaikka solmuun vetää.

Hänen jalkojensa pitkiä, kapeita jälkiä en voi nähdä tuskaa tuntematta. Hiuksensa vivahtavat punaseen. Hänellä on oikeat kissansilmät, ja kuinka ylpeästi ja röyhkeästi hän niillä katselee! Neljä kuukautta sitten, kun juuri olin tullut heille, näin hänet kerran keskustelevan kauvan ja kiihkeästi Degrierin kanssa. Ja kuinka hän tätä katseli! Minusta tuntui aivan kuin olisi hän juuri antanut markiisille korvapuustin ja nyt seisoo hänen edessään ja vaan katselee... Siitä illasta asti olen rakastanut häntä.

Mutta asiaan.

Olin pysähtynyt keskelle käytävää. Odotin hengitystäni pidättäen paroonitarta ja hänen miestänsä. Kun he olivat tulleet noin viiden askeleen päähän, nostin hattuani ja kumarsin heille. Muistelen paroonittarella olleen harmaan silkkipuvun, tavattoman väljän ja runsaasti koristellun, krinoliinilla ja laahustimella varustetun. Hän oli lyhytkasvuinen, paksu, erittäin pisti silmään hänen lihava leukansa, sellaista leukaa en ole ennen nähnyt. Hänen kasvonsa olivat tulipunaset, silmät pienet, ilkeät ja röyhkeät. Käveli kuin tekisi sillä suuren kunnian toisille. Parooni oli pitkä, laiha, noin 45-vuotias. Kasvonsa olivat kummallisella tavalla vääristyneet ja tuhansien ryppyjen peittämät. Hänellä oli lasisilmät. Jalkansa näyttivät alkavan heti rinnan alta, rodun merkki. Ylpeän näköinen kuin riikinkukko. Kasvojensa ilme muistutti lammasta.

Näiden havaintojen tekemiseen en tarvinnut kolmea sekuntiakaan.

Minun kumarrukseni ja hatun nostoni ei paljon herättänyt heidän huomiotaan. Parooni vaan vähän rypisti silmäkulmiaan. Paroonitar tuli ihan suoraan minua päin ikäänkuin ei olisi nähnytkaan minua.

"*Madame la baronne*", alotin minä kovalla äänellä ja pannen painon joka sanalle, "*j'ai l'honneur d'être votre esclave.*" [Rouva paroonitar, minulla on kunnia olla teidän nöyryin palvelijanne.]

Kumarsin, panin hatun päähäni, menin paroonin ohi kääntyen kohteliaasti häneen päin ja hymyilin.

Hän oli käskenyt minua vaan nostamaan hattua ja sanomaan jonkun ranskalaisen kohteliaisuuden; kaiken muun: kumarruksen, hymyilyn j.n.e. lisäsin omasta halustani. Piru ties, mikä minut siihen yllytti. Minusta tuntui kuin kiittäisin alas vuoren huipulta.

"Mitä", huudahti tai paremmin kähisi parooni vihasena ja kummastuneena.

"Ja wohl" [No niin], sanoin minä katsoen häntä suoraan silmiin.

"Sind sie rasend!" [Oletteko te hullu], kirkui parooni heiluttaen keppiään ja samassa näyttäen vähän hätääntyvän. Minun pukuni ehkä saattoi hänet hämilleen. Olin näet hyvin siististi jopa hienostikin puettu.

"Ja wo-o-ohl", kirkasin äkkiä täyttä kurkkua venyttäen o-kirjainta niin kauvan kuin mahdollista.

Parooni ja paroonitar kääntyivät äkkiä ja melkein juoksun jalkaa lähtivät pakoon. Kävelijät töllistelivät minua ihmeissään ja alkoivat keskustella minusta. Käännyin takaisin aivan levollisena, ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut, ja ohjasin kulkuni Polina Aleksandrovnan luo. Tuskin olin tullut sata askelta, kun hän äkkiä nousi ja lasten kanssa lähti kiireesti hotelliin päin. Riensin perässä ja saavutin hänet rapuilla.

"Nyt sen tyhmyyden tein", sanoin astuessani hänen luokseen.

"Entä sitten! Pelastakaa nahkanne", vastasi hän välinpitämättömästi ja katsomattakaan minuun ja kiirehti eteiseen.

Koko illan vietin sitten puistossa. Ja tulin kotiin vasta klo 11:n aikaan.

Olin tuskin päässyt huoneeseeni, kun kenraali kutsutti minut alas. Meikäläisten hallussa oli neljä huonetta hotellin kolmannessa kerroksessa. Näistä käytettiin yhtä vierashuoneena, yhtä kenraalin työhuoneena, johon minut nyt käskettiin mennä. Kenraali seisoi siellä keskellä lattiaa majesteettillisen ryhdikkäänä. Degrier istui rentona nojaten sohvassa.

"Herraseni, mitä te olette pannut toimeen, sallikaa kysyäkseni", alkoi kenraali ankarana kääntyen minuun.

"Minä pyydän, kenraali, käykää suoraan asiaan", vastasin minä. "Arvattavasti on kysymys siitä kohtauksesta, joka minulla oli tänään erään saksalaisen kanssa?"

"Erään saksalaisen?! Tämä saksalainen on parooni Wurmerhelm, ylhäinen henkilö. Te olette rohjennut käyttäytyä törkeästi häntä ja hänen rouvaansa kohtaan."

"En ensinkään."

"Te olette pelottanut heitä", kiivaili kenraali.

"En vähintäkään", vastasin levollisena. "Olen vaan kohteliaasti kiinnittänyt paroonittaren huomion itseeni, kun hän purjehti suoraan minun päälleni ja aikoi tallata minut jalkojensa alle kuin madon.

"Teettekö te minusta pilkkaa", ärjäsi kenraali ja kääntyen Degrieriin päin, jatkoi: "Kuuletteko, hän alkaa ilveillä minunkin kanssani."

Degrier naurahti halveksivasti ja kohautti olkapäitään.

"No hyvä, ymmärtääksenne minut lyhyesti", jatkoi kenraali kääntyen minuun, "parooni on vaatinut minulta hyvitystä, koska te kuulutte minun perheeseen. Ymmärrättekö, herraseni, minkälaiseen pulaan olette minut saattanut ajattelemattomuudellanne. Teidän tähtenne täytyi minun jo pyytää häneltä anteeksi ja luvata, että te heti jätätte minun taloni."

"Onko hän vaatinut sitä teiltä, kenraali?"

"Ei, minä tunsin itseni velvoitetuksi antamaan hänelle tämän hyvityksen. Meidän välillämme on siis kaikki lopussa, herraseni. Tuolla on 4 fredrichsd'oria ja 3 guldenia, jotka ovat palkastanne jällellä, lasku on vieressä. Minä ilmoitan heti palvelijalle, etten huomisesta alkaen maksa teidän hotellilaskujanne. Sulkeudun suosioonne."

Otin rahat ja laskun, lyijykynällä kirjoitetun, kumarsin kylmästi kenraalille ja sanoin vakavasti:

"Te erehdytte, kenraali, luullessanne asian olevan sillä ratkaistun. Jos parooni on tuottanut teille ikävyvyyksiä, on se teidän oma syynne. Minkätähden te menitte edesvastuuseen minun puolestani? Mitä merkitsee se, että minä kuulun teidän perheeseen? Minä olen lastenne opettaja, siinä kaikki, ja muuten aivan itsenäinen mies. Minä olen 25-vuotias, kandidaatti, aatelismies ja täydellisesti teistä riippumaton. Ainoastaan kunnioitus teidän arvoanne kohtaan pidättää minua tällä hetkellä vaatimasta teiltä selitystä siitä, miksi olette sekaantunut minun asioihini."

Kenraali oli hämmästyntynyt minun sanoistani.

"Kuuletteko, hän aikoo haastaa minut kaksintaisteluun", sanoi hän ranskalaiselle. He rupesivat yhdessä nauramaan. Minä raivostuin.

"Paroonia en kumminkaan päästä niin helpolla", jatkoin kylmäverisesti, hilliten itseni. "Kun te, kenraali, olette, rupeamalla puhumaan minun puolestani, tehnyt itsenne rikostoverikseni, on minulla kunnia ilmoittaa teille, että varhain huomenaamulla aijon vaatia paroonilta selitystä, miksi hän, ollen ainoastaan minun kanssani tekemisissä, on kuitenkin kääntynyt toisen henkilön puoleen, aivankuin minä en kykenisi asioistani vastaamaan."

Kävi niinkuin olin arvannutkin: kenraali kalpeni kauhusta kuullessaan minun tyhmän uhkaukseni.

"Kuinka, aijotteko te yhä pitkittää tätä kirottua juttua", huudahti hän. "Ettekö te ajattele, minkälaiseen asemaan minut saatatte? Älkää naurako, hyvä herra, pyydän teitä... Onhan täällä toki esivalta, ja minä ... minä ... sanalla sanoen minun arvoni ... ja paroonin myöskin ... täytyykö minun kutsua poliisi avukseni ja panettaa teidät kiinni täältä räyhäämästä? Ymmärrättekö te?"

Hän oli suunniltaan kiukusta, mutta pelkäsi kumminkin kauheasti.

"Minä en ole räyhännyt", vastasin rauhallisesti, "ja sitä ennen minua tuskin voitaneet vangita. Älkää suotta hätäilkö, toivon voivani ratkaista paroonin kanssa tämän asian aivan rauhallisesti."

"Herran tähden, Aleksei Ivanovitsh, älkää nyt siitä välittäkö", huudahti kenraali alkaen turvata rukouksiin ja tarttui minun käteeni. "Ajatelkaahan vaan, mitä ikävyvyyksiä tästä voisi minulle koitua. Minun täytyy täällä olla arka arvostani, erittäinkin nyt... Oi, te ette tiedä... Te ette tunne olosuhteita. Minä otan teidät takaisin, kunhan vaan olemme täältä lähteneet, mutta nyt täytyy minun pitää huolta ... niin, sanalla sanoen, säästää minua, Aleksei Ivanovitsh", lopetti hän epätoivoissaan.

Ymmärsin kenraalin puhuessa arvostaan, ettei nyt ollut kysymyksessä se tavallinen "arvo", jonka venäläiset niin kernaasti ulkomailla ollessaan omaksuvat. He noudattavat orjallisesti eräänlaista ylhäistä käytöstapaa kaikkialla, hotelleissa, kävelypaikoissa, rautatievaunuissa. Toiset, tärkeämmät asiat näkyivät olevan kysymyksessä, koska hän alentui minua rukoilemaankin. Taivuin hänen pyyntönsä ja vielä kerran ovella vakuutin, että hänen ei tarvitsisi mitään pelätä. Kaikki kävisi säädyllisesti ja rauhallisesti. Sitä paitsi minä en oikeastaan tarkoittanutkaan loukata kenraalia. Polinaa minä tarkoitin. Häntä, joka oli kohdellut minua niin julmasti ja houkutellut minut tälle tyhmyyksien tielle, jota aijoin mennä niin pitkälle, että hän vielä itse rukoilisi minua palaamaan. Minun kepposeni ehkä tuottaisi hänellekin häpeää. Tahdoin näyttää hänelle, etten ollutkaan niin saamaton kuin hän ehkä

luuli. Enkä missään tapauksessa aikunut antaa kaikenlaisien paroonien "kurittaa itseäni kepillään". Tahdoin kerran nauraa heille kaikille ja esiintyä itse "aika poikana". Saadaanpas nähdä. Ehkä hänkin pelkää ikävyyksiä ja rupeaa minua rukoilemaan. Ja jos hän ei sitä tee, saa hän kuitenkin nähdä etten minä olekaan mikään kastunut kana.

Rappuja noustessani tapasin lastenhoitajan ja kuulin häneltä Marja Filippovnan, kenraalin sisaren aivan yksinään lähteneen iltajunassa Karlsbadiin, jossa on eräs heidän serkkunsa. Tämä uutinen vähän hämmästytti minua, juolahti mieleeni, että tässä pelissä ovat varmaankin neiti Blanchen sormet mukana ja että kenties lähimmässä tulevaisuudessa tapahtuu jotain ratkaisevaa. Lastenhoitajalta myöskin kuulin Marja Filippovnalla jo kauvan olleen aikomuksen jättää meikäläiset, ja että pari päivää sitten oli hänen ja kenraalin välillä tapahtunut kiivas sananvaihto...

VI.

Seuraavana aamuna kutsuin palvelijan ja pyysin häntä toimittamaan laskuni minulle erikseen. Pieni huone, jossa asuin, oli niin halpa, että kumminkin jonkun aikaa voin pitää sen. Koko kassani oli 16 fredrichsd'oria ja näille ajoin nyt onneni perustaa. Merkillistä, vielä en ole voittanut mitään, mutta kumminkin ajattelen ja tunnen kuin olisin jo rikas mies.

Jotenkin varhain aamulla nousin lähteäkseni mr. Astleyn luo. Hän asui läheisessä hôtel d'Angleterressa. Äkkiä avautui huoneeni ovi, ja suureksi ihmeekseni astui sisään markiisi Degrier. Ensimmäisen kerran hän kunnioitti minua käynnillään. Koska muuten olimme sangen vähän huvitetut toisistamme, arvasin heti, että jotain erityistä oli tekeillä.

Hän tervehti hyvin herttaisesti ja sanoi ohimennen kohteliaisuuden huoneestani. Kun seisoin siinä hattu kädessä, kysyi hän, aijoinko kävelemään. Saatuaan kuulla minulla olevan tärkeitä asioita keskusteltavana mr. Astleyn kanssa, synkistyivät hänen kasvonsa. Degrier oli, kuten kaikki ranskalaiset, iloinen ja rakastettava, kun välttämättömyys tai hänen oma etunsa niin vaati, muuten oli hän ikävin ihminen mitä ajatella saattaa. Ranskalainen on harvoin luonnostaan rakastettava; hänen herttaisuudessaan on aina jotain pakotettua, harkittua. Hän ei voi olla luonnollinen, alkuperäinen, mielikuvitustakaan hänellä ei ole. Kaikki kaikessa on hänelle ulkonainen, tavanmukainen muoto. Ranskalaisen koko olemus on poroporvarillinen, pikkumainen, jokapäiväinen — hän on, sanalla sanoen ikävin ihminen maan päällä. Ainoastaan kokemattomat ensikertalaiset, etupäässä meikäläiset naiset voivat ihastua häneen. Muut kuolevaiset, joilla on vähänkin tervettä ihmistuntemusta, huomaavat heti tämän vaikutuksen tavottelun, tämän teeskennellyn rakastettavuuden ja salonki-iloisuuden niiden oikeassa valossa.

"Minulle on annettu erityinen tehtävä", alkoi hän varmasti, mutta kohteliaasti. "Kenraali on pyytänyt minua puhumaan teidän kanssanne eilisestä tapahtumasta. Minä en oikein silloin ymmärtänyt, mistä oli kysymys, olen huonosti perehtynyt venäjänkieleen ... kenraali on minulle jälkepäin kertonut..."

"Te esiinnytte tässä asiassa siis rauhanvälittäjänä", keskeytin minä. "Näytättepä pitävän itseänne jo tämän perheen jäsenenä. He tahtovat estää minua 'tuottamasta ikävyyksiä itselleen'."

Hän huomasi heti, että koetin houkutella häneltä tietoja suhteestaan kenraaliin ja tuli varovaiseksi.

"Kenraali on minun liikekumppanini", sanoi hän kuivasti. "Sitäpaitsi on olemassa eräitä suhteita, joiden tähden hän ei pidä itselleen suotavana joutua sekoitetuksi sellaisiin asioihin kuin teidän eilinen juttunne. Minä suorastaan pyydän teitä jättämään sen sikseen ja minulla on tehtävänä ilmoittaa teille, että edelleenkin saatte opettajapalkkanne ja että saatte paikkanne takaisin heti, kun se vaan voi käydä laatuun."

Pienellä vahingonilolla esiintoin markiisille kantani asiassa. Toistin hänelle sen, mitä eilen olin sanonut kenraalille ja pysyin järkähtämättä väitteessäni, että minun täytyi saada hyvitys paroonilta. Näin suureksi huvikseni hänen joka hetki olevan unohtamaisillaan itsensä tällaisen halvan "utshitelin" tähden, joka hänen silmissään ei ollut nollankaan arvoinen.

"Mutta, monsieur Aleksis, sanokaa minulle", huudahti hän aivan liikuttettuna, "onko teistä niin välttämätöntä tuottaa kenraalille tällaista harmia?"

"Harmiako? Kuinkas hänellä voi olla harmia siitä, että taistelen oikeuksieni puolesta jotakuta toista henkilöä vastaan?"

"No hyvä, kuulkaa sitten", puhkesi hän vihdoin sanomaan vaivoin salaten suuttumustaan ollessaan pakotettu ilmaisemaan salaisuutensa, "te tunnette mademoiselle de Cominges'in —."

"Neiti Blanchea tarkoitatte?"

"Hyvä, kernaasti minun puolestani, neiti Blanche de Cominges'in. Olette kenties huomannutkin, että kenraali on rakastunut häneen. Minä voin teille ilmoittaa, että kihlaus, kaikesta päättäen, tapahtuu jo täällä Roulettenburgissa. Ja nyt te aijotte ruveta rettelöimään, panna toimeen häväistysjutun..."

"En ymmärrä, mitä tällä asialla on tekemistä kenraalin kihlauksen kanssa. — Häät ovat siis tulossa. Sallikaa sanoakseni, sangen hyvin tämä asia on osattukin salata, ainakaan meikälaisistä kukaan ei ole siitä tiennyt..."

"Minä en voi teille ... se ei vielä ole vallon ... tiedätte, odotetaan Venäjältä tietoja; kenraalin täytyy järjestää asian..."

"Ahaa, baboulinka!"

Degrier katseli minua raivostuneena.

"Asiaan", jatkoi hän. "Luotetaan teidän hienotunteisuuteenne, teidän synnynnäiseen rakastettavaisuuteenne ... teidän tunteisiinne tätä perhettä kohtaan, jossa teidät on niin ystävällisesti vastaan otettu ja kohdeltu siihen kuuluvana..."

"Eilenhän minä tulin pois potkituksi. Te väitätte ehkä sen olleen vaan näön vuoksi. Suostuttekos te, jos teille sanotaan: 'minä en ollenkaan tahdo sua korvista ravistella, mutta näön vuoksi — sallihan vähän ravistelen sentään?'... Samanlaistahan tää on."

"Te ette anna siis rukousten liikuttaa itseänne", kivahti hän. "Te, sellainen nulikka, tahdotte vaatia parooni Wurmerhelmin kaksintaisteluun! Ettekö luule paroonin heitättävän lakeijoillaan teitä rapuista alas?"

"Mitä hän suvaitsee mulle tehdä, sitä en voi arvata", vastasin tyynesti, "mutta sen tiedän, että mr. Astleyta, englantilaisen lordin sisarenpoikaa, hän ei voi kohdella sillä tavalla tuottamatta itselleen ikävyyksiä. Mene nyt heti mr. Astleyn luo pyytämään häntä järjestämään paroonin ja itseni välisen asian."

Ranskalainen ällistyi kovin tästä tiedosta, joka näytti hänen mielestään sangen uskottavalta.

"Olkoon menneeksi", sanoi hän kokonaan muuttuneella äänellä. "Minä näen teidän pysyvän lujana päätöksessänne. Minulla on muutakin asiaa teille: tässä on teille pari sanaa eräältä henkilöltä — lukekaa, minun käskettiin odottaa vastausta."

Tätä sanoessaan hän otti taskustaan pienen, sinetillä suljetun kirjeen.

Polinan käsialalla oli kirjoitettu:

Minusta näyttää siltä kuin aikoisitte te nostaa liian suuren melun eilisestä jutusta. Olette suuttunut ja alatte vehkeillä. On olemassa erityisiä seikkoja, joista ehkä sitten saan tilaisuuden teille kertoa. Käyttäkää järkeänne, älkää olko lapsellinen. Minä tarvitsen teitä ja te olette luvannut totella minua. Muistakaa Schlangenbergiä! Minä pyydän teitä olemaan siivolla, hätätilassa minä vaadin teitä.

Teidän P.

J.K. Jos vielä olette eilisestä vihainen, pyydän teiltä anteeksi.

Kaikki näytti pyörivän silmissäni lukiessani näitä rivejä. Veri syöksyi sydämeeni ja vilunväreet puistuttivat minua. Ranskalainen ei ollut huomaavinaan liikutustani, hän katseli välinpitämättömän näköisenä toisaalle. Parempi kuin olisi nauranut minulle.

"Hyvä", sanoin minä, "sanokaa neidille, että hän voi olla rauhallinen. Mutta, sallikaas kysyäkseni, miksi nyt vasta annoitte tämän kirjeen minulle? Kaikki teidän lörpöttelyenne olisivat olleet tarpeettomat, ja asia olisi ollut ajoja sitten selvitetty."

"Oh, enhän minä voinut tietää, mitä kirje sisälsi", valehteli Degrier.

"Ymmärrän, teitä oli käsketty ensin koettamaan kaikki muut keinot ja sitten vasta turvautumaan kirjeeseen. Eikö totta? Sanokaa, sanokaa, herra Degrier."

"Ehkä", vastasi hän vitkaan katsellen minua omituisesti.

Otin hattuni, hän nyökkäsi ja meni edelläni ulos. Olin huomaavinani hymyilyn väreilevän hänen huulillaan. Eikäpä toisin olisi voinut ollakaan.

"Odotappas, armas ranskalaiseni, kerran me vielä teemme tilin toisillemme", ajattelin tullessani alas rappuja. En ollut vieläkään tointunut hämmästyksestä, jonka Polinan kirje oli minussa herättänyt. Vasta raittiissa ilmassa alkoivat ajatukseni selvitä ja minä äkkäsin nyt kaksi seikkaa, jotka ehkä johtavat minua asioitten jäljille: ensiksi, että eilisellä poikamaisella kepposellani on jostain syystä erityinen merkitys meikäläisille ja toiseksi, että tällä ranskalaisella täytyy olla tavaton vaikutusvalta Polinaan. Sana vaan, ja hän tekee kaikki mitä markiisi tahtoo, kirjottaa kirjeenkin ja *pyytää anteeksi* minulta.

Hänen suhteensa tähän Degrieriin on aina tuntunut minusta arvoitukselta. Viime aikoina on hän osoittanut vastenmielisyyttä tätä kohtaan ja tämä puolestaan on kohdellut häntä karkeasti ja epäkohteliaasti. Polina itse uskoo minulle joskus merkillisiä asioita näistä väleistä. Varmaa on kumminkin että hän on markiisin vallassa ja koettaa vapautua kahleistaan.

"Kävelypuistossa", kuten täällä kutsutaan erästä kastanjakäytävää, kohtasin mr. Astleyn.

"Ohoh", huusi hän minut nähdessään, "ajoin juuri tulla teidän luoksenne. Te olette siis eronnut kenraalin palveluksesta?"

"Sanokaa ensin, mistä sen jo tiedätte", ihmettelin minä. "Taitaa olla jo muittenkin tietona?"

"Oi, ei suinkaan, olen vaan sattumalta kuullut sen. Mihin te ajotte nyt lähteä? Minä olin tulossa teitä vielä kerran katsomaan, sillä minä pidän teistä."

"Te olette kunnan mies, mr. Astley", sanoin yhä vieläkin itsekseni ihmetellen, mistä hän oli saanut tietää minun asiani. "Koska en vielä ole juonut kahvia ja sekin, jota te kenties jo olette juoneet, on ollut huonoa, niin menemme kylpylavijonkiin kahville, siellä istumme, poltteleme, ja minä kerron teille kaikki, ja ... tekin kai minulle kerrotte..."

Kahvila oli sadan askeleen päässä. Meille tuotiin kahvia, istuimme, sytytin paperossin, mr. Astley ei koskaan polttanut, hän valmistautui minua kuuntelemaan.

"Minä en lähde mihinkään, jään tänne", aloin minä.

"Niin minäkin luulin, että jätte", virkkoi mr. Astley.

Totta puhuakseni, en juuri tiennyt, mitä meillä molemmilla olisi toisillemme kerrottavaa. Minä puolestani toivoin saavani *häneltä* kuulla jotain. Olin vakuutettu, että hän jostain tuntemattomista lähteistä oli saanut tietää kenraalin perheen salaisuudet. Mutta minäpä en näitä häneltä tullutkaan onkineeksi, sillä yhtäkkiä, vasten tahtoani, aloin puhua Polinasta, tunteistani häneen. Puhuin taukoamatta puoli tuntia ja minusta oli hupaisaa tällä tavalla kertoa rakkaudestani. Huomatessani hänen tulevan levottomaksi, minä yhä lisäsin kertomukseni tulisuuutta. Kadun sentään yhtä asiaa: taisin puhua liikoja ranskalaisesta...

Mr. Astley kuunteli sanaakaan sanomatta, liikahtamatta, katsellen mua silmiin. Kun kerroin Degrieristä, rypisti hän otsansa ja keskeytti minut ankarana:

"Tiedättekö jotain varmaa miss Polinan suhteista markiisiin?"

"Olette oikeassa, en tiedä", vastasin minä.

"Tästä markiisista ja miss Polinasta te ette siis voi lausua muuta kuin arveluita."

"En, en juuri muuta mitään", vastasin.

"Jos niin on, olette tehnyt hyvin huonosti kertomalla minulle näistä ja ajattelemallakin näitä."

Huomasin, että hän ei tiennyt tästä omituisesta suhteesta tai ei tahtonut puhua siitä. Jotta en suututtaisi häntä ja edes jossain määrin saisin uteliaisuuteni tyydytetyksi, käänsin keskustelun paroonin juttuun ja siihen tavattomaan hälinään, jonka se oli nostanut kenraalin perheessä. Suureksi kummastuksekseni oli hän hyvin selvillä sen pienimmistäkin seikoista. Keneltä hän oli saanut tietoja eilisillan tapahtumistakin?

"Tiedättekös mitä", huudahdin tarkkaan katsellen mr. Astleytä, "minusta näyttää, kuin olisitte tämän kuullut, tiedättekö keltä? — Itse miss Polinalta!"

Mr. Astley katseli minua ihmetellen.

"Teillä ei ole pienintäkään oikeutta tehdä sellaisia johtopäätöksiä", sanoi hän nuhtelevasta. "Ja jos tahdotte tietää jotain erityistä kenraalia koskevista seikoista, voin kertoa teille niistä vähäsen. On kysymyksessä neiti Blanchea koskevat vanhat muistot, joita ei mielellään tahdota herättää eloon."

Vihdoinkin putosivat suomukset silmiltäni. Tähän asti en ollut selvillä tämän ranskalaisen seurueen oikeasta laadusta. He olivat osanneet niin hyvin ympäröitä itsensä jonkinlaisella salaperäisellä sädekehällä. "Kenraali parka", ajattelin mr. Astleyn jatkaessa kuivalla tavallaan kertomustaan. Minä tunsin todella sääliväni tätä heikkoa raukkaa, joka eilen oli kohdellut minua jotenkin hävyttömästi.

Mr. Astleyta sain kuulla seuraavat huvittavat tosiasiat:

Neiti Blanche ei ollut ensi kertaa Roulettenburgissa. Jo kolme vuotta sitten oli mr. Astley kohdannut hänet täällä. Hänen nimensä ei ollut silloin neiti Blanche de Cominges eikä seurassaan ollut rouva de Comingesia, eikä markiisi Degrieria, — joka muuten mr. Astleyn arvelujen mukaan ei ollut markiisi, eikä hänen nimensäkään ollut Degrier. Neiti Blanchea kutsuttiin silloin neiti Selmaksi ja hän esiintyi täällä erään italialaisen ruhtinas Berberinin seurassa. Tämä komeili kultasormuksilla ja jalokivineuloilla, piti muhkeita ajopelejä ja antoi neiti Selman mielensä mukaan menettää "trente et quarante'ssa", kunnes hän eräänä päivänä katosi Roulettenburgista jättäen suurenpuoleiset velat jälkeensä. Neiti Selma oli lohduton, hän repi vaatteitaan ja kynsi kasvojaan ruusunpunasiksi värjätyillä kynsillään. Tällaisessa tilassa tapasi hänet hotelli-naapurinsa, eräs puolalainen kreivi (kaikki puolalaiset ovat kreivejä ulkomailla). Tämä se heti rupesi lohduttajaksi jääden sitten joksikin aikaa hänen suojelijakseen. Kreivi katosi samanlaisissa olosuhteissa kuin italialainenkin. Neiti Selma oli kuitenkin ehtinyt tyhjentää hänen taskunsa omiinsa ja voi nyt muutamaksi päiväksi sydämen pohjasta antautua pelaamaan; se oli tullut hänen intohimokseen. Hän joutui ammattipelaajaksi; mutta onni oli hänelle kovin vastainen, ja eräänä päivänä huomasi hän menettäneensä viimeisen guldeninsa, Hän katseli apua etsien ympärilleen pelihuoneessa, ja silmänsä sattuivat parooni Wurmerhelmiin, jonka hän lumoavasti hymyillen pyysi puolestaan panemaan 10 louisd'oria punaselle. Paroonittaren toimesta sai hän illalla käskyn heti paikalla poistua Roulettenburgista. Hän matkusti suoraa päätä Spaahan koittaakseen siellä onneansa. Mr. Astley oli tämän kaiken saanut kuulla eräältä ystävältään mr. Fideriltä, jonka kaleskoissa neiti Selma tuona kovan onnen iltana oli matkustanut Spaahan. Aikaa myöten tuli hän kuitenkin viisaammaksi: hän ei enään itse pelannut, vaan lainaili pelaajille. Tämä oli tietysti varmempaa ja tuottavampaa kuin pelaaminen. Kenraalia hän tarvitsi tietysti etujensa vuoksi, ehkäpä Degrieriakin. — "Ymmärtänette, ettei hän halua herättää paroonin ja paroonittaren huomiota, ennen häitä ainakaan. Ja tämän äskeisen rettelön yhteydessä mainittaisiin tietysti kenraalin nimen ohella hänenkin nimensä, koska koko Roulettenburg on tottunut näkemään hänet aina kenraalin ja miss Polinan seurassa", lisäsi mr. Astley.

"En, en ymmärrä", huudahdin minä lyöden nyrkkini pöytään voimaini takaa, niin että passaripoika pelästyneenä juoksi tiehensä. — "Sanokaa, mr. Astley, miksi ette ole sanonut sitä kenraalille ja erittäinkin miss Polinalle, joka näyttäytyy täällä kaikkialla mademoiselle Blanchen käsivarressa?"

"En ole puhunut siitä teille sentähden. Te ette kumminkaan olisi voinut tehdä asiassa yhtään mitään. Miksi sekaantua tällaisiin juttuihin? Kenraali tietää luultavasti paljon enemmän neiti de Comingesista kuin minä, ja sentään arvelematta esiintyy hänen seurassaan ja antaa miss Polinan tehdä samoin. Kenraali on mennyt miestä. — En voi puhua teille enempää tästä, koska minä vilpittömästi pidän teistä."

"Kylliksi, nyt tiedän, että nämät asiat eivät ole outoja miss Polinallekaan. Tämä ranskalainen pakottaa miss Polinan seurustelemaan neiti Blanchen kanssa, koska hänellä on niin suuri vaikutusvalta Polinaan. Tämä koettaa vastustaa sitä, onpa ärsyttänyt minutkin parooni Wurmerhelmin kimppuun. Sitten hän taas on ranskalaisen käskystä kirjoittanut kirjeen ja pyytänyt minua jättämään paroonin rauhaan. Tällaisia ne naiset ovat! Kunniansa unohtaneita orjasieluja! Olenpa varma, että Polina empimättä heittäytyy tämän konnan syliin, kunhan vaan 'baboulinka' on silmänsä ummistanut ja testamentannut hänelle muutamia tuhansia ruplia."

"Te erehdytte kenties miss Polinan suhteen", sanoi mr. Astley, "minä luulen, ettei hän yksin ranskalaisen tähden pysytteleikse täällä. Onhan hänen pienet sisaruksensakin täällä. Ja ne jäisivät varmaan oman onnensa nojaan, jos hän heidät jättäisi."

Katselin mr. Astleytä tutkivasti. Tunsin tulevani vähän hämilleni hänen vaatimattomista, hyvätarkoittavista sanoistaan. Olimme keskustelumme kestäessä poistuneet kahvilasta ja tulleet hotellimme läheisyyteen. Ajatuksiini vaipuneena kuljin englantilaisen rinnalla ja mietin, kumpi meistä oli oikeammin tuominnut Polinaa, kun äkkäarvaamatta kuulin naisen äänen hotellin rappusilta huutavan nimeäni:

"Aleksi Ivanovitsh, Aleksi Ivanovitsh!"

Käännyin huutoa kohden ja huomasin kahden palvelijan kantavan nojatuolissa vanhaa naista, joka vilkkaasti huitoi minulle nenäliinallaan.

"Aleksi Ivanovitsh, Aleksi Ivanovitsh, jumalani sitä tolvanaa", kirkui tuntematon yhä kovemmin hotellin rappusilta.

"Miksi hän minua kutsuu? Katsokaa, hän viittoo minulle."

"Niinpä näkyy viittovan", sanoi mr. Astley.

Melkein juosten lähdimme häntä kohti. Pääsimme rappujen eteen ... ja hämmästyksestä seisahdin kuin kiini naulattuna "*baboulinka*"!

VII.

Niin, siinä istui hän ilmielävänä kantotuolissaan terassilla palvelijain ja palvelijattarien, koko hotellin palvelijakunnan ympäröimänä, jotka kaikki touhussa häärivät hänen ympärillään ja kilpailivat korkean vieraan suosion saavuttamisesta. Että tulija oli ylhäinen henkilö, se voitiin huomata hänen matka-arkuistaan ja siitäkin, että hänellä oli omat palvelijansa. Niin, se oli hän itse, Antonida Vasiljevna Tarasevitsheva, tilanomistajatar, mahtava moskovalainen pojaritar, baboulinka, jonka tähden oli lähetetty ja saatu sähkösanomia, kuollut jo kerran ja taas toisella kertaa elävä, ja joka nyt yhtäkkiä omassa korkeassa persoonassaan ilmestyi keskellemme yhtä odottamatta kuin lumi kesällä. Huolimatta viisi vuotta halvattuna olleesta jalastaan, oli hän kuitenkin tullut, kantotuolissa tosin, mutta yhtä kiivaana ja taistelunhaluisena kuin ennenkin, kirkuen ja jaellen käskyjään rajattoman itsevaltiaana, kaikkia toruen, istuen suorana kuin kynttilä — sanalla sanoen ihan yhtäläisenä kuin olin nähnyt hänet pari kolme kertaa ennen tänä aikana, ollessani kenraalin lasten opettajana. Seisoin hänen edessään aivan ymmällä, liikahtamatta kuin patsas. Ja hän oli tuntenut minut haukansilmillään jo sadan askelen päästä ja huutanut nimeäni, jonka hän kerran ennen oli kuullut ja vieläkin vaan muisti. Ja *hänet* tahdottiin periä, *hänet* luultiin kuolleeksi ja haudatuksi, tulin heti ajatelleeksi, hän elää kauvemmin kuin me ja koko hotellin väki. Voi, jumalani, kuinka käy nyt meikäläisten, mitä onkaan kenraaliparka sanova tästä kaikesta! Baboulinka kääntää ylös alaisin koko hotellin.

"No, mitä sinä, isäseni, seisot edessäni, silmiäsi pyörittelet", kirkui isoäiti minulle. "Etkö sä ymmärrä tervehtiä, kumartaa, mitä? Olet tullut ylpeäksi, et tunne, muka. Tai ehkei hän tunnekaan minua. Kuuletko, Potapytsh", hän kääntyi vanhan, harmaapäisen palvelijan puoleen, joka oli seurannut emäntäänsä matkoilla ja nyt seisoi hänen takanaan loistavin kasvoin, puettuna hännystakkiin ja valkoseen kaulahuiviin — "ajattele, hän ei tunne minua! Haudattiin näet! Sähkösanoman toisensa perästä lähettivät: 'kuoliko vai ei kuollut!' Kaikki minä tiedän. Mutta näetkös, minä olenkin hengissä vielä."

"Minä pyydän, Antonida Vasiljevna, miksikäs minä soisin teille pahaa", vastasin iloisesti, toinnuttuani, — "minä vaan niin kovasti ihmettelen... Ja todellakin on sangen ihmeellistä, että te näin odottamatta..."

"Mikä sinusta on ihmeellistä? Istuin vaunuun ja lähdin matkalle. Mukavasti näillä rautateillä matkustaakin. Kävelemäänkö sinä aijoit, vai mihin?"

"Kävin paviljongissa."

"Täällä on kaunista", sanoi isoäiti katsellen ympärilleen, "niin lauha ilma ja rehevät puut. Tästä minä pidän! Onkos meikäläiset kotosalla? Entäs kenraali?"

"Kaikki ovat varmaankin kotona tähän aikaan päivästä."

"Teillä on kai täällä vastaanottotunnit ja sen semmoiset juhlallisuudet. Suuria herroja muka. Ajopelejä pitävät, kuulin, *les seigneurs russes* [venäläiset ylimykset]. Ensin tuhlataan kaikki, sitten ulkomaille! Onkos Praskovjakin [kansanomainen muoto Polinasta, joka on väännetty ranskalaisesta nimestä Pauline] täällä mukana?"

"Kyllä, Polina Aleksandrovna on täällä myöskin."

"Ja ranskalainen hyväkäs? No saanpahan itse sitten kaikki nähdä. Aleksi Ivanovitsh, vie minut suoraan heidän luokseen. Onkos sulla täällä hyvä olla?"

"Siinäpähän menee, Antonida Vasiljevna."

"Kuule, Potapytsh, sano tuolle pöllölle, passarille, että hän hommaa mulle kunnollisen asunnon, mukavan, ei liian korkealla, ja vie sinä heti tavarat sinne. Mitäs ne kaikki tähän tunkevat? Mihinkäs ne aikovat kiivetä? Mokomat käskyläiset! Kuka sinun seurassasi on", sanoi hän minulle.

"Hän on mr. Astley."

"Mikä mr. Astley?"

"Matkustaja, me olemme hyvät tuttavat; hän on myöskin kenraalin tuttava."

"Englantilainen siis. Kas, kuinka hän tuijottaa minuun sanattomana. Minä muuten pidän englantilaisista. No, eteenpäin, suoraan heidän asuntoonsa. Missä he asuvat?"

Minä nousin hotellin leveitä rappuja ja isoäitiä [sana "babushka", isoäiti, mummo käytetään Venäjällä yleensä tavallisesti puhuteltaessa vanhoja naisia] kannettiin perässäni. Kulkueemme herätti huomiota; kaikki vastaantulijat pysähtyivät katselemaan meitä. Hotelli, jossa asuimme, pidetään paraana, hienoimpana ja kalleimpana näillä paikoilla. Alituisesti tapaa rapuilla ja käytävissä ylhäisiä naisia ja kunnianarvoisia englantilaisia. Kysymyksiä sateli palvelijoille, joihin isoäiti oli tehnyt mahtavan vaikutuksen. He eivät voineet kumminkaan selittää muuta kuin että tulija oli ylhäinen ulkomaalainen, venäläinen kreivitär ja "grande dame", ja että hän ottaa haltuunsa saman huoneuston, jossa viikko sitten asui N:n suuriherttuatar. Isoäiti myöskin puolestaan piti huolta siitä, että ohikulkijat hänet huomasivat. Hän tarkasteli jokaista vastaantulijaa uteliaasti, kyseli kovalla äänellä minulta heidän nimiään ja kääntyi kursailematta katselemaan jokaista, joka herätti hänen huomiotansa. Hän oli muhkea, kookas ja ryhdikäs, sen voi nähdä hänen kantotuolissa istuessaankin. Suuri, harmaa päävoimakkaine piirteinen oli pystyssä ja terävät silmät katselivat ylpeästi ja uhkaavasti. Hänen koko olentonsa oli luonnollinen ja teeskentelemätön. Huolimatta korkeasta iästään — hän oli 75-vuotias — olivat hänen kasvonsa eheänväriset, hampaansa hyvin säilyneet. Musta silkipuku ja valkea myssy sopivat hänelle mainiosti.

"Hän huvittaa minua sanomattomasti", kuiskasi englantilainen minulle noustessamme rinnakkain portaita.

"Hän on saanut tietää sähkösanomista", ajattelin minä, "Degrierinkin tuntee, neiti Blanche on ainoa, josta hänellä ei näytä olevan tietoja."

Häpeäkseni täytyy tunnustaa, että vaivoin voin hillitä vahingoniloani ajatellessani sitä rajuilmaa, joka kohta riehuisi kenraalin yllä. Ensi hämmästyksestä toinnuttua otin suurimmalla mielihyvällä ollakseni "baboulinkan" oppaana.

Meikäläiset asuivat, kuten sanottu, kolmannessa kerroksessa. Ilmoittamatta tulostamme, naputtamatta edes ovelle, tempasin sen auki ja sisään kannettiin isoäiti riemusaatossa. Kaikki meikäläiset olivat ikäänkuin sopimuksesta kokoontuneet kenraalin työhuoneeseen. Kello oli 12, ja minusta näyttivät he juuri päättäneen lähteä retkeilylle ratsain ja vaunuilla. Komeaan seuraan me satuimmekin: siellä oli kenraali Polinan, lasten ja niiden hoitajattaren kera, markiisi Degrier, neiti Blanche äitineen; eräs venäläinen ruhtinaanalku ja saksalainen löytöretkeilijä, molemmat viimemainitut meikäläisten uusimpia tuttavuuksia. Isoäidin kantotuoli asetettiin keskelle lattiaa, kolmen askeleen päähän kenraalista. Jumalani, tätä näkyä en ikänä unohda! Meidän sisäänastuessamme näkyi kenraali juuri keskustelevan jotain Degrierin kanssa. Tässä täytyy minun huomauttaa, että viime aikoina olivat neiti Blanche ja markiisi osoittaneet suurta huomaavaisuutta ruhtinaalle, luultavasti hän oli aijottu näyttämään erityistä osaa heidän ilveilyssään kenraalin kanssa. Yleensä näytti hilpeä ja tuttavallinen, vaikka vähän teeskennelty mieliala seurueessa vallitsevan. Kun kenraali näki isoäidin, tyrmistyi hän ja sanat tarttuivat kurkuunsa. Kun basiliskikäärmeen katseen lumoamana seisoi hän ja tuijotti isoäitiin. Tämä istui liikahtamatta, äänetönnä, mittaellen häntä juhlallisilla, taistelunhaluisilla ja voitollisilla katsein. Muut seisovivat mykkinä tämän merkittävän tervehdyksen aikana, Degrierin kasvoilla kuvastui hämmästyksensä ja pelko, neiti Blanche kulmakarvat koholla ja suu auki katseli sekäpäisenä isoäitiä. Polina vuoroin vaaleni ja punastui, ruhtinas ja löytöretkeilijä eivät tietysti ymmärtäneet mitään tästä kaikesta ja mr. Astley oli tapansa mukaan äänetönnä ja ujona vetäytynyt syrjään.

"Kas, tässä minä olen — sähkösanoman sijasta", sanoi vihdoinkin isoäiti katkaisten äänettömyyden. "Ette kai odottaneetkaan."

"Antoni da Vasiljevna ... armas täti ... millä tavalla te..." änkytti onneton kenraali.

Jos isoäiti olisi vielä muutamakaan sekunnin ollut puhumatta, olisi kenraali saanut halpauksen.

"Mitä, millä tavalla? Istuin vaunuun ja tulinkin. Sitä vartenhan meillä on rautatiet. Ja te kaikki luulitte

minun jo oikaisseen koipeni ja jättäneen teille perinnöt. Minä näet tiedän, että sinä olet täältä sähkösanomia lähettänyt. On tainnut niistä mennä kauniit rahat. Täältä asti tulee kalliiksi. Mutta minäpä otinkin ja lähdin tänne. Tuo on se ranskalainen? Monsieur Degrier, luulen mä."

"Kyllä, rouvaseni", puuttui ranskalainen puheeseen, "uskokaa, minä olen niin ihastunut ... se on ihmeellistä ... nähdä teitä täällä ... mikä iloinen yllätys..."

"Kylläpä olikin iloinen; tunnen minä sinut, ilveilijä sinä olet, semmonen. Minä en usko sinua ollenkaan", — hän uhkasi sormellaan. "Kukas tuo sitten on", kysyi hän neiti Blanchea osoittaen. "Koketti ranskatar, ratsupuvussa, piiska kädessä, näyttää lyöneen sillä. Täkäläisiä, vai?"

"Se on neiti Blanche de Cominges, ja hänen äitinsä, rouva de Cominges on tässä; he asuvat täällä hotellissa", esittelin minä.

"Onkos tytär naimisissa", kysyi isoäiti kursailematta.

"Neiti de Cominges on tietysti naimaton", vastasin niin kunnioittavasti kuin suinkin ja alentaen tahallani ääntäni.

"Entäs iloinen?"

Tähän kysymykseen en osannut vastata.

"Eikö hänen seurassaan tule ikävä? Ymmärtääkö hän venäjää? Degrierkin oppi Moskovassa ollessaan solkkaamaan muutaman lauseen."

Minä selitin hänelle, että neiti de Cominges ei koskaan ole ollut Venäjällä.

52

"Bonjour" [hyvää päivää], huudahti isoäiti äkkiä kääntyen neiti Blancheen.

"Bonjour, madame", vastasi tämä niin juhlallisesti ja kunnioittavasti kuin suinkin voimatta kuitenkaan salata kummastustaan tämän omituisen tervehdyksen johdosta.

"Kas vaan, kuinka hän luo kainosti katseensa alas, kuinkahan on olevinaan herttainen ja teeskentelee. Hetihän sen linnun tuntee: näyttelijätär, luulen ma. Minä asun tässä alhaalla", hän kääntyi kenraalin puoleen, "tulen sun naapuriksesi. Kai se on sinusta hyvinkin hauskaa?"

"Oi, tätikulta, olkaa vakuutettu minun vilpittömistä tunteistani", huudahti kenraali. Hän oli jo jotenkuten toipunut ja koska hän mielellään esiintyi kaunopuhujana, alkoi nytkin laveasti esittää: "Me olimme niin huolissamme, niin levottomat niistä ikävistä uutisista, joita saimme teidän terveydestänne ... me saimme niin toivottomia sähkösanomia, ja yhtäkkiä..."

"Jo riittää, valehtelet", keskeytti äkkiä isoäiti.

Kenraali ei ollut kuulevinaan, vaan jatkoi puhettaan:

"Kuinka voitte uskaltaa sellaiselle matkalle, teidän ijällänne ja heikolla terveydellänne! Yllätys oli niin arvaamaton ja samalla niin ... no, me koetamme kaikin tehdä teidän olonne täällä niin hupaiseksi kuin suinkin". Näitä sanoja seurasi liehakoiva, makea hymyily.

"No niin, riittää jo. Joutavia. Lörpöttelet tapasi mukaan. Kyllä minä tulen yksinänikin toimeen. Tai olkoon menneeksi, en minä pahaa muistele. Kuinka, kysyt. Aivan yksinkertaisesti: Mitä siinä on ihmettelemistä? Terve, Praskovja! Mitä kuuluu?"

"Tervetullut, isoäitiseni", vastasi Polina, mennen hänen luokseen.
"Oletteko ollut kauvankin matkalla?"

"Se nyt oli ainakin järkevä kysymys. Nämä vaan: ah ja oh! Kuulehan kuinka kävi: makasin ja makasin ja minuakos tohtoroitiin, kunnes viimein suutuin, ajoin tohtorit suohon ja tuotin Pyhän Nikolain kirkonvartijan luokseni. Hän oli yrteillä parantanut erään samaa tautia potevan akan. Paransipa minutkin. Kolmantena päivänä aloin hikoilla ja voin nousta sängystä. Kokoontuivat taas minun medisiinarini, panivat lasit nenälleen ja alkoivat houkutella: 'Jos nyt', sanoivat, 'lähdette kylpylaitokseen ulkomaille, tulette vallan terveeksi.' No, mikseikäs en lähtisi, ajattelin. Nämät taas viisaat päänsä yhteen. Alkoivat huutaa ai ja oi; minä en muka kestäisi sitä, matka olisi liian rasittava j.n.e. Mutta minä panin kapineeni kokoon — se oli viime perjantaina — otin tytön ja Potapytshin mukaani, istuin rautatievaunuun ja lähdin. Kantajia oli joka asemalla, parilla kopeekalla kantoivat he tuolini mihin

halusin. Teillä on pulska asunto", sanoi hän yhtäkkiä, katsellen ympäri huonetta. "Mistä sinä olet saanut rahoja isäseni. Kaikkihan sinä jo olit pantannut. Kuinka paljon sulla on velkaa yksin tuolle ranskalaiselle? Tiedänhän minä kaikki, kaikki!"

"Mutta minua kummastuttaa, rakas täti..." alkoi kenraali hyvin hämillään, "minä en luullut tarvitsevani mitään silmälläpitoa. Muuten minun menoni eivät ensinkään ole tulojani suuremmat; me elämme sangen vaatimattomasti täällä..."

"Sinun tulosi! Kuulkaas vaan! Oletan sinä jo ryöstänyt tyhjäksi omat lapsesikin. Kyll' olet kaunis holhooja!"

"Tämän jälkeen ... tällaisien sanojen perästä ... minä en enään tiedä...", puhui kenraali suuttuneena.

"Mitä sinä et tiedä? Ehk'et sinä malta ruletin äärestä lähteä? Kaikki olet kai jo pelissä menettänyt?"

Kenraali oli niin säikähtynyt tästä odottamattomasta hyökkäyksestä, ettei kyennyt heti vastaamaan.

"Ruletin äärestä? Minä? Minun asemassani...? Ajatelkaa, täti, mitä te puhutte! Näyttää kuin olisitte vielä sairas..."

"No, älä sinä vaan valehtele, älä valehtele, isäseni. Kyllä minä tiedän, ei sinua sieltä vähällä saa lähtemään. Minä tahtoisin kerran nähdä sen teidän rulettinne. Vaikka jo tänä päivänä. Sinä, Praskovja, saat sanoa minulle, mitä täällä on nähtävää, ja Aleksei Ivanovitsh näyttää minulle niitä, ja sinä, Potapytsh, kirjoitat muistiin kaikki, jottemme unohda mitään. Mitäs täällä nyt on sitten", kääntyi hän Polinalta kysymään.

"Tässä lähellä on linnanrauniot, sitten on Schlangenberg."

"Mikä se Schlangenberg on, puisto vai?"

"Ei se ole puisto, se on vuori, siellä on *point*."

"Mikä *point*?"

"*Point de vue*, vuoren korkein huippu, josta on verraton näköala."

"Voisinko sinne ylös asti mennä kantotuolissa?"

"Pari vahvaa kantajaa voi helposti viedä teidät sinne", sanoi minä.

Nyt lähestyi lastenhoitajatar Fedossja kenraalin molempain lasten kera isoäitiä.

"Ei suuteloita, lapset! Minä en mielelläni suutele lapsia. Ne aina niin tuhrivat nenänsä. Miltäs täällä tuntuu, Fedossja?"

"Täällä on hyvin, hyvin hauskaa, äitiseni, Antonida Vasiljevna", vastasi Fedossja. "Entäs te, äitiseni? Me jo niin teitä surimme."

"Tiedän, sinä olet rehellinen sielu, Fedossja. — Nuo ovat kai teidän vieraitanne", jatkoi hän kääntyen Polinaan ja viittasi ruhtinaaseen ja saksalaiseen. "Mikä räpäle tuo lasisilmäinen on?"

"Se on ruhtinas Nilski, isoäiti", kuiskasi Polina.

"Aha, venäläinen siis! En luullut hänen ymmärtävän. Ei tainnut kuullakaan. Mr. Astleyn olen jo nähnyt. Tuossapa hän taas onkin. Hyvää päivää, mr. Astley!"

Englantilainen kumarsi äänetönnä.

"Mitä hyvää te minulle sanoisitte? Sanokaa jotain! Käännä se hänelle, Praskovja."

Polina tulkitsi.

"Minua ilahuttaa suuresti tutustua teihin ja nähdä teidät niin terveenä", sanoi mr. Astley kohteliaasti vakavaan tapaansa.

Hänen sanansa tulkittiin isoäidille, jota ne näyttivät miellyttävän.

"Englantilaiset osaavat aina vastata niin hyvin", huomautti hän. "Siksi olen aina pitänyt englantilaisista — ranskalaisia ei voi verratakaan heihin. Käykää minua silloin tällöin katsomassa", sanoi hän mr. Astleylle. "Minä asun tässä alhaalla — alhaalla" — hän näytti sormellaan alas —

"ymmärrätekö te? Sano se hänelle Praskovja."

Mr. Astley oli kutsusta sangen hyvillään.

Isoäidin huomio oli jo kääntynyt Polinaan, jota hän tarkasteli kiireestä kantapähän.

"Minä pidän sinusta, Praskovja", sanoi hän äkkiä — "sinä olet kunnan tyttö, paras heistä kaikista, vaikka luonne sinulla on huh! No, paha se on minullakin. Käännyppäs! Onko sinulla liikatukkaa?"

"Ei, isoäiti, kaikki se on minun omaa tukkaani."

"No hyvä, minä en kärsi noita uusmuotisia chinjongeja. Sinä olet hyvin kaunis tyttö. Minä rakastuisin sinuun, jos olisin mies. Mikset sinä mene naimisiin? Onhan vielä aikaa. — No, vieläkösinä olet vihoissasi", virkkoi hän kenraalille.

"Oh, minä pyydän, täti kulta, en ensinkään", vastasi tämä tyytyväisenä.

"Minä ymmärrän ... teidän ijällänne..."

"Eukko on tullut lapseksi uudestaan", kuiskasi Degrier minulle.

"Minä tahdon nähdä kaikki, mitä täällä on", jatkoi isoäiti kenraaliin kääntyneenä. "Etkö voisi luovuttaa Aleksei Ivanovitshia mulle joksikin ajaksi?"

"Kyllä, suurimmalla mielihyvällä, mutta minä itse ... ja Polina ... ja monsiur Degrier ... sydämen halulla seuraisimme teitä..."

"Rouvaseni, se olisi minulle suuri ilo", sopersi Degrier liehakoivasti hymyillen.

"Ilo! Kylläpäs keksii. Olet sinä lystikäs, isäseni. — Rahoja minä en sulle anna", sanoi hän kenraalille. "Kas niin, viekää minut huoneisiini, tahdon nähdä, miltä ne näyttävät. Sitten lähdemme katselemaan teidän merkillisyyksiänne. Antakaa mennä nyt."

Isoäiti nostettiin kantotuolissaan ja vietiin rappuja alas. Melkein koko seurue meni mukana. Kenraali oli vieläkin niin huumaantunut kuin olisi saanut nuijasta otsaansa. Degrier näytti miettivän, Blanche aikoi ensin jäädä, mutta seurasikin sentään toisia. Hänen rinnallaan meni ruhtinas, ja kenraalin huoneeseen jäi vain saksalainen ja vanha rouva Cominges.

VIII.

Kun hotellin omistajat ja hovimestarit osottavat matkustajat heidän huoneisiinsa kiinnittävät he tavallisesti sangen vähän huomiota näitten yksilöllisiin toivomuksiin ja tarpeisiin, sen sijaan seuraavat he aina omia periaatteitaan, joiden mukaan matkustajia arvostelevat. Totta on kumminkin, että isoäiti lienee tehnyt tavattoman ylhäisen vaikutuksen heihin, sillä hänelle annettiin koko hotellin komein huoneusto. Siinä oli neljä loistavasti kalustettua huonetta, kylpyhuone, palvelijahuone y.m. Siinä oli todellakin kahdeksan päivää sitten asunut eräs suuriherttuatar, seikka, joka luonnollisesti heti ilmoitettiin isoäidille ja tietysti myöskin otettiin laskussa huomioon. Isoäiti kannatti itsensä jokaisen neljän huoneen läpi, jotka ankarasti tutkittiin ja tarkastettiin. Hovimestari, vanhahko harmaapäa mies seurasi mukana. Isoäidistä, joka ei ikinä eläissään ollut ruhtinattarena, teki hän pitemmittä mutkitta "madame la generale, princesse de Tarassevitshevan" [rouva kenraalitar, ruhtinatar T.], ja näillä arvonimillä hän merkittiin hotellin päiväkirjaankin. Hänen voimakas, vallanhimoinen olentonsa, terävä komentoäänensä ja teeskentelemättömyytensä olivat nähtävästi lumonneet kaikki nämät lakeijasielut. Hän ei voinut olla muu kuin jonkun moskovalaisen ruhtinaskunnan rajattoman itsevaltiassijatar. Kummalliset, joitakin pikkuseikkoja kalustossa koskevat kysymykset, joita hän lyhyellä tuimalla tavallaan teki hovimestarille, olivat omansa panemaan tämän pään ihan pyörälle. Kun isoäiti puhui hyvin huonosti ranskaa, sain minä tulkita niin hyvin kuin taisin. Hovimestari-parka ehätti aina kohteliaasti hymyillen vastaamaan kysymyksiin niin täydellisesti kuin suinkin, mutta harvoin hänen onnistui tyydyttää isoäitiä. Tämän kysymykset olivat todellakin hyvin merkillisiä. Niinpä hän esim. pysähtyi erään taulun eteen, joka nähtävästi kuvasi jotain myyttiolentoa. Se näytti olevan huono jäljennös jostain tunnetusta maalauksesta.

"Kenen valokuva?"

Hovimestari selitti sen luultavasti olevan jonkun kreivittären.

"Kuinka, etkö tiedä? Täällä asut etkä tiedä. — Minkästähden se katsoo kieroon?"

Näihin kysymyksiin voi hovimestari ainoastaan vaillinaisesti vastata ja oli sentähden hyvin hämillään.

"Aika pölkypää", murahti isoäiti venäjäksi.

Samoin kävi erään Meissen-porsliinisen kuvapatsaan kohdalla. Tätä isoäiti kauvan katseli ja lopuksi jostain syystä käski viedä pois. Mattojen hinnatkin ja kuka ne oli ostanut, hän tahtoi tietää. Hovimestari lupasi kuulustella tätä kaikkea, mikä kumminkaan ei estänyt isoäitiä sinkauttamasta hänelle uutta hyväilynimeä päin naamaa. Sangen perinpohjaisesti tutkittiin baldakiinilla ja paksuilla silkkiuutimilla varustettu sänky, jonka patjat ja peitteet mitä huolellisimmin tarkastettiin.

"Syöpäläisiä ei täällä näy olevan", sanoi hän vihdoinkin tyytyväisen näköisenä, "mutta liinavaatteet saatte viedä pois. Tuokaa omat lakanani ja tyynyni. — Tämä on sentään liian komeata, mitä minä, vanha muija, teen näin komealla kortteerilla: ikäväksi mulle käy. Sinä Aleksei Ivanovitsh, tule usein minua tervehtimään, kun vaan lasten luvuilta kerkiät."

"Eilisestä asti en ole enään kenraalin palveluksessa, vaan asun täällä hotellissa omissa oloissani."

"Kuinka niin?"

Kerroin hänelle lyhyesti parooni Wurmerhelmin jutun ja mitä kenraali sen johdosta oli katsonut tarpeelliseksi.

"Ja sinä, nahjus, olet sallinut sillä tavalla kohdeltavan lastesi opettajaa", tiuskasi hän kenraalille, "ja sitten ajat hänet ulos talostasi! Oletko sinä vastaansanomatta tyytynyt tähän kaikkeen", kysyi hän minulta.

"Minä aijoin haastaa paroonin kaksintaisteluun", vastasin levollisesti, "mutta kenraali ei sitä millään ehdolla sallinut."

"Mitäs sinä sitä kielsit", kysyi hän ankarana kenraalilta.

"Mutta, rakas tätiseni, nämähän ovat minun yksityisasioitani. Ei käy laatuun minun kotiopettajani vaatia kaksintaisteluun parooni Wurmerhelmin kaltaista miestä."

"Mitäs mahdotonta se olisi? Te miehet olette sellaisia tappelupukaria. Olisivat saaneet tapella hekin. Kaikki te olette vetelyksiä, näen mä, tuotatte häpeää isänmaalle. — Kantakaahan eteenpäin. — Sinä, Potapytsh, saat hommata niin, että mulla on aina kaksi kantajaa saatavissani. Saat maksaa etukäteen, reilummin tulevat. Sinun itsesi pitää aina olla mun luonani. Ja sinä, Aleksei Ivanovitsh, näytä mulle joskus kävelymatkalla tuo parooni. Tahtoisin nähdä, miltä se herra näyttää. Mutta missäs sitten on se ruletti?"

Minä selitin hänelle ruletin olevan kylpypaviljongin pelisaleissa. Nyt tulvasi kysymyksiä kaikenlaisia: mitä väkeä siellä oli, oliko paljonkin pelaajia, pelattiinko kaiken päivää, minkälaisia olivat pelisäännöt j.n.e. Kuvailin pelin niin hyvin kuin taisin ja huomautin lopuksi olevan parasta nähdä se omin silmin, koska kuvailemalla siitä ei voi saada oikeata käsitystä.

"No sitten lähdemme sinne heti. Mene edellä, Aleksei Ivanovitsh ja te, antakaa mennä!"

"Mutta, täti kulta, ettekö ensin vähän levähdä matkastanne", kysyi kenraali huolestuneena. Toisetkin näkyivät ihmettelevän isoäidin päähänpistoa ja katselivat kysyvästi toisiaan. Selvästi pelkäsivät he tämän omituisen, itsepäisen vanhuksen ryhtyvän pelisalissa yleisön aikana tekemään jotain, josta voisi seurata harmia kenraalille ja hänen ystävilleen. Kaikki kumminkin selittivät lähtevänsä ilolla "baboulinkan" mukana.

"Miksi levähtää? Minä en ole ollenkaan väsynyt ja sitä paitsi on minun täytynyt istua viisi päivää. Sitten käymme katsomassa terveyslähteitä ja kylpylaitosta, sitten tuota ... mikä se olikaan, Praskovja? Point luullakseni."

"Point de vue, isoäiti", vastasi Polina.

"No, point kun point. Onkos täällä muuta nähtävää", kyseli isoäiti edelleen.

"On yhtä ja toista muutakin, isoäiti."

"Et taida tietää itsekään. — Marfa, sinä saat tulla mukaan", virkkoi hän sitten kamarineitsyelleen.

"Mutta miksikä, rakas täti", esteli kenraali, — "mitä hän siellä tekee? Se ei todellakaan käy päinsä. Tuskin Potapytshiakaan lasketaan pelisaliin."

"Tyhmyyksiä! Vaikka hän kuuluukin palvelusväkeen, ei häntä sentähden tarvitse halveksia. Hän on ihminen, hänkin, ja tahtoo nähdä vähän maailmaa. Kuka sitä hänelle näyttää, ellen minä. Yksinään ei hän uskaltaisi pistää nokkaansaakaan ovesta ulos."

"Mutta ... tätikulta..."

"Sinua hävettää, vai mitä, minun puolestani. Jää kotiin sitten, ei sua kaivata. Kas vaan kenraalia. Olenhan minäkin kenraalitar. Mitäs te oikeastaan minun kintereilläni laahustatte, koko joukko? Me tulemme sangen hyvin toimeen kahden Aleksei Ivanovitshin kanssa."

Kaikki tahtoivat kuitenkin seurata isoäitiä, erittäinkin Degrier koetti mitä herttaisimmin vakuuttaa olevansa erittäin huvitettu isoäidin seurasta.

Lähdettiin siis.

"Hän on todellakin tullut uudestaan lapseksi", kuiskasi Degrier kenraalille. "Jos hän saisi mennä yksin, voisi hän tehdä mitä tyhmyyksiä tahansa..."

Enempää en voinut kuulla, mutta näin hänen elkeistään, että hänellä oli jotain erityistä mielessä. Hän oli kenties uudestaan ruvennut toivomaan.

Hotelli, jossa asuimme, oli noin 500 askeleen päässä kylpylavijongista. Tie sinne meni kastanjakujaa myöten suurelle, aukealle paikalle, jonka takana oli pelipankki. Kenraali oli jonkun verran rauhattunut, kun näki, että seurueemme, vaikka näyttikin omituiselta, teki kuitenkin säädyllysen jopa arvokkaankin vaikutuksen vastaantulijoihin. Halvattu ihminen kantotuolissa ei ole ensinkään harvinainen ilmiö kylpypaikoissa. Kenraali olikin vähemmän pelännyt matkaa kuin itse pelisalia: mitä oli sairaalla vanhuksella, joka tuskin voi itseään liikuttaa, tekemistä ruletin ääressä?... Polina ja neiti Blanche kulkivat kumpikin puolellaan heilahtelevaa kantotuolia. Neiti Blanche näytti iloiselta, hymyili isoäidille tuon tuostakin ja käyttäytyi koko ajan niin häveliäästi, että isoäiti jo kerran kehasikin häntä. Polina oli saanut vaikeaksi tehtäväkseen vastata isoäidin lukemattomiin kysymyksiin. Joka hetki kuului: "Kuka tuo oli, jonka tapasimme? Kuka on tuo nainen tuolla vaunuissa? Kuinka suuri on kaupunki? Kuinka suuri on puisto? Mikä puu tuo on? Mikä vuori tuolla näkyy? Onko siellä kotkia? Ei, mutta kas tuon talon kummallista kattoa!" Mr. Astley kulki minun vieressäni ja kuiskasi mulle odottavansa tästä illasta vielä paljon huvia. Potapytsh ja Marfa kulkivat heti kantotuolin perässä. Potapytsh oli puettu hännystakkiin ja valkeaan huiviin, mutta venäläinen lippulakki päässä, ja nelikymmenvuotias Marfa, punaposkinen, vähän harmaapäinen, kulki kirjavassa pumpulileningissänsä, narisevissa pukinnahkakengissänsä, keikaileva valkea myssy päässä. Isoäiti kääntyi usein puhuttelemaan heitä. Degrier ja kenraali pysytellen vähän järempänä keskustelivat innokkaasti. Kenraali oli kovin masentuneen näköinen. Degrier puhui hänelle hyvin varmasti ja nähtävästi koetti saada häntä tekemään jonkun päätöksen. Isoäidin uhkaus, ettei antaisi hänelle rahoja oli häntä tietysti kovin huolestuttanut. Hän tunsu tämän ja tiesi hänen pitävän sanansa. Degrier sitä vastoin ei näyttänyt menettäneen kaikkea toivoaan eukon anteliaisuudesta. Huomasin hänen ja neiti Blanchen alituisesti vaihtavan silmäyksiä. Seurastamme oli ainoastaan ruhtinas Nilski poistunut; minä huomasin hänet kaukana jälessämme saksalaisen seurassa, senjälkeen hän katosi eräälle syrjäkäytävälle.

Meidän esiintymisemme paviljongissa herätti suurta huomiota. Ravintoloitsija ja palvelijat osoittivat samanlaista kunnioitusta ja kohteliaisuutta kuin hotellin palvelijatkin. Isoäiti kannatti ensin itsensä kaikkien huoneitten läpi, joista hän toisia kehui, toisia moitti ja kyseli tuhansia pikkuasioita. Vihdoin tulimme pelisaleihin. Palvelija, joka seiso i sisäänkäytävällä pelihuoneustoon vievien, suljettujen kaksoisovien luona, hämmästy i niin meidät nähdessään, että paiskasi molemmat ovet selko selälleen. Yhtä suuren vaikutuksen teki isoäidin tulo pelipöytään. Salissa oli noin 200 henkeä, jotka seisoivat ja tungeskelivat pöytien ympärillä. Jonkinlaisella aralla uteliaisuudella katseli isoäiti tätä onnentavottelijain joukkoa ja heidän puuhiaan. Tämä oli hänelle aivan uutta, aavistamatonta. Siinä seisoivat lähinnä pöytää, aivan siihen nojaten varsinaiset pelaajat, jotka asettavat panoksen toisensa jälkeen, lakkaamatta, paikaltaan liikahtamatta, ennenkuin ovat kaikki menettäneet. Ensimmäisessä rivissä ei sallita katsojia. Siinä seisovan täytyy yhtyä peliin, muuten käsketään hänen enemmän tai vähemmän kohteliaasti siirtymään taaksepäin. Pöydän ympärille on asetettu tuoleja, mutta harvoin joutuu kukaan istumista ajattelemaan, koska seisoaltaan voi helpommin seurata pelaamista. Toisessa ja kolmannessa rivissä tunkeilevat pelihimoiset katselijat, odottaen eturiviin pääsyään. Monet heistä eivät malta odottaakaan, vaan kurottavat panoksensa etumaisten olan yli. Kolmannessakin rivissä on kärsimättömästi odottavia henkilöitä, jotka niin pian kuin suinkin tahtoisivat päästä onneaan koettelemaan.

Luonnollisesti ei voida välttää tässä ahdingossa riitaakaan, joka nousee silloin tällöin pelaajien joukossa. Sen ratkaisevat tavallisesti pelinhoitajat, mutta täytyypä poliisinkin joskus sekaantua asiaan. Kahdeksan pelinhoitajaa, joilla on täysi työ panoksien korjaamisessa ja voittojen maksamisessa, eivätkä voi paraalla tahdollakaan estää joskus syrjäisen anastamasta itselleen voittoa, varsinkin kun tuskin

missään muualla tapaa niin paljon rosvoja kuin juuri näissä onnenjumalattaren temppeleissä. Yleisön joukossa oleskelevat siviilipukuiset poliisit pitävät mahdollisimman tarkkaan silmällä tällaisia epäilyttäviä olentoja ja kun sellainen tavataan itse teossa, saa hän siekailematta marssia putkaan. Kun salit ovat ahdinkoon asti täynnä, sattuu tällaisia häiriöitä tavallisesti joka viides tai kymmenes minutti. Varkauksia tapahtuu tietysti paljon useammin, kun taistelun kuumuudessa ei aina tule niin tyystin tarkastettua panoksia, ja lailliselta voittajalta usein puuttuu todistajia voidakseen saattaa varkaan syytteeseen. Se, jolta on varastettu, jättää tavallisesti hälinää välttääkseen asian sikseen, ja koettaa uudestaan onneaan.

Isoäiti oli, kuten sanottu, pelkkänä silmänä ja korvana tämän kirjavan hyöriinän keskellä. Häntä huvitti erityisesti nähdä varkaita tartuttavan niskasta ja vietävän ulos salista. "Trente et quarante", jota pelataan korteilla, ei häntä miellyttänyt. Rulletti oli hänestä hupaisempaa, koska kuulat siinä pyörivät niin hauskasti. Häneen syttyi pian halu ruveta lähemmin tarkastamaan peliä. Ennenkuin tiesikään, oli kaksi palvelijaa jo arvanneet hänen toivomuksensa ja hommanneet hänelle paikan eturivissä, aivan lähellä ylikassanhoitajaa ja työntäneet hänen tuolinsa siihen. Pari avuliasta puolalaista, jotka olivat menettäneet koko omaisuutensa pelissä, ja nyt toimivat pelisaleissa jonkinlaisina vapaaehtoisina agentteina, asettuivat heti hänen viereensä auttaakseen häntä neuvoillaan. Takariveissä olevien katselijain joukossa, enimmäkseen englantilaisia herroja ja naisia, syntyi vilkasta liikettä, ja joka taholta suunnattiin lorgnetit "baboulinkaan". Myöskin pelinhoitajat tulivat tarkkaavaisiksi, huimapäinen pelaaja on aina huvittava ilmiö; ja seitsemänkymmenenviiden vuotias mummo, joka koettaa onneaan pelipöydässä, ei todellakaan ollut aivan jokapäiväistä nähtävää. Minäkin työnnyin pöydän luo ja asetuin seisomaan lähelle isoäitiä. Potapytsh ja Marfa olivat jääneet jonnekin ovensuun puoleen. Kenraali, Polina, Degrier ja neiti Blanche seisoivat lähellä katselijain joukossa. Isoäiti tarkasteli ensin pelaajain riviä ja terävällä, suoralla tavallaan kyseli minulta kainostelematta: "Kuka tuo on? Mikäs tuo on miehiään?"

Erittäin miellytti häntä eräs nuori mies, joka seisoj pöydän toisessa päässä ja pelasi hyvin suurista summista; hän oli jo, kuiskailtiin, voittanut 40,000 frankia ja kasa kultarahoja ja seteleitä oli pöydällä hänen edessään. Hän oli kalpea, silmänsä paloivat ja kätensä vapisivat. Hän oli alkanut arvelematta panna peliin kaikki, mitä käsiinsä sattui saamaan ja voitti yhä. Palvelijat hyörivät hänen ympärillään, asettivat hänelle tuolin ja pitivät tunkeilevia katsojia loitommalla hänestä — runsaitten juomarahojen toivossa tietysti. Kokemuksesta he tiesivät, että onnelliset pelaajat eivät pidä niin tarkkaa lukua kourallisesta seteleitä. Yksi noista vapaaehtoisista agenteista oli liittynyt hänen seuraansa ja kuiskaili hänelle ystävällisiä neuvojaan — hänkin tietysti saadakseen melkoiset hyväntekijäiset, mutta pelaaja tätä tuskin huomasi. Umpimähkään hän asetti panoksensa ja yhä vaan voitti. Nähtävästi hän oli kokonaan kadottanut käsitys- ja itsensähillitsemiskykynsä.

"Mutta sano toki hänelle", huudahti isoäiti kovin huolestuneena ja nyhkäsi minua, "sano toki, että hän nyt lopettaa, että hän kiireesti kokoo rahansa ja laputtaa tiehensä, muuten käy hänelle vielä huonosti." Hän oli aivan liikutettu, ikäänkuin olisi oma tappionsa ollut kysymyksessä.

"Missä on Potapytsh? Menköön Potapytsh hänen luokseen! Sano hänelle, sano toki — missä se Potapytsh nyt kuhnailee? Lähde nyt, lähde vaan", huusi hän vihdoin itse tälle huonolla ranskankielellään.

Minä kumarruin hänen puoleensa ja kuiskasin täällä olevan kielletyn kovaan puhumasta, koska se häiritsee peliä ja meidät voidaan ajaa ulos sentähden.

"Sepä harmi! Hukka perii tuon nuoren miehen! Oma syynsä ... minä en jaksa häntä katsella, ihan päästäni huimaa. Pöllö!" Ja isoäiti kääntyi vihaisena katselemaan toisaanne.

Pelaajien joukkoon pöydän toisessa päässä ilmestyi nyt nuori nainen, mitättömän näköinen, rumanpuoleisen herrasmiehen seuraamana. Olin useita kertoja ennenkin tavannut hänet pelisaleissa. Hän tuli sinne vasta klo 11 ja lähti pois klo 2, ja pelasi joka kerta vaan tunnin ajan. Hänet tunnettiin jo ja asetettiin tuoli hänelle heti. Hän otti vähän kultarahoja ja muutamia tuhannen frankin seteleitä taskustaan ja alkoi kylmäverisesti ja harkiten asettaa panoksia, samalla merkiten pelin kulkua muistikirjaansa, josta sitten koetti numeroiden mukaan arvata voiton ja tappion vuoroja. Huomattavia summia hän panikin peliin ja voitti joka päivä 1, 2, korkeintaan 3,000 frankia ja lopetti heti kun oli saanut suunnilleen näin paljon. Hyvin tarkkaan katseli isoäiti häntä.

"No, tuo ei ainakaan menetä. Ymmärtää asiansa. Kuka hän on? Etkö sinä tiedä?"

"Ranskatar", vastasin minä kuiskaten, "seikkailija."

"Näkeehän sen linnun höyhenistä. Näyttää olevan terävät kynnetkin. Mutta selitä minulle nyt tätä peliä, sano kuinka asetetaan panokset."

Selitin isoäidille eri merkitsemistavat ja myöskin muutamia numeroyhdistelmiä. Hän kuunteli tarkkaavana ja näytti käsittävän selitykseni, joka olikin sitä helpommin ymmärrettävissä kun hän edessään näki esimerkkejä jokaisesta eri tavasta? Hän olikin hyvin tyytyväinen selityksiini.

"Mitä merkitsee *zero*? Pelinhoitaja, tuo kiharatukka, huusi juuri zero. Miksi hän korjasi kaikki rahat pöydältä? Sellaisen kasan, kaikki otti! Mitä se oli?"

"Zero, isoäiti, merkitsee nollaa, se on pankin voittonumero. Kun kuula sattuu nollalle, saa pankki korjata kaikki haltuunsa. Se pelaaja, joka sattuu saamaan nollan, voittaa panoksen 35-kertaisesti."

"Mitä sanot, 35-kertaisesti, ja usein sattuu? Mitäs ne pöllöt sitten eivät sille aseta panoksiaan?"

"Ei sille satu usein: yksi kolmestakymmenestäkuudesta isoäiti."

"Mitä hullua! Potapytsh, Potapytsh! Annas olla, minulla onkin rahaa mukanaani — kas tässä!"

Hän veti taskustaan täysinäisen kukkaron ja otti sieltä yhden fredrichsd'orin.

"Aseta heti paikalla zerolle!"

"Mutta, isoäiti, äskenhän juuri huudettiin zero. Viipy kauvan, ennenkuin se sattuu uudestaan. Odottakaa edes tunnin verran ensin."

"Älä valehtele, pane zerolle!"

"Sallikaas, kenties saatte odottaa iltaan asti sitä. Voitte menettää tuhansia. On sitä ennenkin sattunut."

"Lorua, lorua! Sutta pelkää — ei uskalla metsään. Mitä? Jokos se meni? Paneppas vielä!"

Toisen fredrichsd'orin kävi samoin, pantiin peliin kolmas. Isoäiti istui eteenpäin kurottauneena ja tuijotti hehkuvin katsein pyörivää kuulaa. Kolmaskin kultaraha meni menojaan. Isoäiti oli suunniltaan, löipä jo nyrkkinsäkin pöytään, kun pelinhoitaja zeron sijasta huudahti kolmekymmentäkuusi.

"Mitä", huudahti isoäiti. "Koska se kirottu zero tulee? Mutta sen pitää tulla! Se on tuon hirtehisen, tuon kiharapään syy. Hän ei päästä sitä tulemaan. Aleksei Ivanovitsh, pannaan kaksi fredrichsd'oria kerrallaan! Eikös tämä huono onni vihdoin ota loppuakseen."

"Isoäiti!"

"Aseta sinä vaan panos, aseta! Ei tässä sinun rahoillasi pelata."

Asetin kaksi fredrichsd'oria zerolle.

Kuula kiersi tavattoman kauvan. Vihdoin alkoi sen liike hidastua. Jännitettynä seurasi isoäiti sen kulkua, pusertaen kättäni niin lujasti, että olin vähällä kirkaista.

"Zero", huudahti pelinhoitaja.

"Näetkös, näetkös", riemuitsi isoäiti onnesta ja ilosta säteillen kääntyen puoleeni.

"Sanoinhan minä sen sulle heti. Ikäänkuin Herramme itse olisi käsenyt minun panna kaksi kultarahaa kerrallaan. Paljonkos minä nyt saan? Eipäs mulle maksetakaan. Potapytsh, Marfa, missä te olette. Missä kaikki meikäläiset ovat? Potapytsh, Potapytsh!"

"Odottakaa, isoäiti, odottakaa", kuiskasin hänelle. "Potapytsh seisoo oven suussa. Hän ei saa tulla tänne saakka. Kas tuossa, isoäiti, maksetaan teille voittonne, ottakaa."

Hänelle työnnettiin raskas käärö sinisessä paperissa, sisältävä 50 fredrichsd'oria ja sitäpaitsi erikseen 20 kultarahaa.

"*Faites le jeu messieurs, fait le jeu messieurs! Rien ne va plus*", huusivat pelinhoitajat kehoittaen uusiin panoksiin.

"Oi jumalani, me myöhästymme; pyörä väännetään kohta, aseta panos, aseta", hätäili isoäiti, "älä vitkastele, pikemmin", lähätti hän nykien minua kaikin voimin.

"Millekäs minä sen asetan, isoäiti?"

"Zerolle tietysti, yhä vaan zerolle. Ja niin suuri panos kuin suinkin."

Paljonkos meillä on? Seitsemänkymmentä fredrichsd'oria? Älä vitkastele. Kaksikymmentä fredrichsd'oria kerrallaan."

"Miettikäähän kuitenkin, isoäiti! Toisinaan sattuu zerolle vaan kerran kahdesta sadasta. Te menetätte kaikki rahanne, saadaanpas nähdä."

"Älä lörpöttele, aseta panos", huusi hän hurjana. "Kas, nyt väännetään heti pyörää."

"Pelisääntöjen mukaan ei zerolle saa panna enempää kuin 12 fredrichsd'oria kerrallaan", intin minä; "nyt olen ne pannut, siinä ovat."

"Miksei saa? Taidat valehdella. Musjö, musjö", huusi hän pelinhoitajalle, joka istui hänen vasemmalla puolellaan ja valmistausi vääntämään pyörää, "combien zero? Douze? Douze?" [Paljonko zero? Kaksitoista?].

Selitin kiireesti pelinhoitajalle, mitä hän tarkoitti.

"Kaksitoista fredrichsd'oria, rouvaseni", vastasi tämä kohteliaasti.

"No niin, eihän sille sitten mitään mahda. Pane 12 fredrichsd'oria peliin."

"Le jeu est fait" [panos on täysi], huudahti kassanhoitaja. Pyörä kieppui. Kuula osui 13:lle. Olimme menettäneet.

"Vielä kerran, vielä kerran, aseta panos vielä kerran", huusi isoäiti. En uskaltanut vastustella, kohautin olkapäitäni ja panin uudestaan 12 fredrichsd'oria peliin. Isoäiti katseli vavisten pyörän kieppumista.

"Luuleeko hän todellakin nytkin voittavansa zerolla", ajattelin ihmetellen katsellen häntä.

Kuta hitaammin kuula vieri, sitä kirkkaammin alkoivat hänen kasvonsa loistaa. Hän näytti varmalta voitostaan ja odotti joka silmänräpäys pelinhoitajan huutavan "Zero".

"Zero", huudahti pelinhoitaja.

"Mitä!!" Isoäiti oli hurjana ihastuksesta. Tällä hetkellä tunsin itsekin olevani pelaaja. Käteni ja jalkani vapisivat, veri syöksyi päähäni. Todellakin oli harvinaista, että kolme kertaa niin vähässä ajassa sattui zerolle. Kaksi päivää sitten olin kyllä itse osunut näkemään samanlaisen tapauksen, mutta eräs vieressä olijoista vakuutti silloin, ettei zerolle koko edellisenä päivänä ollut sattunut kuin yhden ainoan kerran. Hän oli merkinnyt kirjaansa jokaisen esille tulevan numeron. Isoäidin melkoinen voitto herätti suurta kunnioitusta häntä kohtaan yleisön keskuudessa ja pelinhoitajassakin. Erittäin kohteliaasti maksettiin hänelle voittamansa summa: 4,000 guldenia seteleissä ja 20 fredrichsd'oria kullassa.

Tällä kertaa ei isoäiti ajatellutkaan huutaa Potapytshia, muuta oli hänellä nyt mielessä. Hän näytti sangen levolliselta, mutta sisällinen kuume oli kuitenkin vallannut hänet.

"Kuinka suuri summa korkeintaan on sallittu panna peliin, Aleksei Ivanovitsh", kysyi hän minulta muuttuneella äänellä.

"4,000 guldenia", vastasin minä.

"Pane sitten nämät 4,000 guldenia punaselle" käski hän.

Tottelin viipymättä. Pyörä kieppui.

"Punanen", huusi pelinhoitaja. Isoäiti oli taas voittanut 4,000 guldenia, joten hänellä nyt, paitsi kultarahoja oli 8,000 edessään.

"Taas 4,000 punaselle", komensi hän. Panin taas peliin 4,000.

"Punanen", huusi pelinhoitaja uudelleen.

"Siis yhteensä 12,000. Anna tänne ne. Pane kultarahat kukkaroon. Kylliksi jo! Kotiin! Työntäkää pois minun tuolini!"

Pyörillä varustettu kantotuoli lykättiin ovelle. Isoäiti säteili ilosta. Kaikki meikäläiset ympäröivät hänet onnitellen hänen voittonsa johdosta. Hänen käytöksensä omituisuus unohdettiin, eikä kenraalin tarvinnut enään pelätä joutuvansa yleisön silmissä häpeään tämän kummallisen sukulaisensa tähden. Iloisesti hymyillen hän ehätti onnittelemaan isoäitiä. Hän ei voinut olla huomaamatta, kuinka hämmästyttävän vaikutuksen tämä oli kaikkiin tehnyt, vaikka täällä olikin totuttu näkemään merkillisyyksiä. Kaikkialla kuuli puhuttavan vaan isoäidistä, häneen osoiteltiin ja koetettiin päästä niin läheltä kuin suinkin näkemään häntä. Mr. Astleyn veivät muutamat maanmiehensä syrjään, eivätkä antaneet hänelle rauhaa, ennenkuin olivat saaneet uteliaisuutensa tyydytetyksi. Muutamat ylvästelevät naiset, jotka olivat läheltä katselleet hänen pelaamistansa, töllistelivät nyt kahden vaiheilla häntä kuin mitään ihmettä. Degrier hyöri hänen ympärillään kuin kärppä.

"Mikä voitto", huudahti hän.

"Se oli rohkeutta", lisäsi neiti Blanche mielitelevästi hymyillen.

"Niin, nähkääs, tuskin olin istunut, kun mulla jo oli kaksitoistatuhatta guldenia kädessäni! Sanoinko kaksitoistatuhatta? Entäs kulta! Kaikkiaan lähes kolmetoistatuhatta. Paljonkos se on meidän rahassamme? Kuusituhatta ruplaa, vai?"

Minä selitin hänelle sen nykyisen ruplakurssin mukaan olevan paljon enemmän, lähes kahdeksan tuhatta.

"Oikeinko todella, kahdeksan tuhatta! Mitäs te istutte kädet ristissä ettekä tee mitään! Potapytsh, Marfa, näittekö?"

"Äitiseni, onko se mahdollista? Niin monta tuhatta", huudahti ihmeissään Marfa.

"Tuossa on teille viisi kultarahaa kummallekin, kas niin!"

Potapytsh ja Marfa ottivat rahat ja suutelivat kiitollisina hänen käsiään.

"Kantajienkin pitää saada fredrichsd'orinsa kumpaisenkin. Anna ne heille, Aleksei Ivanovitsh! Mitäs lakeijat tuossa kumartelevat? Onnittelevat kai. Anna heillekin fredrichsd'orinsa."

"Madame la princesse ... maanpakolais-raukka, kovan onnen vainooma ... venäläiset ruhtinaat ovat aina niin jalosydämissä..." mankui eräs epäilyttävän näköinen herrasmies, mustaviiksinen, nukkavieru päällystakki ja kirjavat liivit yllään, ojentaen isoäidille hattuaan.

"Anna hänellekin fredrichsd'orinsa ... ei, kaksi! Riittää jo, tästä ei muuten tule loppuakaan. Viekää minut täältä! — Praskovja", sanoi hän kääntyen Polinaan, kun kantotuoli oli nostettu ylös, "huomenna minä ostan sulle hamekankaan; ja tuokin, mademoiselle ... mikä hänen nimensä taas onkaan ... mademoiselle Blanche, voi myöskin kernaasti saada minulta uuden leningin. Sano se hänelle, Praskovja."

"Sydämellinen kiitos, madame", sanoi neiti Blanche niiaten ja miellyttävästi hymyillen isoäidille, heittäen samassa pilkallisen katseen Degrieriin ja kenraaliin. Kenraali oli hämillään. Hän näytti sangen tyytyväiseltä, kun vihdoinkin onnellisesti päästiin kävelypuistoon.

"Ja Fedossja, mitäs hän tästä sanonee", puheli isoäiti. "Mahtaa hän ihmetellä. Leningin hänkin tarvitsee."

Hän ei unohtanut ketään — Fedossjankin, kenraalin lastenhoitajan piti saada ottaa osaa hänen iloonsa.

"Kuule, Aleksei Ivanovitsh, anna tuolle kerjäläisellekin jotain."

Tiellä kohtasimme rääsyisen, koukkuselkäisen kerjäläisen, joka tylsästi katseli meitä.

"Ehkei hän olekaan kerjäläinen, isoäiti, vaan joku vetelehtijä, joka ei ansaitse apua."

"Vaiti! Anna hänelle kultaraha."

Tein hänen mieliksansä. Tuntematon, joka haiskahti kovin viinalta, katseli minua höperön näköisenä ja otti rahan kiitosta sanomatta.

"No sinä, Aleksei Ivanovitsh, etkös sinä vielä ole koettanut onneasi?"

"En, isoäiti."

"Mutta kyllä sinulla silmät niin kiiluivat, näinhän minä."

"Kyllä minä vielä koetankin, aivan varmaan."

"Aseta sinä vaan zerolle! Saat nähdä! Paljonkos sulla on rahoja?"

"Kaikkiaan 20 fredrichsd'oria, isoäiti."

"Se ei ole paljon. Minä lainaan sulle 50 fredrichsd'oria, jos tahdot. Yhden käärön saat itseäsi varten. Mutta sinä, isäseni, älä odotakaan, sinulle en anna", sanoi hän äkkiä kääntyen kenraaliin. Tämä säpsähti, mutta ei vastannut. Degrier rypisti otsaansa.

"Piru vie, se on kauhea akka", mutisi hän hampaittensa välistä kenraalille.

"Kerjäläinen, taas kerjäläinen", huudahti isoäiti kiireesti. "Aleksi Ivanovitsh, anna hänelle kultaraha."

Hänen tarkottamansa kerjäläinen oli pitkään palttooseen puettu vanha ukko, paksu ryhmysauva kädessä — varmaan entinen sotilas. Ojentaessani hänelle rahaa, peräytyi hän nopeasti askelen ja katseli minua loukkaantuneen näköisenä.

"Mitä saakelia te minusta tahdotte", karjasi hän minulle lisäten päälliseksi puolen tusinaa haukkumasanoja.

"Antaa sen olla, hölmön", sanoi isoäiti heilauttaen kättään. "Kas niin, kiiruhtakaa! Kohta on päivällisen aika. Senjälkeen vähän levähdän ja sitten takaisin taas."

"Te ajotte vielä lähteä pelaamaan, isoäiti", huudahdin kummastuneena.

"Mitäs sinä sitten ajattelit? Luuletko, että ajon istua täällä ja katsella teidän happamia naamojanne?"

"Mutta, madame", virkkoi nyt Degrier, "onni voi kääntyä, te voitte menettää kaikki — varsinkin sillä tavalla pelatessanne. Se olisi hirveätä."

"Te menetätte aivan vannaan", vakuutti neiti Blanchekin.

"Mitäs se teihin kuuluu? Enhän minä teidän rahojanne menetä, omiani ne ovat", huudahti isoäiti suutahtaneena. "Mihin mr. Astley on joutunut", kysyi hän minulta.

"Hän jäi pelisaliin isoäiti."

"Vahinko; hän on niin kunnon mies."

Hotelliin päästyämme tapasimme ensin ovenvartijan, jolle isoäiti tietysti heti ilosta loistavin silmin kertoi voitostaan. Kun hän oli tullut asuntoonsa, kutsutti hän luokseen Fedossjan, antoi hänelle 3 fredrichsd'oria ja käski sitten kiireesti kattaa pöydän. Hän söi yksinään. Fedossjan ja Marfan piti hän sisällä luonaan. Näilläkös riitti puhetta!

"Minä näen kyllä, äitiseni, näen kyllä teidät", porisi Marfa, "ja minä sanon Potapytshille: 'mitähän äitistemme nyt aikonee?' Ja pöydällä on semmoiset kasat rahaa, semmoiset kasat, ystäväiseni! En minä ole ikinä nähnyt sellaista rahanpaljoutta. Ja ympärillä istuu herrasväkeä, pelkkää herrasväkeä. 'Mistähän', sanon Potapytshille, 'mistähän tää kaikki herrasväki on tullutkaan?' Ajattelen: itse pyhä Jumalan Äiti häntä auttakoon. Rukoilen teidän puolestanne, äitiseni, sydämeni jähmettyy, ihan jähmettyy, vapisen, koko ruumiini vapisee. Auttakoon häntä Jumala, ajattelen, ja kas, Jumala auttoikin. Siitä asti, äitiseni, minä vapisen, yhä vieläkin vapisen."

"Kello 4 siis, Aleksi Ivanovitsh, ole valmiina, lähdemme", sanoi isoäiti hyvästiä heittäissään. "Äläkä unohda lähettää tohtoria luokseni, mun täytyy juoda terveysvettä. Älä unohda, ole hyvä."

Olin ikäänkuin typerytynyt jättäissäni isoäidin. Koetin kuvitella, kuinka meikäläisten nyt kävisi, ja mihin suuntaan asiat alkaisivat kallistua. Huomasin heidän kaikki, erittäin kenraalin, olevan aivan ymmällä. Isoäidin tulo, hänen ilmestymisensä keskellemme hartaasti odotetun kuolinviestin sijasta, oli kerrassaan tehnyt tyhjäksi heidän järjestelmälliset suunnitelmansa ja kauhulla näkivät he eukossa vielä piilevän elinvoiman. Markiisi ja neiti Blanche eivät alussa näyttäneet menettäneen kaikkea toivoansa, vaikka isoäiti peittelemättä selitti, ettei kenraalin olisi häneltä mitään odottamista. He olivat varmaankin laskeneet, että tämä viaton sielu kietoutuisi heidän pauloihinsa ja se suosiollinen vaikutus, jonka ranskattaren keikailu oli tehnyt isoäitiin, näytti osoittavan heidän otaksumisensa oikeiksi. Nyt, nähtyään isoäidin pelipöydässä, esiintyi hän heille aivan toisessa valossa. He tulivat huomaamaan, että tämä itsepäinen, vanha luonnonihminen ei niin helposti antaisikaan vetää itseään nenästä, ja että kenraalin oli mahdoton päästä hänen suosionsa. He olivat tulleet vakuutetuiksi, että hän mieluummin hävittäisi pelissä koko omaisuutensa, kuin antaisi hänelle kopeekkaakaan. Aivan yhtäkkiä näytti pelaajaluonto heränneen tässä 75-vuotiaassa vanhuksessa. Hän iloitsi voitostaan kuin lapsi, hän tahtoi

voittaa enemmän, vielä enemmän, niin — kaikki ja tietysti hän sitten myöskin menettäisi kaikki.

Jonkinlaisella vahingonilolla minä huoneeseeni mennessäni kuvittelin sitä harmia ja katkeruutta, jota nämät juonittelijat tunsivat huomattavasti saaliin luiskahtavan käsistään. Mitä tuskaa he mahtoivatkaan kärsiä isoäidin istuessa täysin kukkaroineen pelipöydässä, henkeä pidättäen ja hehkuvin katsein seuraten kierivää kuulaa! Ja kuinka uhkaavasti hän vielä kerran kotimatalla oli sanonut kenraalille ei nytkään antavansa tälle mitään, vaikka jakeli kultarahoja oikealle ja vasemmalle. Ajatus, että tekisi kenraalin vallan perinnöttömäksi, näytti järkähtämättömästi juurtuneen hänen mieleensä, ja sellainen on sangen arveluttavaa hänen ikäisessään ihmisessä.

Syvissä mietteissäni olin kokonaan unohtanut Polinankin kohtalon riippuvan isoäidistä. Hän oli kumminkin sangen vähän ansainnut minun osanottoani; häntä kohtaan olisi minun pitänyt tuntea vihaa eikä myötätuntoa. Vaadinhan häneltä niin mitättömän vähän, ainoastaan hitusen ystävyyttä ja luottamusta. Miksi ei hän avaa sydäntään minulle nähdessään, että tunnen ja elän ainoastaan hänelle, että mielelläni uhraisin kaikki voidakseni edes osaksikaan helpottaa hänen huoliensa? Minkätähden aina tämä pilkka, ylenkatse ja halveksiminen, kun hän joskus on pakoitettu sanomaan minulle enemmän kuin itse olisi tahtonut? Lopulta kumminkin kaikki selviää itsestään. Minä aavistan Polinankin täytyvän pian ottaa ratkaisevan askelen. Kuinka on tämä kaikki päättyvä? Itseäni en saa ajatella, vaikka seisonkin tässä köyhänä, paikkani menettäneenä vieraassa maassa, vaivaiset kaksikymmentä fredrichsd'oria taskussani, eikä minulla ole mitään, jota omakseni kutsuisin, muuta kuin unelma — unelma voitetusta sadastatuhannesta. Mutta ei, toinenkin unelma täyttää minun sieluni, se välkkyi mielessäni valvoissani ja nukkuissani ja sulautuu tuon toisen unelman kanssa joskus yhdeksi ainoaksi haavekuvaksi: sellainen unelma, että Polina joskus tulee minun luokseni ja kuiskaa: "Rakastanhan minä sinua..."

Tällaisiin ajatuksiin vaipuneena olin ehtinyt kolmanteen kerrokseen kun äkkiä katsahdin ylös ja hätkähdin: kenraalin asunnon ovella seisoivat Polina. Hän näytti odottaneen minua ja viittasi lähemmäksi.

"Polina Aleksandrovna..."

"Hiljaa", kuiskasi hän.

"Kuinka te säikäytitte minut! Juuri minä tulen ja ajattelen teitä — oli kuin joku olisi koskettanut minua. Katson ylös ja te seisottekin yhtäkkiä edessäni. Ihan kuin sähkökipinä olisi teistä singahtanut minuun."

"Säästäkää sukkeluuksianne", sanoi hän otsaansa rypistäen. "Minä pyydän teitä tekemään itselleni erään palveluksen: viekää tämä kirje mr. Astleylle. Niin pian kuin suinkin, minä pyydän teitä. Vastausta ei tarvita. Hän itse..." Polina keskeytti lauseensa.

"Mr. Astleylleko", kysyin kummastuneena. Mutta Polina oli jo kadonnut ovelta.

"Vai niin, he ovat siis kirjevaihdossa", ajattelin minä. Lähdin etsimään mr. Astleytä, mutta hotellistaan en häntä löytänyt. Sattumalta vihdoinkin tapasin hänet tullessani kotiinpäin; hän ratsasti puistossa muutamien maanmiestensä kanssa. Minä viittasin hänelle, hän pysähtyi, ja minä annoin hänelle kirjeen. Kiireesti kannusti hän hevostaan, emme olleet ehtineet vaihtaa silmäystäkkään. En oikein tiedä, olinko mustasukkainen tällä hetkellä. Mieleni oli niin lamassa, että minusta näytti kaikki yhdentekevältä, en ollut edes halukas tietämään kirjeen sisältöä. "Hm! Hän on siis Polinan uskottu", juolahti vaan mieleeni. En uskonut hänen rakastavan mr. Astleytä. Nyt hänellä ainakin oli muuta ajateltavaa kuin rakkaus.

Tuskin olin tullut hotelliini kun sekä ovenvartija että hovimestari kiiruhtivat minulle ilmoittamaan, että minua oli jo kolme kertaa käyty kysymässä ja etsitty kaikkialta. Minua oli käsketty niin pian kuin suinkin menemään kenraalin luo. En ollut ensinkään halukas nyt antautumaan keskusteluihin kenraalin kanssa, päätin sentään tehdä hänen hartaan — kuten minusta tuntui — toivomuksensa mukaan ja lähdin sinne. Tapasin hänet työhuoneessaan markiisin ja neiti Blanchen seurassa, jolla tällä kertaa ei ollut äitiänsä mukana. Rouva Cominges näytteli osaansa vaan erityisissä tilaisuuksissa; asioimistoimet hoiti neiti Blanche aivan yksinään. Luulenpa, ettei hänen "äitinsä" ollut niiden perillä ensinkään.

Heillä näytti olleen pitkä neuvottelu kolmen kesken, neuvottelu, jossa varmaankin oli alkanut tuntua vähän kuumalta. Vastoin tapaa oli työhuoneen ovi suljettu. Jo saliin erotin Degrierin röyhkeän, pilkallisen äänen, neiti Blanchen raivoisan kahinan ja kenraalin valittavan puhelun; hän, ymmärrettävästi, koetti puolustautua. Sisäänastuessani koettivat he kaikin niin paljon kuin voivat salata liikutustaan. Degrier korjasi tukkaansa vääntäen naamaansa iletävään hymyyn, jota niin sydämestäni inhosin. Kenraali asettui mahtavaan asentoon, vaikka hän silminnähtävästi oli murtunut. Ainoastaan neiti Blanchen kasvot olivat liikutetun näköiset, ja hän katseli minua kärsimättömästi vihasta kiiluvilla silmillään.

"Aleksei Ivanovitsh", alkoi kenraali ystävällisesti moittivalla äänellä, "sallikaa minun huomauttaa, että on sangen kummallista, erittäin ihmeellistä ... sanalla sanoen, että teidän käytöksenne minua ja perhettäni kohtaan ... sanalla sanoen on hyvin omituista teiltä..."

"Oh, tuosta ei tule mitään", keskeytti Degrier vihaisesti. "Hyvä herra Alexis, meidän rakas kenraalimme ei ole löytänyt oikeata sanaa, hän on lyönyt väärän äänen ... hän tahtoi vaan kiinnittää teidän huomionne — tai pikemmin nöyryimmäksi pyytää, ettette saattaisi häntä kokonaan perikatoon. Minä valitsen tahallani tämän sanan..."

"Etten saattaisi häntä perikatoon? Kuinka sitten", keskeytin minä.

"Te kysytte, kuinka? Kieltäytykää ohjaamasta tuota eukkoa, tuota hirveätä ihmistä, joka ehdottomasti tuottaa turmion itselleen, jos vielä kerran palaa pelipöytään. Olette itse nähnyt hänen pelaavan. Jos hän kerran alkaa menettää, ei hän uhallakaan lopeta peliään ennenkuin on menettänyt kaikki, mitä hänellä on. Ja sitten, sitten..."

"Sitten olette te syypää koko perheen onnettomuuteen", keskeytti kenraali kiivaasti. "Minä ja perheeni olemme hänen perillisiä, hänellä ei ole sen lähempiä sukulaisia. Minä tunnustan teille suoraan, että asiani ovat sangen huonolla kannalla; osaksi tiedätte sen itsekkin. Jos hän nyt menettäisi pelissä suuren summan tai kenties koko omaisuutensa, kuinka on silloin käyvä minun lapsiraukkojeni ja minun itseni sitten!" — Tätä sanoessaan katsahti hän neiti Blancheen, joka halveksuen kääntyi pois päin. — "Aleksei Ivanovitsh, pelastakaa meidät, pelastakaa meidät!"

"Miten, kenraali, sanokaa, miten minä voin... Enhän minä mahda hänelle mitään."

"Älkää menkö hänen luokseen, antakaa hänen jäädä yksin."

"Löytänee hän jonkun toisenkin."

"Tämä ei kelpaa, piru vie", keskeytti Degrier kärsimättömästi. "Yksin häntä ei saa jättää. Mutta teidän täytyy koettaa saada hänet luopumaan näistä hommista, estää häntä menettämästä liian paljon."

"Kuinkas minä sen teen sitten? Ettekö tahtoisivat mieluummin tehdä sitä itse, herra Degrier", kysyin niin viattomasti kuin suinkin.

Samassa loi Blanche markiisiin nopean, kysyvän silmäyksen, johon markiisi vastasi tuskin huomattavasti nyökäten.

"Hän ei nyt minua tottelisi", sanoi Degrier; "ehkä joskus sittemmin..."

Hän nyökkäsi uudestaan Blanchelle, ja nyt ymmärsin näiden merkkien tarkoituksen, sillä Blanche astui äkkiarvaamatta omassa korskeassa persoonassaan minun luokseni ja lumoavasti hymyillen tarttui käsiini ja pusersi niitä voimakkaasti. Hänen kauniilla kasvoillaan oli niin lapsellisen viaton ja sydämellisen rukoileva ilme, että sen olisi pitänyt hellyttää kivenkin. Ainoastaan veitikkamainen silmänisku, aijottu mulle yksistään, ilmaisi mitä hänen sisällään piili.

Kenraali, joka yhdellä harppauksella oli hänen takanaan, alkoi kiireesti rukoilevalla äänellä:

"Antakaa minulle anteeksi, Aleksei Ivanovitsh, että äsken tulini olleeksi niin ankara teitä kohtaan ... minä en tarkoittanut mitään pahaa ... minä pyydän teitä ... kumarran vyötäisiin asti, vanhan venäläisen tavan mukaan. Te yksin voitte meidät pelastaa; yhdessä neiti de Comingekin kanssa pyydän teiltä sitä. — Te ymmärrätte minut, eikö totta", lopetti hän surkealla äänellä luoden neiti Blancheen merkitsevän silmäyksen.

Samalla hetkellä kuului hiljaista naputusta oveen, ja heti sen perästä ilmestyi kynnykselle eräs hotellin palvelija ja hänen jälessään Potapytsh. He tulivat isoäidin asioissa. Tämä oli käskenyt hakea minut ja heti viedä hänen luokseen.

"Hän on suuttunut", sanoi Potapytsh.

"Kellohan on vasta puoli neljä."

"Hän ei ole voinut nukkua, vääntelehtii lakkaamatta sinne tänne, sitten nousi hän ja käski meidän tuoda kantotuolin esiin. Sitten lähetti hän meidät teitä hakemaan. Hän itse on jo portailla."

"Se kiusanhenki", huudahti Degrier vihoissaan.

Todellakin tapasin isoäidin jo terassilla. Hän oli hyvin suuttunut, kun en heti ollut tullut. Klo 4:ään asti hän ei ollut malttanut odottaa.

"No, antakaa mennä", huusi hän, ja me lähdimme taas pelisaliin.

X.

Isoäiti oli kovin äreällä tuulella. Pelaaminen oli nähtävästi noussut hänelle päähän. Hänen ajatuksensa olivat kokonaan kiintyneet rulettiin, kaikki muu oli hänelle yhdentekevää. Tällä kertaa hän teki tuskin yhtäkään kysymystä koko matkalla. Kerran vaan, kun eräs ylhäinen pari ajoi ohi komeissa vaunuissa, kysyi hän: "Keitä ne olivat?"

Hän teki tämän kysymyksen aivan koneellisesti eikä ollenkaan kuunnellut minun vastaustani. Muutenkin hän puhui hyvin vähän, heittelehti vaan levottomasti kantotuolissaan. Tultuamme kylpylavijongin läheisyyteen, satuimme näkemään parooni Wurmerhelmin rouvineen. Kun osoitin ne hänelle, katsoi hän tylsästi heihin ja vastasi välinpitämättömästi: "Vai niin". Sitten kääntyi hän Potapytshiin ja Marfaan, jotka kävelivät kantotuolin jälessä.

"Mitäs te täällä teette", kysyi hän ankarasti. "En suinkaan minä voi joka kerta ottaa teitä mukaani. Menkää kotiin! Kylliksi, kun sinä olet mukana", sanoi hän minulle.

Potapytsh ja Marfa pelästyivät kovin emäntänsä ankarista sanoista. He kumarsivat venäläisen talonpojan tapaan ja kääntyivät hitaasti kotiin päin.

Pelisaliin oli jo isoäitiä odotettu. Hän sai heti aamullisen mukavan paikkansa. Sisääntulossamme syntyi liikettä pelinhoitajain keskuudessa; heidän muuten niin viralliset kasvonsa elävystyivät. Minä puolestani luulen, että pankin voitto tai tappio ei ole heille ensinkään niin yhdentekevää kuin mielellään tahtovat uskotella ja että pankin hallitus ainakin erittäin suotuisissa tapauksissa antaa heille osan saaliista. Isoäidin saapuminen näytti herättävän heissä lupaavia toiveita.

Isoäiti alotti heti zerolla ja minä sain panna peliin 12 fredrichsd'oria kerrallaan. Yritimme kaksi kertaa, kolme kertaa — zero ei sattunut.

"Aseta panos, aseta", hoputti isoäiti kärsimättömänä tuoppien minua kyynäspäällään. Minä tottelin.

"Monesko panos tämä jo oli", kysyi hän vihdoin; minä huomasin kasvojensa värähtävän.

"Kahdestoista; isoäiti", vastasin minä; 144 fredrichsd'oria olemme jo menettäneet. Jos tätä jatkuu iltaan asti..."

"Vaiti", keskeytti hän kiivaasti. "Aseta vielä kerran 12 fredrichsd'oria zerolle ja 1,000 guldenia punaselle! Tässä on seteli."

Punanen voitti, mutta zero hävisi nytkin. Meille maksettiin 1,000 guldenia.

"Näetkös, näetkös", kuiskasi isoäiti tyytyväisenä. "Saimme jo takaisin melkein yhtä paljon kuin olemme menettäneetkin. Aseta taas zerolle. Yritämme vielä edes kymmenen kertaa ja sitten jätämme sikseen."

Viidennellä kerralla kadotti hän kuitenkin kärsivällisyytensä.

"Hiiteen tuo kirottu zero! Mutta pane nämät 4,000 guldenia punaselle.

"Isoäiti, se on liian paljon; jospa nyt ei sattuisikaan punaselle", koetin minä estellä.

Hän suuttui niin, että oli vähällä lyödä minua. Eihän siinä mikään auttanut, täytyi panna taas neljä seteliä punaselle. Pyörä alkoi liikkua; isoäiti istui ylpeänä pää pystyssä tuolissaan ja näytti olevan varma voitostaan.

"Zero", ilmoitti pelinhoitaja ja valmistausi haalimaan panosta talteensa.

Isoäiti ei ensin näyttänyt tajuavan, mitä oli tapahtunut. Vasta kun hänen 4,000 guldeniansa ja muut rahat pöydältä korjattiin pankin kassaan, selvisi hänelle, että tuo kauhea zero, joka oli tullut meille maksamaan noin 200 fredrichsd'oria, oli sattunut samassa silmänräpäyksessä kun hän oli hyljännyt sen. Tämä oli jo toki liikaa isoäiti-paralle. Voihaisten ääneen löi hän kätensä yhteen, että sali kajahti, ja kaikki alkoivat nauraa.

"Isäseni, nyt tuo kirottu kuitenkin sattui! — Mutta kenen on syy? Sinun! Kaikki sinun syysi! Sinähän se tässä koko ajan seisoi ja kieltelit."

"Minä olen koettanut katsoa teidän parastanne, isoäiti. Voinkos minä vastata onnen sattumasta?"

"Minä sinulle näytän onnen sattuman! Suoriu paikalla tiehesi siitä", raivosi isoäiti.

"Hyvästi, isoäiti", sanoin minä aikoen lähteä.

"Aleksi Ivanovitsh, Aleksi Ivanovitsh, jäähän toki, mihin sinä aijot? Mitäpä tästä! Nyt hänkin suuttuu! Pöllö! Jää tänne vielä, älä suutu. Minähän se olin tyhmä. No, sano, mitä nyt tehdään."

"Minä en tahdo enään neuvoa teitä, isoäiti, te taas syytätte minua. Pelatkaa oman mielenne mukaan. Käskekää — minä asetan panokset."

"No pane nyt sitten vielä kerran 4,000 guldenia punaselle. Tuossa on lompakko. Ota siitä rahat."

Hän ojensi minulle lompakon.

"No pikemmin, siinä on 20,000 ruplaa puhdasta rahaa."

"Isoäiti", kuiskasin pelästyneenä, "taas niin suuri panos..."

"Minun pitää saada takaisin menettämäni rahat. Aseta panos!"

Asetimme panoksen ja menetimme.

"Asetahan toki — pian! 8,000 kerrallaan.

"Ei käy laatuun, isoäiti. Peliin ei saa panna neljää tuhatta enempää kerrallaan.

"No pane sitten 4,000."

Sillä kerralla me voitimme. Isoäiti sai uutta rohkeutta.

"Näetkös, näetkös", sanoi hän ja tyrkkäsi minua, "pane taas peliin 4,000."

Teimme niin ja menetimme. Samoin kävi toisen ja kolmannenkin kerran.

"Isoäiti, aamupäivällä voitettut kolmetoistatuhatta ovat jo menneet", uskalsin minä huomauttaa.

"Näen, että kaikki ovat menneet", vastasi hän tynesti, vaikka näin, että sisällään kiehui. "Näen isäseni, näen", sanoi hän katsellen eteensä ikäänkuin jotain mieltien. "Mitä se tekee! Pane taas 4,000 peliin."

"Mutta rahat ovat lopussa, isoäiti. Täällä lompakossa on vaan meikäläisiä viiden prosentin obligatiooneja ja muitakin arvopapereita, mutta puhdasta rahaa täällä ei ole."

"Entäs kukkarossa?"

"Kukkarossa on vaan vähän pientä rahaa, isoäiti."

"Eikö täällä ole vaihtopankkia? Minä olen kuullut täällä voitavan vaihtaa kaikenlaisia meikäläisiä arvopapereita", sanoi isoäiti päättäväisesti.

"Vaikka kuinka paljon! Mutta te häviätte siinä vaihdossa tavattomasti."

"Loruja! Kyllä sen takaisin voitoin. Lähdetään siis. Käske noita tolvanoita tänne."

Työnsin tuolin pöydästä, kantajat tulivat ja me poistuimme salista.

"Pikemmin, pikemmin", komensi isoäiti. "Mene edellä, Aleksi Ivanovitsh. Onko sinne pankkiin vielä pitkältäkin?"

"Muutamia askelia vaan, isoäiti."

Tulimme yli torin kadulle, jonka varrella oli pankki. Kävelypuiston läpi tultuamme kohtasimme meikäläiset: kenraalin, Degrierin ja neiti Blanchen äitineen. Polina Aleksandrovna ei ollut heidän muassaan, eikä mr. Astley myöskään.

"No, no, no, antakaa mennä vaan", huudahti isoäiti. "No mitä te siinä taas? Aina te olette kintereillä!"

Kuljin tuolin jälessä; Degrier hypähti sivulleni.

"Kaikki ovat menneet, mitä hän aamupäivällä voitti", kuiskasin kiireesti hänelle. "Kaksitoista tuhatta hänen omasta taskustaankin on mennyt. Nyt olemme menossa vaihtamaan viiden prosentin obligatioita."

Degrier polkasi jalkaansa ja hyökkäsi sitten kenraalin luo ilmoittamaan tätä onnetonta uutista. Me jatkoimme matkaamme.

"Pysähtykää, pysähtykää", kuiskasi kenraali takanani hengästyneenä.

"Pyytäkää itse häntä pysähtymään", kuiskasin hänelle.

Kenraali meni hänen luokseen.

"Tätiseni, tätikulta", alkoi kenraali liikutuksesta väräjäväällä äänellä. "Me lähdemme nyt juuri ... me nyt juuri lähdemme hevosilla retkeilemään... Mitä ihanimmat näköalat ... point ... juuri olimme tulossa teitä hakemaan."

"Minä viisi sinun näköalastasi". Isoäiti huitoi häntä kärsimättömänä luotaan.

"On somia kylä ... me juomme teetä ulkona..." jatkoi kenraali epätoivoissaan.

"Ja vasta lypsettyä maitoa", lisäsi Degrier hymyillen ilkeästi.

"Juo itse vasta lypsettyä maitoa — minä saan siitä mahakipuja. Mitä te minusta tahdotte? Jättäkää minut rauhaan, sanon minä!"

"Nyt olemme perillä, isoäiti", sanoin minä. "Tässä on pankki."

Menin konttooriin vaihtamaan papereita; isoäiti jäi ulos odottamaan. Degrier, kenraali ja neiti Blanche pysyttelivät syrjämpänä, oikein ymmärtämättä, mitä tehdä. Isoäiti katseli heitä raivostuneena. Vihdoin lähtivät he paviljonkiin päin.

Minulle tarjottiin papereista niin mitättömän vähän, etten uskaltanut vaihtaa niitä ensin kysymättä isoäidiltä.

"Oh, niitä rosvoja", huudahti hän lyöden käsiään. "Mitäs tehdä! Vaihda!
— Seis! Kutsu tänne pankkiiri!"

Menin konttooriin ja pyysin erään pankinvirkamiehistä tulemaan ulos, koska eräs vanha, halvattu rouva — kreivitär, lisäsin tahtoi puhutella häntä. Kun tämä tuli mukaani, alkoi isoäiti vihasena kirkua hänelle, että tahdottiin pettää häntä. Kauppaa kumminkin alettiin hieroa. Isoäiti puhui kummallista venäjän, saksan ja ranskan sekoitusta, jota koetin tulkita paraan taitoni mukaan. Mies katseli meitä äänettömänä ja pudisteli päätään. Isoäidin käytös näytti hänestä kaiketi sangen kummalliselta, koska hän katseli tätä herkeämättä, uteliaana ja alkoi vihdoin hymyillä.

"Korjaa luusi", kirkui isoäiti. "Et sinä minun rahoistani kostu. Älä vaihda, Aleksei Ivanovitsh. Menemme toiseen pankkiin."

"Hän sanoo, että toiset antavat vielä vähemmän", selitin minä.

Meidän täytyi vihdoinkin suostua näihin huonoihin ehtoihin ja myimme osan papereita 12,000:lla guldenilla, joka summa maksettiin kullassa ja seteleissä. Annoin laskun isoäidille.

"Hyvä on, hyvä on; ei maksa vaivaa lukea", sanoi hän torjuen käsillään, — "pian nyt takaisin, pian, pian."

"Ikinä en enään pane kiroitulle zerolle enkä punaselle liioin", sanoi hän pelisaliin tultuamme.

Minä koetin kielillä häntä suurista panoksista ja vakuutin olevan kyllä aikaa uskaltaa suuriakin summia peliin, jähka onni kääntyisi suosiolliseksi. Alussa hän suostui siihen, mutta ajan pitkään ei sentään voinutkaan malttaa mieltään.

"Siinä sen näet, siinä näet nyt", huudahti hän joka kerta korjatessaan kymmenen tai kahdenkymmenen fredrichsd'orin voittoa, — "olisin nyt pannut neljätuhatta guldenia, olisin voittanut neljätuhatta, mutta mitäs tämä joutava? Se on sinun syysi, sinun syysi."

Olin jo suuttumaisillani, mutta hillitsin itseni ja päätin olla häntä neuvomatta.

Äkkiä ilmaantui Degrier isoäidin tuolin viereen. Hän oli kenraalin ja Blanchen kanssa seisonut

syryssä katselemassa. Neiti Blanche kiemaili ruhtinas Nilskille, ja kenraali, joka nähtävästi oli joutunut epäsuosiin, koetti turhaan vetää puoleensa hänen huomiotansa. Kenraali-raukka vuoroin punastui ja kalpeni vihasta ja mustasukkaisuudesta eikä ehtinyt edes katsella isoäidin pelaamista. Vihdoin lähti Blanche ruhtinaan kanssa salista, ja kenraali tietysti kiireesti perässä.

"Madame, madame", kuiskasi sillävälän Degrier, imelällä äänellä isoäidille, "noin ei saa pelata. Ei se käy laatuun ... ei, ei, ei käy", puhuskeli hän huonolla venäjänkielellään.

"Kuinkas sitten? Opetä", pyysi isoäiti.

Degrier heti ranskaksi latelemaan neuvoja ja ohjeita, täytyy muka ottaa onnesta vaari y.m. Hän laverteli numerosarjoista ja sen semmoisista, joista isoäiti ei ymmärtänyt tuon taivaallista. Puhuessaan hän yhä kääntyi minuun, jotta minä tulkitsisin isoäidille, huitoi käsillään ja otti vihdoim lyijykynän taskustaan näyttääkseen tälle laskujensa todenperäisyyden. Isoäiti kadotti vihdoim kärsivällisyytensä.

"Älähän, älähän enään! Kalkattaa kuin porokello! 'Madame, madame', hokee, eikä ymmärrä itsekään mitään. Mene matkaasi!"

"Mutta, madame", alkoi Degrier uudestaan ja rupesi taas selittelemään, huitoen kynällään ja käsillään.

"No aseta nyt sitten panos kerran niinkuin hän sanoo", käski isoäiti vihdoim, — "saadaan nähdä kuinka käy."

Degrier tahtoi isoäidin saada vaan luopumaan suurista panoksista. Hän ehdotti pantavaksi peliin pikkusummia eri numerosarjoille. Hänen neuvoaan seuraten panin 1 fredrichsd'orin kullekin ensimmäiselle kuudelle parittomalle numerolle ja 5 fredrichsd'oria numeroille 12-18 ja 18-24, joten kaikkiaan oli pelissä 16 fredrichsd'oria.

Pyörä kieppui.

"Zero", huudahti pelinhoitaja — me olimme menettäneet rahamme.

"Aasi, inhottava ranskalainen lörppö", pauhasi isoäiti. "Vielä tässä rupeaa neuvomaan! Pois näkyvistäni! Ei ymmärrä yhtään mitään ja sentään sekaantuu kaikkeen."

Syvästi loukkaantunut Degrier kohautti hartioitaan, heitti halveksivan silmäyksen isoäitiin ja poistui. Häntä nähtävästi kovin harmitti kun oli sekaantunut ollenkaan peliin.

Tunnin kuluttua olimme, huolimatta urhoollisesta taistelustamme, menettäneet 12,000 guldeniamme.

"Kotiin", huudahti isoäiti.

Hän ei virkkanut sanaakaan koko matkalla. Vasta lähellä hotelliamme hän yhtäkkiä puhkesi valittamaan.

"Minkälainen hupsu minä sentään olen, aika hupsu!"

Asuntoonsa päästyään hän huusi Marfalle:

"Teetä minulle! Ja heti paikalla tavarat kokoon! Me lähdemme."

"Mihin, äitiseni, suvaitset lähteä", kysyi Marfa pelästyneenä.

"Mitä se sulle kuuluu? Hoida sinä omat asiasi! Potapytsh, pane sinä kapineet kokoon. Matkustamme takaisin Moskovaan. Minä olen menettänyt pelissä 15,000 hopearuplaa.

"Viisitoistatuhatta, äitiseni! Jumalani", huudahti Potapytsh väännellen käsiään, koittaen nähtävästi olla mieliksi isoäidille.

"No, no, pöllö! Ala sinäkin vielä ulvoa! Matka-arkut reilaan! Ja lasku tänne heti paikalta!"

"Ensi juna lähtee jo kello puoli kymmenen", ehätin minä sanomaan estääkseni häntä liian pikaisista päätöksistä.

"Paljonko se nyt on?"

"Jo puoli kahdeksan."

"Harmillista! No, samantekevä! Aleksei Ivanovitsh, minulla ei ole kopeekkaakaan. Kas, tässä on kaksi arvopaperia, juokse vaihtamaan ne. Saanhan edes matkarahat."

Minä lähdin. Kun puolen tunnin päästä palasin hotelliin, tapasin kaikki meikäläiset isoäidin luona. Uutinen hänen pikaisesta Moskovaan paluustaan oli nähtävästi pelästyttänyt heitä vielä enemmän kuin hänen suuri pelitappionsa. Hänen lähtönsä kyllä estäisi häntä enemmistä tuhlauksista, mutta kuinka nyt kenraalin kävisi? Kuka maksaisi hänen velkansa Degrierille? Ja neiti Blanche, odottaisiko hän siksi kun isoäiti kuolee? Hän luultavasti pitäisi ruhtinas Nilskiä tai jotakuta muuta parempana kuin sellaista kenraalia, jolla ei ole muuta kuin harmaa tukkansa ja arvonimensä. — He seisoivat isoäidin ympärillä ja koittivat rauhoittaa häntä. Polinaa ei nyt näkynyt. Isoäiti kirkui raivostuneena:

"Jättäkää minut rauhaan, hitto soikoon! Mitä te täällä teette? Mitä tuo pukinparta tahtoo", huudahti hän Degrierille. "Ja mitäs sinä, räkättirastas, tahdot", karjasi hän neiti Blanchelle, "mitä sinä leiskut?"

"Piru sinut viekөөn", mutisi neiti Blanche, katsahtaen myrkyllisesti isoäitiin. Ja ilkeästi naurahtaen kääntyi ovea kohti.

"Tuo elää vähintäinkin sata vuotta", huudahti hän mennessään kenraalille.

"Ahaa, sinä minun kuolemaani odottelet", kähisi isoäiti tälle. "Tiehesi paikalla! Aja ne ovesta ulos kaikki, Aleksei Ivanovitsh! Mitä te minusta tahdotte? Omia rahojani minä olen hävittänyt, enkä teidän."

Kenraali lähti, olkapäitään kohauttaen ulos. Degrier hänen perässään.

"Kutsu tänne Praskovja", käski eukko Marfaa.

Viiden minuutin perästä tuli Marfa takaisin Polinan kanssa, joka koko päivän oli istunut sisällä lasten luona ja nähtävästi tahallaan karttanut isoäitiä. Hänen kasvonsa olivat synkät ja surulliset.

"Praskovja", alkoi isoäiti, "minä olen kuullut, että isäpuolesi, se tolvana, aikoo naida tuon tuuliviirin ranskattaren, — näyttelijätär, vai mikä lienee vieläkin huonompi? Sano, onko se totta?"

"Minä en sitä varmaan tietä, isoäiti", vastasi Polina, mutta neiti Blanchen omista puheista luulen voivani päättää..."

"Riittää", keskeytti hänet isoäiti pontevasti, "jo ymmärrän kaikki. Minä olen aina aavistanut tällaista. Olen pitänyt häntä mitä yksinkertaisimpana ja kevytmielisimpänä miehenä. Kaikkialla hän pröystäilee kenraalin arvolla, ja kumminkin sai hän sen vaan armosta erotessaan palveluksesta. Minä, ystäväiseni, tiedän kaikki, kuinka te olette lähettäneet sähkösanoman toisensa perästä Moskovaan, — joko kohta muka muija koipensa oikasee? Perintöjä odotitte. Rahoitta tämä naikkonen, mikä hän onkaan, — de Cominges vai mikä, — ei huolisi hänestä lakeijakseenkaan, vielä vähemmän miehekseen. Eihän hänellä ole enään hampaitakaan. Tällä naisella sanotaan itsellään olevan rahoja, lainailee niitä, kiskoo korkoja. Minä sinua, Praskovja, en syytä; ethän sinä sähkösanomia lähettänyt; enkä minä tahdo menneitä muistella. Tiedän, että sinä olet häijyn luontoinen — vapsahainen! Kun pistät, ajettuu. Mutta säälin sinua, koska rakastin Katarina-vainajaa, äitiäsi. Mitähän olisi, jos jättäisit kaikki tänne ja lähtisit mun kanssani? Eihän sinulla ole muutakaan turvapaikkaa, eikä sinun sovi jäädä tänne mokomien kanssa. Odotas", jatkoi hän kun Polina tahtoi vastata, — "en ole vielä puhunut loppuun. Sinulta en vaadi mitään. Talo minulla on Moskovassa, itse tiedät, — hovi. Saat vaikka koko kerroksen haltuusi, eikä sinun tarvitse viikkokausiin käydä tervehtimässäkään, jos ei sinua seurani miellytä. No, tahdotko vai et?"

"Sallikaa minun ensin kysyä teiltä, isoäiti: aijotteko matkustaa heti?"

"Leikkiäkös sinä minun luulet laskevan, ystäväiseni? Kun lupasin, niin lähden. Minä olen tänään menettänyt 15,000 ruplaa teidän kirotusssa ruletissanne. Viisi vuotta sitten tein lupauksen rakentaa kivikirkon kylääni vanhan puukirkon sijalle ja sensijaan olen tuhlaannut pelissä koreat summat. Nyt, äitiseni, lähden kirkkoa rakentamaan."

"Entäs terveysvesi, isoäiti? Sitähän te tulitte juomaan?"

"Mene järveen terveysvesinesi! Älä sinä ärsytä minua, Praskovja. Vai ehkä se olikin tarkoituksesi? Sano, tuletko vai et?"

"Minä olen teille, isoäiti", vastasi Polina liikuttuna, "hyvin kiitollinen siitä kodista, jonka minulle tarjotte. Te olette osaksi arvannut minun asemani. Minä otan kernaasti vastaan teidän vierasvaraisen tarjouksenne ja piankin taidan tulla luoksenne, mutta nyt on minulla syitä ... tärkeitä syitä, joiden vuoksi minun on mahdotonta nyt, tässä hetkessä tehdä päätöstäni. Jos voisitte jäädä tänne edes pariiksi viikoksi..."

"Toisinsanoen: sinä et tahdo?"

"Minä en voi. Missään tapauksessa en voi jättää sisaruksiani, jotka ehkä jonakuna päivänä seisovat

hyljättynä ja avuttomina... Jos otatte minut pienokaisineni, isoäiti, tulen ehkä teidän luoksenne ja olen teille oleva ikuisesti kiitollinen", lisäsi hän kovin liikuttettuna, — "mutta ilman lapsia minä en voi lähteä, isoäiti."

"Kas niin, älä nyt itke", sanoi isoäiti, vaikka Polina ei ajatellutkaan ruveta nyhkimään. Kyynelien vuodattaminen ei juuri kuulunut hänen heikkouksiinsa.

"Onhan aina joku nurkka kananpoikasillesikin, kanakoppi on tarpeeksi suuri. Et sinä siis matkusta nyt minun kanssani. Niin, niin, Praskovja, ole varuillasi; minä tiedän kaikki, Praskovja. Varo tuota ranskalaista, häneltä ei sinulla ole mitään hyvää odotettavana."

Polina leimahti tulipunaiseksi. Minä itse hätkähdin: koko maailma siis tiesi sen, josta minä yksin olin ollut epävarma.

"Hyvä on, minä en ole sanonut mitään. Ole vaan varuillasi, ymmärrätkö? Sinä olet älykäs tyttö, Praskovja, minä säälin sinua. No niin — kunhan en ikinä olisi tullut tänne! Saat mennä! Hyvästi!"

"Minä tulen teitä saattamaan asemalle, isoäiti", sanoi Polina.

"Ei tarvitse; häiritset vaan; minä olen jo kyllästynyt teihin kaikkiin."

Polina tahtoi suudella isoäidin kättä, mutta hän veti sen pois ja suuteli häntä poskelle.

Ohitseni mennessään loi Polina minuun nopean katseen ja painoi heti taas silmänsä alas.

"Jää sinäkin hyvästi, Aleksei Ivanovitsh. Junan lähtöön on vielä tunti aikaa. Sinä olet väsyttänyt itsesi minun kanssani kuljeskellessasi, luulen ma. Kas tässä on sulle 50 guldenia."

"Kiitos nöyrimmästi, isoäiti, minua hävettää..."

"Loruja", huudahti isoäiti niin päättävästi, etten uskaltanut vastustella, vaan otin rahat.

"Moskovassa, jos paikatta jäät — tule luokseni. Jotain tointa sulle hankin. Voi hyvin!"

Lähdin huoneeseeni ja heittäydyin sänkyyn. Ainakin puoli tuntia loikoilin siinä kädet pään takana ja mietiskelin. Ratkaisu oli siis tapahtunut, siitä ei ollut epäilystäkään. Huomenna päätin puhua Polinan kanssa. Ahaa, ranskalaiseni! Heidän välillään on siis suhde, mutta minkälainen? Polina ja Degrier! Jumalani, minkälainen pari!

Ei, se on liian uskomatonta! Hyppäsin ylös kiiruhtaakseni mr. Astleyn luo saadakseni tietää enemmän häneltä. Mr. Astley? Siinäkin vielä yksi arvoitus!

Olin jo tarttunut hattuuni lähteäkseni, kun joku kovasti naputti ovelleni ja Potapytsh äkkiarvaamatta ilmestyi kynnykselle.

"Isäseni, Aleksei Ivanovitsh, rouvan luo käskettiin."

"Mitä? Eikö hän matkustakaan? Junan lähtöön on aikaa enään vain kaksikymmentä minuuttia."

"Hirveästi on levoton, isäseni. Tuskin maltaa istua. Pikemmin, pikemmin — teitä tarkoittaa, isäseni. Kristuksen tähden, tulkaa heti."

Kiiruhdin alas ja tapasin isoäidin jo käytävässä. Kädessään oli lompakko.

"Aleksei Ivanovitsh, mene edellä, lähtekäämme!"

"Mihin, isoäiti?"

"Mun täytyy voittaa takaisin rahani, kävi kuinka tahansa! Eteenpäin, mars, mukisematta! Puoleenyöhönhän siellä pelataan?"

Seisoin hämmästyneenä. En tiennyt, mitä tehdä. Pian sentään toinuin.

"Oma tahtonne, Antonida Vasiljevna, mutta minä en tule."

"Mikset tule? Mitä se on? Oletteko te päästä vialla kaikki?"

"Kuten suvaitsette, mutta minä katuisin sitä kumminkin jälestäpäin; en tahdo. En tahdo katsella enkä ottaa osaa teidän pelaamiseenne. Tuossa on teidän viisikymmentä guldenianne takaisin. Hyvästi!"

Panin kultakäärön kantotuolin käsinojalle, kumarsin nopeasti ja poistuin.

"Voi pölkypäätä sentään", huusi isoäiti minun perääni. "Älä tule, ole hyvä, löydän minä sinne itsekin. Potapytsh, sinä tulet mukaani! Kas niin, antakaa mennä!"

En tavannut mr. Astleyta ja palasin kotiin.

Myöhään yöllä isoäidin palattua menin Potapytshin luo ja sain häneltä kuulla, kuinka isoäidin päivä oli päättynyt. Hän oli menettänyt kaikki illalla hänelle vaihtamani rahat, meidän rahassamme 10,000 ruplaa. Sama maapakolainen, joka aamulla oli saanut häneltä kaksi fredrichsd'oria, oli ollut hänen neuvonantajanaan. Alussa oli Potapytsh auttanut häntä panoksien asettamisessa, mutta hän oli piankin ajanut tämän tiehensä. Sitten oli maapakolainen päässyt hänen avustajakseen. Tämä oli ymmärtänyt venäjää ja oli sillä voittanut isoäidin suosion. Haukkumisilta ei hänkään ollut säästynyt. Potapytshkin moitti häntä minulle. "Ei ollenkaan voi verrata teihin, Aleksei Ivanovitsh", sanoi hän. "Itse näin omin silmin, niin totta kuin tässä seison, hänen varastavan äitistemme rahoja. Hän itse sai miehen kaksi kertaa siitä kiini ja löylytti hyvänpäiväisesti, vetipä — kerran tukastakin, ihan totta en valehtele, niin että kaikki rupesivat nauramaan. Kaikki, isäseni, häneltä meni, kaikki, mitä vaihdottekin. Kun olimme tuoneet hänet kotiin, pyysi hän vaan vettä, teki ristinmerkin ja meni nukkumaan. Ja heti vaipui uneen. Makeasti levätköön! Oh, tätä ulkomaata", lopetti Potapytsh, "johan minä sanoin. Kunhan vaan olisimme jo Moskovassa! Mitäs meiltä puuttui kotona, Moskovassa? Puutarha, tuoksuvia kukkia, jommoisia täällä ei olekaan, mehukkaita omenia, tilaa kyllä, — ei: ulkomaalle sitä vaan piti lähteä! Hohhoi!"

XI.

Kokonainen kuukausi on kulunut siitä päivästä, kun kirjoitin ylläolevat muistiinpanot, joita aloin tehdä noitten sekavien, mutta kuitenkin syvältä koskevien vaikutusten alaisena. Ratkaisu, jonka lähestymistä silloin olin aavistanut, tapahtui todellakin ja oli sata kertaa pahempi ja odottamattomampi kuin olin luullutkaan. Mitä itse siinä sain kokea, näyttää minusta tänäkin päivänä niin omituiselta, mahdottomalta, jopa traagilliseltakin. Olin joutunut ikäänkuin tuulispään pyörteeseen; tähänastinen olemukseni oli juuriaan myöten järkytetty ja jakso mitä kummallisimpia tapauksia antoi kohtalolleni uuden suunnan. Tämä kaikki oli tapahtunut kuin unessa. Niin, kun vieläkin ajattelen tapahtuneita, kysyn itseltäni, eikö tämä kaikki olekin vaan hullujen, sairaitten aivojen kuvittelua. Kenties olenkin koko tämän ajan istunut hullujenhuoneessa ja houraillut, ehkä teen sitä vielä nytkin...

Kokosin nämät lehtiseni ja luin ne läpi — kenties vaan tullakseni vakuutetuksi siitä, etten ollut hourinut, vaan että nämät asiat todellakin olivat tapahtuneet. Minä istun itsekseni jätettynä ikävässä saksalaisessa pikkukaupungissa. Syksy lähestyy, lehdet kellastuvat. Sen sijaan, että ajattelisin, mihin nyt ryhtyisin, elän kokonaan menneitten muistossa, jotka ovat pyörremyrskyn tavoin vyöryneet ylitseni ja syösseet minut oikealta uraltani. Tämä mennyt se voisi minut millä hetkellä tahansa anastaa taas valtaansa entistä rajummin ja repiä, repiä, repiä...

Mutta ehkei kaikki vielä olekaan lopussa. Kenties voin tulla tajuihini ja järkevän ihmisen tavoin tehdä selkoa kuluneen kuukauden tapahtumista. Tahdon koettaa jatkaa näitä muistiinpanoja — ehkä pikkuseikatkin huomioon ottamalla voin tyynemmin arvostella kokonaisuutta. Tartun taas kynään edes jollain aikaani kuluttaakseni pitkinä iltoina. Tähän asti olen viettänyt niitä lukemalla Paul de Kockin romaaneja, joita muuten en voi sietää. Olen saanut niitä tšekäläisestä lainakirjastosta (saksankielisinä käännöksinä!). Kaikenlaista vakavaa työtä minä kauhistun. Minä pelkään sen himmentävän muiston menneistä ja karkoittavan kirjavat kuvat mielikuvituksestani. Tämä elämäni kummallinen unelma on minulle kallein kaikista. Yhtä kallis kenties vielä neljänkymmenen vuoden perästä...

Alan siis kirjoittaa. Voin kertoa asiat vaan osaksi ja lyhentäen. Kokonaisina ne eivät ole mieleeni painuneet.

* * * * *

Ensin kerron isoäidin historian loppuun. Hän pelasi tietysti vielä seuraavankin päivän ja menetti loputkin arvopaperinsa. Niin täytyi tapahtua: kun sellainen ihminen kerran sille tielle joutuu, liukuu hän yhä nopeammin eteenpäin perikatoa kohti. Hän oli pelannut koko päivän kello 8:an asti illalla. En häntä enään sittemmin nähnyt, kuulin vaan kuinka hänen oli käynyt.

Potapytsh oli uskollisesti ollut koko päivän hänen luonaan pelialissa. Sama maapakolainen, joka edellisellä päivänä oli häntä avustanut, oli nytkin tarjonnut palvelustaan. Isoäiti ajoi hänet piankin tiehensä ja otti toisen neuvonantajan, joka petti häntä vielä enemmän kuin edellinen. Hetken perästä käski hän tämänkin laputtaa ja ensimmäinen, joka koko ajan oli pysytellyt läheisyydessä uhriansa

vartioimassa pääsi tämän sijalle takaisin. Mutta toinenkaan ei väistynyt paikastaan ja niin sai isoäiti raukka pitää toisen oikealla, toisen vasemmalla puolellaan, ja aivan avuttomana katsella kuinka nämä menettelivät hänen rahojensa kanssa yhä omavaltaisemmin. Vihdoin täytyi hänen turvautua pelinhoitajan apuun, joka sitten vapautti hänet näistä hävyttömistä tunkeilijoista. Heidän taskunsa tutkittiin ja löydettiin niistä suuret summat, jotka he olivat isoäidiltä varastaneet. Pian tuli taas uusi "avustaja", puolalainen hänkin. Ja kun hänen ensimmäiset panoksensa onnistuivat hyvin sai hän isoäidin heti valtaansa. Tietysti oli tämä sata kertaa edellisiä pahempi, ja iltaan päästessä olivat isoäidin asiat sillä kannalla, että hänen putipuhaaksi kynittyinä täytyi jättää pelisali. Kaikki arvopaperit olivat puolalaisten suosiollisella avulla vaeltaneet vaihtopankkiin. Isoäiti ei ollut hetkeksikään lähtenyt pöydästä; puolalaiset olivat hankkineet hänelle lihalientä ja teetä, päivällistä hän ei ollut syönyt. Huhu "vanhasta venäläisestä kreivittärestä, joka jo pelissä on menettänyt pari miljoonaa", oli kulovalkean tavoin levinnyt kaupungilla, ja kaikki riensivät pelisaliin katsomaan tätä, "uudelleen lapseksi tullutta vanhusta." Onneton Potapytsh kertoi näitä kyynelsilmin. Kun ihmettelin, kuinka isoäiti oli voinut kestää niin kauvan pelisalissa, sanoi Potapytsh hänen joskus voittaneen suurehkojakin summia; tämä oli tietysti ylläpitänyt hänen rohkeuttaan. Pelaajat, jotka itse ovat istuneet 24 tuntia yhtämittaa pelipöydän ääressä, voivat tämän sitkeyden kyllä ymmärtää.

Hotellissakin oli päivän kuluessa tapahtunut kummia. Aamulla, ennen isoäidin pelisaliin lähtöä olivat kenraali ja Degrier päättäneet ottaa ratkaisevan askeleen. Saadessaan kuulla isoäidin yhä vielä aikovan koetella onneaan ruletin ääressä, lähtivät he tämän asuntoon viimeisen kerran suoraan keskustelemaan hänen kanssaan. Kenraali yritti ensin alussa avomielisesti tunnustaa kaikki. Hän ei salannut velkojaan eikä mieltymystään Blancheen ja teki kaiken voitavansa saavuttaakseen hyvällä tarkoituksensa, alentuipa oikein rukoilemaankin isoäitiä. Mutta kun näki kaikki puuhansa turhiksi, rupesi hän uhkailemaan, alkoi huutaa, polkea jalkaansa ja syyti solvauksia isoäitiä kohtaan: tämä oli, muka, häväissyt koko perheen ja tehnyt itsensä naurunalaiseksi koko kaupungissa.

"Niin, te olette häväissyt venäläisen nimen, armollinen rouva", kirkui hän, "täytyy turvautua poliisiin!"

Isoäidin kärsivällisyys vihdoin loppui, ja hän ajoi kenraalin kepillä ulos — oikealla kepillä! Tämä sitten neuvotteli Degrierin kanssa, voisiko jollain tekosyyllä ehkä kutsua poliisin apuun. Voitaisiin sanoa, tuumi kenraali, että tämä muuten sangen kunnioitettava vanhus on menettänyt järkensä ja pelissä hävittänyt viimeisen roponsa, ja sentähden häntä mahdollisesti täytyisi ruveta pitämään silmällä. Degrier kohautteli olkapäitään ja hymyili kenraalin lapsellisille ehdotuksille. Tämä alkoi vihdoin puhua paljasta pötyä juoksennellen epätoivoissaan edestakaisin huoneessa. Ranskalainen näki, ettei tässä mikään enään auttanut. Iltapäivällä oli hän kadonnut hotellista; illalla sain kuulla hänen jättäneen sen ainaseksi, ensin keskusteltuaan neiti Blanchen kanssa. Mitä ranskattareen tulee, oli hän samana aamuna tehnyt päätöksensä: hän ei enään tahtonut tietää mitään kenraalista, eikä edes päästänyt tätä puheilleenkaan. — Pelisalissa tapasi kenraali hänet ruhtinas Nilskin käsivarressa ja koetti kaikin tavoin herättää heidän huomiotaan, mutta kumpikaan ei ollut häntä näkevinään. Samana iltana tuli neiti Blanchekin huomaamaan pettyneensä. Tuli näet ilmi että ruhtinas ei ollutkaan sellainen Kroisos kuin oli luultu, vaan köyhä raukka, joka vielä lisäksi koetti lainata rahojakin neiti Blanchelta, hän muka maksaisi takaisin, sitten kuin ensin olisi koettanut onneaan pelissä. Blanche tietysti raivostui, ajoi hänet heti tiehensä ja sulkeutui huoneeseensa.

Samana päivänä aamuna olin käynyt hakemassa mr. Astleyta, mutta en tavannut häntä mistään, en hotellista eikä pelisalista. Päivällisellä hôtel d'Angleterressa ei häntä myöskään näkynyt. Mutta iltapäivällä klo 5:n aikaan satuin tapaamaan hänet asemalta tullessaan. Hän oli käynyt Frankfurtissa asioittensa tähden. Olisin mielelläni kysellyt häneltä Polinata, mutta en tiennyt, kuinka alottaisin ja mitä kysyisin. Sitäpaitsi olin varma, että tämä, kaikesta kohteliaisuudesta huolimatta, sangen umpimielinen englantilainen ei sanallakaan mainitsisi sellaisesta, jonka oli aikonut pitää omana tietonaan. Kerroin hänelle isoäidistä, joka yhä vaan oli pelisalissa. Hän sanoi tahtovansa vielä kerran mennä tätä katsomaan sinne, sillä hän oli erittäin huvitettu tällaisista tapauksista. Sen jälkeen me erosimme.

Polina oli kaiken päivää pysytellyt sisällä tai käynyt lasten kanssa puistossa kävelemässä. Kenraalin kanssa ei hän viime aikoina ollut paljon tekemisissä ja puhunutkin tälle vaan välttämättömmistä asioista. Tänä päivänä täytyi kumminkin ratkaisun ja selvityksen heidän välillään tapahtua, sillä Polinakin oli saanut kärsiä viime aikaisista tapahtumista. Kummastukseksi oli hän sangen tyynen ja rauhallisen näköinen, kun tapasin hänet lasten kanssa kävelyllä kylpypaviljongin läheisyydessä, ikäänkuin ne tapaukset, jotka saattoivat toiset melkein järjiltään, eivät olisi vähääkään häntä liikuttaneet. En aikonutkaan puhutella häntä, tervehdin vaan kaukaa ja hän nyökkäsi. Parooni Wurmerhelmin rettelön jälkeen en ollut kertaakaan puhunut hänen kanssaan. Siihen oli syynä jonkinlainen lapsellinen uhmilu, joka vähitellen muuttui vastenmielisyydeksi. Minuun koski syvästi hänen loukkaava välinpitämättömyytensä. Kuinka hän voi niin pilkallisesti kohdella minua? Eikö hän itse ollut sallinut minun puhua rakkaudestani ja kylmänä katsellut kuinka se yhä kiihtyi kuluttavaksi intohimoksi? Jos minun tunteeni olisivat olleet hänestä vastenmieliset, miksei hän itse kieltänyt minua

niistä puhumasta? Hänen käytöksensä raivostutti minua. En voinut enään kestää tätä äänettömyyttä. Kun nyt tapasin hänet kävelyllä, varmistuin päätöksessäni. Huoneeseen päästyäni otin kynän ja kirjoitin seuraavat rivit:

"Polina Aleksandrovna! Minä näen selvästi tämän surullisen ilveilyn viimeisen näytöksen lähestyvän. Ei ole epäilystäkään, että teidänkin kohtalonne on vaarassa, kysyn siis vielä viimeisen kerran: tarvitsetteko minua vai ette? Edellisessä tapauksessa, jos vaan jollain tavalla voin teitä auttaa, *miten tahansa*, niin olen käskettävänänne. Jään muutamaksi päiväksi vielä tänne hotelliin ja pysyn huoneessani. Kirjoittakaa minulle tai kutsukaa minua heti, kun tarvitsette."

Suljin kirjeen ja lähetin palvelijan viemään sitä. Vastausta en pyytänyt. Kolmen minuutin kuluttua sanansaattaja palasi tuoden sen tiedon, että "käskettiin sanoa terveisiä."

Kello 7:n ajoissa kutsuttiin minut kenraalin luo. Hän oli huoneessaan, puettuna ulosmenoa varten, hattu ja keppi olivat sohvalla. Sisään astuessani seisoi hän keskellä lattiaa epätoivoisen näköisenä, pää painuksissa alas ja näytti puhelleen itseksensä. Tuskin oli hän huomannut minut, kun hän kiivaasti astui vastaani, tarttui molempiin käsiini ja veti minut sisälle. Sitten istui hän itse sohvaan ja painoi minut viereensä tuolille, yhä vaan pidellen käsistäni. Äkkiä tulvahtivat kyneleet hänen silmistään ja vapisevalla, vaikeroivalla äänellä alkoi hän:

"Aleksi Ivanovitsh, pelastakaa minut, pelastakaa! Armahtakaa, jumalan tähden!"

Pitkään aikaan en voinut ymmärtää, mistä oli kysymys. Hän puhui lakkaamatta, hokien: "Armahtakaa, armahtakaa!" Vihdoin ymmärsin niin paljon, että hän pyysi minulta neuvoa, että hän surussaan ja tuskassaan oli turvaantunut minuun saadakseen edes jollekulle puhua — siinä kaikki. Hän näytti olevan aivan lopussa; viimeiset tapaukset olivat koskeneet häneen kovin. Hän väenteli käsiään, olipa heittäymällään polvilleenkin eteeni, jotta minä olisin mennyt — neiti Blanchen luo ja koettanut taivuttaa tätä ottamaan hänet jälleen armoihinsa ja tulemaan hänen puolisokseen.

"Suokaa anteeksi, kenraali", huudahdin minä, — "neiti Blanche ei kenties ole tähän asti minua ensinkään huomannutkaan. Mitä minä voin tehdä?"

Kaikki vastaväitteeni olivat kuitenkin turhia; hän ei ollenkaan ymmärtänyt minun puhettani, vaan jatkoi entiseen tapaansa. Alkoipa hän puhua isoäidistäkin, tietysti yhtä sekavasti koko ajan. Hän näytti yhä vaan odottavan apua poliisilta.

"Meillä", pauhasi hän vihoissaan, "meillä ei sellainen olisikaan mahdollista. Hyvin järjestetyssä valtiossa tiedetään kuinka sellaisia vanhoja höperöitä kohdella pitää. Hänet asetettaisiin siellä holhouksen alaiseksi! Niin, herraseni", jatkoi hän päättävästi, nousten äkkiä sohvasta ja kävellen edestakaisin lattialla — "niin, hyvä herra, suvaitkaa huomata se ... meillä ei kursailla sellaisia vanhoja ämmiä ... ei, hyvä herra, niitä ei meillä ollenkaan kursailla."

Tämän sanatulvan kestäessä kääntyi hän alinomaan sen "hyvän herran" puoleen, joka hänen mielikuvituksensa mukaan oli eräässä nurkassa. Sitten heittäytyi hän taas sohvaan ja alkoi ääneen nyyhkyttää ja loruta päättömiä. Hän puhui Degrierista, isoäidistä, veloistaan, johtuen yhä uudelleen puhumaan Blanchesta, jonka uskottomuus oli nähtävästi antanut hänelle loppuiskun.

"Se kiittämätön, se kiittämätön", huudahteli hän tuskissaan. "Sanokaa, Aleksi Ivanovitsh, eikö tämä ole kiittämättömyyttä?"

Näin, etten voinut tehdä hänelle mitään. Ei ollut hyvä jättää häntä yksikseenkään, sentähden kehoitin erästä palvelijaa ja Fedossjaa pitämään häntä silmällä. Itse menin huoneeseeni. Mutta tuskin olin päässyt ovesta sisään, kun Potapytsh tuli käskemään minua isoäidin luo. Kello oli kahdeksan paikoilla ja isoäiti oli juuri palannut pelisalista lopullisesti menetettyään kaikki. Minä tapasin hänet istumassa tuolissaan; hän näytti lopen väsyneeltä ja kärsivältä. Marfa tarjosi hänelle teetä ja melkein väkisin pakotti hänet ottamaan sen. Isoäidin ääni ja puhuttelutapa tuntuivat kummallisesti muuttuneen.

"Tervetuloa, isäseni, Aleksi Ivanovitsh", sanoi hän hiljaa päätään nyökäten. "Anteeksi että vielä kerran vaivasin sinua. Suo anteeksi vanhalle mummolle. Sinne olen minä jättänyt kaikki, ystäväiseni, lähes satatuhatta ruplaa. Olit oikeassa, kun et enään tullut kanssani eilen. Nyt ei mulla ole äyriäkään. Mutta en tahdo enään hetkeksikään jäädä tänne. Kello 10 lähtee juna, siinä lähden. Olen lähettänyt hakemaan sinun englantilaistasi — Astley, mikä lie — jotta hän lainaisi mulle 3,000 frankia kahdeksaksi päiväksi. Minulla on, isäseni, kylliksi vieläkin. On kolme kylää ja kaksi taloa. Rahojakin on, en ottanut kaikkia mukaani. Sanon sitävarten, ettei hän epäilisi mitään... Kas, tuossa hän on itsekin. Totta tosiaan kunnan mies!"

Mr. Astley oli heti rientänyt isoäidin luo ja lainasi tälle arvelematta 3,000 frankia. Viipymättä

kauvempaa, heitti hän hyvästit ja lähti.

"Nyt lähde sinäkin, Aleksei Ivanovitsh. Minulla on vielä toista tuntia aikaa, tarvitsen levähtää — tuntuu kuin olisin rikkiruhjottu. Älä sinä minua toru, vanhaa hupsua. En tahdo enään moittia teitä nuoria kevytmielisyydestänne enkä liioin tuota onnetonta kenraalianne. Rahoja hän ei kuitenkaan minulta saa, hän on liian typerä mielestäni, vaikka enhän minä, vanha hupsu, ole viisaampi kuin hänkään. Jumala on rangaissut vanhoilla päivilläni minua ylpeydestäni. Hyvästi nyt! Marfusha, autas minua ylös."

Jätin isoäidin hyvästi ja lupasin tulla asemalle saattamaan. Hänen matkansa kovaonninen loppu olisi varmaan tehnyt minuun syvemmän vaikutuksen, jos eivät muut seikat tällä kertaa olisi enemmän kiinnittäneet huomiotani. En voinut istua sisällä huoneessani, menin käytävään ja juoksin rappuja alas vähän rauhoittuakseni ulkoilmassa. Kirjeeni Polinalle oli selvä ja vääjäämätön. Ratkaisu näytti olevan ovelle. Degrier oli poissa sen mukaan kuin minulle oli kerrottu hotellissa. Jos en voi tulla Polinan ystäväksi, niin ehkä hän tarvitsee palvelijan. Jollain tavoin täytyy minun olla hänelle hyödyksi — välitän edes hänen kirjevaihtoaan!

Vähän ennen junan lähtöä tulin asemalle ja autoin isoäitiä vaunuun. Hän oli ottanut yksityisvaunun itselleen ja palvelijoilleen.

"Kiitoksia, isäseni, uhrautuvasta avuliaisuudestasi", sanoi hän hyvästiä heittäissään. "Ja muistuta Praskovjaa eilisistä sanoistaan. Minä odotan häntä."

Minä lähdin kotiin. Tullessani kenraalin huoneen ohi tapasin Fedossjan ja kysyin häneltä, kuinka kenraalin laita oli. "Ei mitään hätää, isäseni", vastasi hän nolona. Tahdoin kumminkin itse nähdä tätä, mutta jäin ällistyneenä ovelle seisomaan, kun näin neiti Blanchen istumassa kenraalin rinnalla. Kumpikin oli mitä oivallisimmalla tuulellaan. Myöskin rouva de Cominges oli siellä ja sohvalla istuen katseli täynnä äidillistä arvokkaisuutta molempia lempiviä. Kenraali näytti ilosta hullaantuneen. Hän laverteli mielettömyyksiä. Kasvot hermostuneen naurun vääristäminä olivat tuhansissa rypyissä, jotta ei silmiäkään näkynyt. Kuulin Blanchelta itseltään, että tämä oli tullut vaan "kuivaamaan hänen kyöneleitään". Kenraali-parka ei tiennyt kohtalonsa olevan jo ratkaistun. Blanche oli nimittäin pannut jo tavaransa kuntoon matkustaakseen ensi aamujunalla Pariisiin.

En tahtonut häiritä näitä molempia onnellisia, vaan käännyin kynnykseltä ja menin huoneeseeni. Ovea avatessani äkkäsin erään olennon istuvan tuolilla akkunan luona. Hän ei liikahtanutkaan minun tullessani. Kiiruhdin hänen luokseen, ja — sydämeni seisahtui: se oli Polina!

XII.

Minä huudahdin.

"Mikä teidän on", kysyi hän omituisella äänellä. Hän oli kalpea ja synkkä.

"Kuinka, mitä tämä on? Tekö? Täällä, minun luonani!"

"Kun tulen, tulen *ainiaaksi*. Se on tapani. Saatte kohta nähdä; sytyttäkää kynttilä."

Sytytin kynttilän. Hän nousi, tuli pöydän luo ja pani sille avonaisen kirjeen.

"Lukekaa", käski hän.

"Tämä, — tämä on Degrierin käsialaa", huudahdin ottaessani kirjeen. Käteni vapisivat, ja sanat tanssivat silmissäni. Olen unohtanut kirjeen sisällyksen kokonaisuudessaan, mutta muistan hyvin erityisiä kohtia siitä. Jotenkin tähän tapaan se kuului:

"Mademoiselle", kirjoitti Degrier, "epämieluisat asianhaarat pakottavat mun viipymättä lähtemään täältä. Olette varmaan itsekin huomanneet mun tähän asti tahallani välttäneen ratkaisevaa selitystä välillämme, ennenkuin kaikki asiat olisivat kunnossa. Tämän vanhuksen, teidän sukulaisenne saapuminen tänne ja hänen kummallinen käytöksensä ovat tehneet lopun epäilyksistäni. Minun omat sotkeutuneet asiani eivät salli minun enään antautua mieluisain toiveitten valtaan, kuten tähän asti. Minä valitan sitä, mikä on tapahtunut; toivon kuitenkin, ettette käytöksessäni voine huomata mitään aatelis- ja kunnonmiehelle sopimatonta. Koska olen menettänyt melkein koko omaisuuteni isäpuolenne tähden, katson itseni oikeutetuksi tässä kiusallisessa asemassani koettaa pelastaa vielä jällelläolevan.

Olen antanut Pietarissa olevien ystäväni tehtäväksi myydä yhden minulle pantatuista tiloista. Mutta kun tiedän kevytmielisen isäpuolenne tuhlanneen teidänkin omaisuutenne, olen minä päättänyt antaa anteeksi 50,000 frankia hänen veloistaan ja jättää teille tämän ylläolevan summan velkakirjat, jotta voitte laillista tietä hakea, mitä olette menettänyt. Minä toivon, mademoiselle, menettelyni olevan teille suureksi hyödyksi nykyisissä olosuhteissamme, ja toivon myöskin tällä menettelylläni täyttäväni velvollisuuteni aatelismiehenä ja kunnan miehenä. Olkaa vakuutettu, että teidän muistonne ei ole ikinä haihtuva sydämestäni."

"Selväähän se oli. Voitteko te muuta odottaakaan", sanoin minä Polinalle harmissani.

"Minä en ole mitään odottanut", vastasi hän näennäisesti tyyneenä, vaikka luulin huomaavani hänen äänensä vavahdelleen omituisesti. "Olen jo aikoja sitten tehnyt päätökseni. Minä olen lukenut hänen kasvoistaan ajatuksensa ja olen tiennyt, mitä hänen sisällään piili. Hän luuli, etten niin helposti taipuisi, että pysyisin lujasti..." — hän purasi huuleensa ja vaikenä. — "Tahallani olen yhä enemmän halveksinut häntä", jatkoi hän hetken kuluttua, — "minä tiesin liiankin hyvin, mitä minulla oli häneltä odotettavissa. Heti kun sähkösanoma perinnöstä olisi saapunut, olisin heittänyt hänen silmilleen sen summan, jonka tämä tolvana oli hänelle velkaa ja ajanut hänet ulos ovesta! Jo kauvan, kauvan olen minä vihannut häntä. Oi ennen hän ei ollut sellainen, mutta nyt, nyt... Millä riemulla minä viskaisinkaan hänelle nyt nämät 50,000 frankia ja sylkisin häntä!"

"Mutta hänen kenraalille palauttamansa velkakirjat? Lähettäkää ne takaisin."

"Ei käy laatuun."

"Se on totta, ei käy laatuun. Eihän kenraali nyt voisi... Entäs isoäiti", huudahdin äkkiä.

Polina katseli minua hajamielisenä ja tyytymättömänä.

Vihdoin sanoi hän ärtyisesti: "Mitäpä hyötyä isoäidistä olisi? Hänen puoleensa en kumminkaan aijo kääntyä... En aijo ruveta armoilla elämään", lisäsi hän närkästyneenä.

"Mutta mitäs on tehtävä", huudahdin minä, "ja kuinka, kuinka te voitte rakastaa tätä Degrieriä? Se konna! Tahdotteko, minä tapan hänet kaksintaistelussa? Missä hän nyt on?"

"Hän on Frankfurtissa ja aikoo viipyä siellä kolme päivää."

"Sanokaa sana vaan, ja minä lähden sinne huomenna, heti, ensi junalla", huudahdin mielettömässä kiihkossani.

Hän naurahti.

"Ja jos hän silloin sanoo teille: maksakaa ensin takaisin mun 50,000 frankiani. — Mitä varten ryhtyä kaksintaisteluun? Tyhmyyksiä!"

"Mutta kuinka, millä tavalla sitten saamme nuo 50,000 frankia", huusin hampaitani kiristellen. "Niitä ei, totisesti, poljeta maasta silmänräpäyksessä! — Kuulkaa, mitä sanotte mr. Astleysta", kysäsin yhtäkkiä.

Hänen silmänsä salamoivat kiukusta.

"Mitä? *Sinä itse* siis vaadit minua hylkäämään sinut ja menemään tuon englantilaisen luo", sanoi hän katsellen minua läpitukevasti ja hymyillen katkerasti. — Ensi kerran eläissään sinutteli hän minua.

Yhtäkkiä näytti häntä pyörryttävän ja hän vaipui voimattomana sohvalle. Kuin salama olisi iskenyt minuun! Seisoin jähmettyneenä hänen edessään, en tahtonut uskoa korviani enkä silmiäni. Mitä, onko totta, hän rakastaa minua! Hän on tullut *minun* luokseni eikä mr. Astleyn! Ihan yksinään, omalla vastuullaan on tämä nuori nainen tullut minun asuntooni hotellissa välittämättä siitä, että hän täten häpäisee itsensä koko maailman silmissä, — ja minä, minä seison hänen edessään enkä vieläkään ymmärrä!

Hurja ajatus iski mieleeni.

"Polina! Anna minulle tunti aikaa! Odota täällä yksi ainoa tunti, minä ... minä tulen pian takaisin. Se on välttämätöntä! Saat nähdä! Pysy täällä, pysy täällä!"

Syöksyin huoneesta välittämättä hänen kummastelevista, kysyvistä katseistaan. Hän huusi jotain minun jälkeeni, mutta minä en pysähtynyt kuuntelemaan.

Tapahtuu todellakin toisinaan, että jokin kummallinen, aivan mahdoton ajatus iskee niin lujasti

mieleen, että se lopulta alkaa tuntua aivan yksinkertaiselta, helpolta toteuttaa. Ja vielä: tähän ajatukseen tarvitsee vaan liittyä väkevä, intohimoinen toivomus, niin kohta tuntuu se aivan salliman suomalaiselta, välttämättömältä, edeltäpäin määrättyltä.

Ehkä tässä pohjalla piilee jokin erityinen sieluntila, yhdistetty aavistuksista, tahdonponnistuksista ja äkkiä kiihtyneestä mielikuvituksesta tai jotain sentapaista, jota ei voi niin tarkkaan määritellä. Olipa miten tahansa, tänä iltana tapahtui jotain, jota en ikinä unohda, jotain tavatonta, joka ehkä voitaisiin selittää aritmetiikan lakien avulla, mutta joka siitä huolimatta tuntuu minusta vielä tänäkin hetkenä ihmeeltä.

Kello oli neljänneksen yli kymmenen, kun tulin pelisaliin. Tein sen lujasti luottaen onneeni ja niin liikutetussa mielentilassa, etten ole koskaan sellaisessa ollut.

Pelisalit olivat vielä täynnä väkeä, vaikka nyt oli tuskin puoleksikaan niin paljon kuin aamulla.

Yli klo 11 viipyvät pelipöydän ääressä ainoastaan todellisesti hurjat pelaajat, jotka eivät välitä muusta kuin ruletista, jotka koko kylpykautena eivät kiinnitä mihinkään muuhun huomiotaan eivätkä mitään muuta harrasta. He pelaavat aikaisesta aamusta myöhään iltaan, pelaisivatpa koko yönkin, jos se vaan kävisi päinsä, ja aina vastenmielisesti lähtevät pelisalista, kun se klo 12:lta suljetaan. Kun vanhin pelinhoitaja juuri vähän ennen sulkemista julistaa: "Les trois derniers coups, messieurs" [kolme viimeistä panosta, hyvät herrat], ovat he valmiit uskaltamaan tällöin kaikki, mitä taskussaan on, ja menettävät tavallisesti silloin. Menin samaan pöytään, jossa isoäiti oli istunut. Siinä oli tilaa, joten helposti voin saada paikan itselleni. Suoraan edessäni vihreällä veralla oli piirrettynä sana "Passe".

"Passe" — se merkitsee numerojaksoa 19-36. Ensimmäinen puolisko, 1-18 merkitään sanalla "Manque". Mutta mitä minulle nämät merkitsivät? En osannut nyt tuumia enkä laskea. En kuullut edes, mikä luku oli viimeksi sattunut, vaan otin heti jäljellä olevat 20 fredrichsd'oriani taskustani ja nakkasin ne eteeni sanalle "Passe".

"Kaksikymmentä kaksi", huusi kassanhoitaja.

Olin voittanut ja annoin panoksen ja voiton jäädä peliin.

"Kolmekymmentä yksi", huusi kassanhoitaja.

"Voitto taaskin! Minulla oli jo 80 fredrichsd'oria. Työnsin koko summan kahdelletoista keskimäiselle (voitto oli siinä kolmenkertainen). Pyörä kieppui ja pysähtyi luvulle 24. Eteeni pantiin kolme kääroä, jokaisessa 50 fredrichsd'oria ja lisäksi 10 kultarahaa, joten minulla kaikkiaan oli nyt 240 fredrichsd'oria. Kuin kuumeessa työnsin koko rahakasan punaselle, — ja yhtäkkiä tajusin, mitä tein! Ainoan kerran koko pelin kestäessä! Kauhu värisytti ruumistani, käteni ja jalkani vapisivat. Kammolla tunsin tässä silmänräpäyksessä, mitä nyt tappio minulle merkitsisi. Elämästäni pelasin!

"Punanen", huudahti pelinhoitaja, ja minä hengähdin syvään; oli kuin tuhannet tuliset muurahaiset ryömisivät pitkin ruumistani. Minulle maksettiin 4,000 guldenia seteleissä ja 80 fredrichsd'oria! Osasin vielä laskea ne. Asetin panoksen, muistaakseni 2,000 guldenia, uudelleen kahdelletoista keskimäiselle ja menetin; kultarahanakin menivät menojaan. Vimmastuneena otin jäljellä olevat 2,000 guldeniani ja panin ne umpimähkään kahdelletoista ensimmäiselle. Lyhyen silmänräpäyksen ajan tunsin jotain, jollaista madame Blanhard lienee tuntenut, kun hän Pariisissa putosi alas ilmapallosta.

"Neljä", huusi pelinhoitaja.

Olin taas 6,000 guldenin omistaja. Tunsin voitonvarmuutta ja pelkoni oli tiessään. Huolimattomasti viskasin 4,000 guldenia mustalle; minun jälkeeni asetti kymmenen pelaajaa panoksensa mustalle.

Pelinhoitajat vilkaisivat toisiinsa ja vaihtoivat pari sanaa keskenään.

Pöydän ympärillä seisovien katselijain joukosta kuului kuisketta.

Musta voitti. Kuinka tämän perästä panokset asetin, en voi sanoa. Muistan vaan, ikäänkuin unessa, minulla kerran olleen 16,000 guldenia, jotka kolmen epäonnistuneen yrityksen perästä kutistuivat 4,000:een. Jäännöksen työnsin puoleksi tiedotonna, sillä ajattelemaan en enään kyennyt, sanalle "passe" ja voitin. Noin neljä kertaa perätysten voitin ja tiesin vaan voittaneeni tuhansia. Muistan kahdentoista keskimäisen sattuneen enimmäkseen ja vihdoinkin turvausin yksinomaan niihin. Ne sattuivat jotenkin säännöllisesti kolme tai neljä kertaa peräkkäin, sitten sattui pari kertaa toisille numeroille, jonka jälkeen taas keskimäiset palasivat kolme, neljä kertaa perätysten. Tämä on omituinen esimerkki siitä säännöllisyydestä, josta jo olen maininnutkin, ja joka kerrassaan kumoo kaikki lyijykynällä tehtyjen muistiinpanojen avulla harkitut laskut. Minkälaisia hirveitä kolttosia onni välistä tekeekin tällaisissa tapauksissa!

Taisi olla puolen tuntia kulunut tulostani, kun pelinhoitaja selitti minun voittaneen 30,000 guldenia, ja että ruletti täytyttiin huomiseen asti sulkea, koska pankki ei vastaa suuremmasta summasta. Sieppasin kultarahani pöydältä ja ajoin taskuuni. Setelit otin käteeni ja kiiruhdin toiseen pöytään, jossa vielä pelattiin. Koko joukko hyökkäsi perässäni. Täällä sain heti paikan. Aloin asettaa panoksia umpimähkään, mistään välittämättä. En ymmärrä, mikä minut pelasti!

Silloin tällöin välähti mielessäni jotain ajatuksentapaista, ja minä turvauduin erityisiin lukuihin. Mutta pian jätin ne taas ja asetin panokseni kuten ennenkin. Toisinaan en huomannutkaan voittaneeni ja pelinhoitajain täytyi tulla avukseni. Tein typeriä erehdyksiä. Hiki virtasi ohimoiltani, ja käteni vapisivat. Muutamat puolalaiset tarjosivat minulle apuaan, mutta en huomannutkaan heitä. Onneni oli horjumaton! Äkkiä kuului ympärilläni puheen sorinaa ja naurua. "Hyvä, hyvä", huusivat kaikki, toiset taputtivat käsiäänkin.

Toisessakin pöydässä voitin 30,000 guldenia, ja pankki suljettiin siksi päiväksi.

"Lähtekää, lähtekää", kuiskasi joku oikealla puolellani. Se oli muuan Frankfurtin juutalainen, joka koko ajan oli seisonut vieressäni ja luullakseni auttanut minua pelissä.

"Lähtekää, jumalan tähden", kuiskasi toinen ääni vasemmalla puolellani. Katsahdin ympärilleni ja näin vaatimattomasti ja siististi puetun naisen, noin 30-vuotiaan, sairaalloisen kalpean ja kärsivän näköisen, mutta kasvoissaan näkyi vielä kadonneen kauneuden jälkiä. Olin juuri oikeassa työntää kultakääröt ja setelit taskuihini; niin huomaamatta kuin suinkin annoin kääron fredrichsd'oreja luistaa kalpean naisen käteen. Hän kiitti minua hermostuneesti pusertaen kättäni laihoilla, hienoilla sormillaan. Tämä oli silmänräpäyksen työ. Kun olin saanut kaikki taskuihini, lähdin pelaamaan "trente et quarantea". Yleisö, jota tämän pelin ääressä tapaa, on hienompaa kuin rulettiyleisö. Pankki vastaa täällä 100,000 taalerista, mutta korkein panos ei täälläkään saa olla suurempi kuin 4,000 guldenia. Minulla ei ollut aavistustakaan tästä pelistä, sen vaan tiesin, että täälläkin panokset asetetaan punaselle ja mustalle. Tästä nyt sitten alotin. Kaikki kokoontuivat ympärilleni. En muista kertaakaan koko aikana ajatelleeni Polinaa. Antauduin vaan omituisen mielihyvän tunteen valtaan kuullessani setelien kahinaa, joita kasaantui eteeni yhä enemmän ja enemmän.

Kohtalo näytti todellakin valinneen minut suosikikseen tänä iltana. Todellakin harvinaisia onnen sattumia seurasi lakkaamatta toisiaan. Erityisesti muistan punasella olleen tavattoman onnen. Verrattain usein sattuu että jollakulla numerojaksolla tai värillä on pysyväinen menestys. Punanen esim. sattuu joskus kymmenen tai viisitoistakin kertaa perätysten. Edellisellä viikolla satuin itse näkemään sen tapahtuvan kaksikymmentä kertaa yhteen jaksoon — tapaus, joka herätti suurta huomiota ja vilkasta keskustelua. Luonnollista on kuitenkin, että harvoin uskalletaan asettaa panosta enempää kuin kymmenen kertaa perätysten samalle värille. Kokeneet pelaajat varsinkin ymmärtävät varoa tätä, sillä he tietävät tällaisien kohtalon oikkujen voivan kääntyä hyvinkin turmiollisiksi. Sen pahemmin käy vasta-alkajien, jotka kerta toisensa perästä pysyttelevät samalla värillä yhä korottaen panoksiaan. Vähässä ajassa hävittävät he siten tyyten kaikki, mitä heillä on.

Nyt minä kuitenkin pysyttelein itsepintaisesti punasella, kun näin tämän värin jo osuneen paikalle useita kertoja. Kenties oli turhamielisyydelläkin tässä pieni osansa, tahdoin näet hämmästyttää katsojiani päättömällä hurjuudellani, joka vihdoin meni mielettömyyteen asti. Sieluni, näinä päivinä niin monien erilaisten, voimakkaitten vaikutusten alainen, näytti kaipaavan yhä väkevämpää yllykettä, se tuntui yhä levottomammin ja intohimoisemmin värisevän, kunnes se lopullisesti väsähtyi. En valehtele väittäissäni olleeni valmis arvelematta panemaan peliin 50,000 guldenia kerrallaan, jos vaan säännöt olisivat sen sallineet. Ympärilläni puhuttiin yhä kovemmin, minulle huudettiin olevan sulaa hulluutta asettaa yhä panokset punaselle, koska se oli jo sattunut neljätoista kertaa perätysten.

"Herraseni, te olette jo voittanut 100,000 guldenia", kuului ääni sivullani.

Havahduin. Kuinka? Olenkos minä jo voittanut 100,000 guldenia. Mitä minä enemmällä tein? Hyökkäsin seteleihin käsiksi ja aloin tunkea niitä taskuihini laskemattakaan niitä, kahmaisni kultakääröt ja riensin ulos salista. Minulle naurettiin siinä rynnätessäni väkijoukon läpi taskut kohollaan seteleistä, kumarassani kullon painosta. Joka taholta kurotettiin minua kohti käsiä, ja minä annoin katsomatta, paljonko. Ulkokäytävällä pidätti minut kaksi juutalaista kauppiasta.

"Te olette rohkea, sangen rohkea", sanoivat he minulle. "Mutta matkustakaa pois huomenna, ja ennemminkin jo, muuten menetätte te kaikki."

En kuunnellut heitä enempää. Kävelypuistossa oli pilkkopimeä. Hotelliini oli noin 500 askelta. En koskaan ollut pelännyt rosvoja enkä varkaita pienenäkään ollessani; nytkään en heitä ajatellut. Minut oli vallannut omituinen, melkeinpä hirveä tunne — menestyksen, voiton, voiman — en oikein tiedä, kuinka sitä sanoisin. Polinankin kuva tuli nyt mieleeni. Minulle selvisi, että nyt kiiruhdan hänen luokseen, tapaan hänet pian, kerron kaikki ja näytän rikkauteni hänelle... Mutta en enään voinut

muistaa, mitä hän oli minulle ennemmin puhunut, ja miksi olin lähtenyt enkä muitakaan puolen tuntia sitten tapahtuneita asioita. Ne tuntuivat minusta jo aikoja sitten olleilta ja menneiltä — niitä me emme enään muistele. Tästä lähtien alkaa kaikki ihan alusta. Yhtäkkiä melkein jo käytävän toisessa päässä valtasi minut hirveä pelko: "Mitä jos minut nyt murhataan ja ryöstetään!" Kauhuni kasvoi joka askeleella. Minä melkein juoksin. Äkkiä välkähtivät vastassani hotellin valaistut akkunarivit — jumalan kiitos, kotona!

Töyttäsin rappuja ylös neljänteen kerrokseen ja tempasin oveni auki. Polina oli vielä huoneessani. Hän istui sohvalla ristissä käsin. Pöydällä paloi kynttilä. Hän katseli minua ihmetellen, ja minä mahdoinkin tällä hetkellä näyttää omituiselta. Pysähdyin hänen eteensä ja aloin pöydälle tyhjentää taskujani.

XIII.

Muistan hänen katsoneen kasvoihini kovasti jännitettynä, nousematta paikaltaan, liikahtamatta.

"Kaksisataatuhatta frankia voitin", huudahdin laskiessani viimeisen setelin pöydälle.

Kulta ja setelit peittivät pöydän; en voinut kääntää katsettani niistä ja unohdin hetkeksi Polinankin läsnäolon. Aloin järjestää seteleitä kasoihin, sitten laskin kullan. Jätin kaikki pöydälle ja rupesin mietteissäni nopein askelin kävelemään edestakaisin lattialla. Äkkiä menin pöydän luo ja laskin rahat uudelleen. Sitten juolahti mieleeni sulkea ovi. Hyökkäsin sille ja väänsin avainta pari kertaa. Vihdoin pysähdyin ajatuksissani pienen matkalaukkuni eteen.

"Panenko ne laukkuuni huomiseen asti", kysäsin Polinaan kääntyen, äkkiä muistaen hänet. Tämä istui yhä paikallaan tarkoin katsellen minun puuhiani. Kasvoillaan oli omituinen ilme, joka ei minua ensinkään miellyttänyt. En erehdy sanoessani sen osoittaneen vihaa.

Nopein askelin astuin hänen luokseen. "Polina", sanoin minä, "tässä on kaksikymmentäviisi tuhatta guldenia, se on enemmän kuin viisikymmentä tuhatta frankia. Ottakaa, heittäkää hänen silmillensä huomenna."

Hän ei vastannut mitään.

"Jos tahdotte, vien itse ne hänelle huomenaamulla varhain."

Hän purskahti nauruun ja nauroi kauvan.

Hämmästyneenä ja suuttuneena katselin häntä. Hän nauroi ilkeästi, pilkallisesti aivankuin tulisimmin hänelle tunteitani selittäessänikin. Vihdoin hän vaikeni ja alkoi otsa rypyssä, vihaisesti katsella minua kiireestä kantapäähän.

"Minä en ota teidän rahojanne", sanoi hän halveksuvasti.

"Kuinka? Mitä se merkitsee", huudahdin. "Miksi ette, Polina?"

"En ota lahjaksi rahoja."

"Tarjoan ne teille ystävänä. Teidän tähtenne olen valmis elämänikin uhraamaan."

Hän loi minuun pitkän, tutkivan katseen ikäänkuin olisi tahtonut lukea sisimmät ajatukseni.

"Paljon te minusta maksattekin", huudahti hän nauraen. "Degrierin rakastajatar ei ole viidenkymmenen tuhannen arvoinen."

"Polina, kuinka voittekaan puhua tuolla tavoin minulle", huudahdin nuhdellen. Olenko minä mikään Degrier?"

"Minä vihaan teitä! Niin ... niin! Minä rakastan teitä yhtä vähän kuin Degrieriakaan", huusi hän silmät säkenöiden.

Äkkiä hän peitti käsillään kasvonsa ja sai itkukohtauksen. Menin hänen luokseen rauhoittaakseni häntä. Ymmärsin, etten minä ollut syynä hänen mielenliikutukseensa. Hän käyttäytyi kuin mieletön.

"Osta minut, osta, jos tahdot! Viidelläkymmenellä tuhannella frankilla aivankuin Degrier, —

tahdotko", nyyhkytti hän suonenvedontapaisesti. Minä syleilin häntä, suutelin hänen käsiään, jalkojaan, vaivuin polvilleni hänen eteensä.

Kohtaus meni ohi. Hän lasi kätensä minun olkapäilleni ja alkoi taas katsella minua läpitukevasti; hän näytti tahtovan tutkia jotain kasvoistani. Puhuin hänelle lakkaamatta, mutta luulen, ettei hän minua kuullutkaan, vaan oli vaipunut omiin ajatuksiinsa. Hänen kasvoillaan oli outo, miettävä ilme. Milloin painoi hän minut rintaansa vasten hymyn valaistessa hänen piirteitään, milloin työnsi minut kiivaasti luotaan ja katseli synkkänä eteensä.

Yhtäkkiä sulki hän minut kiihkeästi syliinsä.

"Rakastathan sinä minua, rakastat", puhui hän, "tahdot minun tähteni vaatia paroonin kaksintaisteluun!" — Ja hän nauroi niin hilpeästi, sydämellisesti, että hänen muuten ankarat piirteensä näyttivät melkein lapsellisilta, herttaisilta. Mitä oli minun tekeminen? Olin itse ikäänkuin kuumeessa, itkin ja nauroin hänen kanssaan. Muistan hänen alkaneen puhua jotain, mitä en ollenkaan voinut käsittää. Kuiskien ja hyväillen minua kertoi hän nopeasti ja sekavasti jotain koettaen niin pian kuin suinkin saada sen loppuun puhutuksi. Sitten nauroi hän taas niin heleästi, että minä pelästyin.

"Ei, ei, sinä armas, armas", kuiskasi hän. "Sinä uskolliseni!"

Ja taas pani hän kätensä olkapäilleni ja katseli minua läpitukevasti ja tutkivasti ja sanoi:

"Sinä rakastat minua, rakastat, — todellakin rakastat?"

En kääntänyt silmiäni hänestä, en voinut kylkiseni katsella häntä. Kun hän huomasi minun intohimoisen katseeni, hymyili hän viekkaasti ja alkoi aivan aiheettomasti puhua mr. Astleysta. En oikein ymmärtänyt, mitä hän englantilaisesta sanoi, mutta minusta näytti hän tekevän pilaa tästä. Hän toisti yhä, että tämä odotti häntä, aivan varmaan seisoi akkunan alla — "niin, niin, akkunan alla ... avaa se ja katso ulos, siellä hän on aivan varmaan." Hän työnsi minua veitikkamaisesti hymyillen akkunaa kohti, mutta tuskin olin sinnepäin liikahtanutkaan, ennenkuin hän alkoi taas nauraa ja heittäytyi takaisin syliini.

"Me matkustamme siis todellakin. Huommennahan me matkustamme", kysyi hän äkkiarvaamatta. "Kuinka luulet, vieläkö saavutamme isoäidin? Ehkä tapaamme hänet vielä Berliinissä? Mitä hän sanonee, kun niin odottamatta ilmestymme hänen eteensä? Ja mr. Astley? Hän ei syöksy alas Schlangenbergiltä. Vai luuletko? Ha-ha-ha! Tiedätkö, hän ehdotti minulle, että ensi vuonna matkustaisimme yhdessä pohjoisnavalle! Mainio aate, eikö totta? Muuten on hän kunnan poika, tuo mr. Astley, onpa hän sanonut säälivänsä narrimaista kenraaliammekin... Ja sinä, sinä tahdot todellakin hakea käsiisi Degrierin ja tappaa hänet?... Ei, sitä en salli, ... etkä sinä saa tappaa parooniakaan", lisäsi hän nauraen. "Oi, kuinka hullunkurinen sinä olit, kun lähetin sinut paroonittaren luo. Mainiota oli katsella teitä kolmea. Sinusta ei ollut erittäin hauskaa mennä sinne, ... ja kuinka minä nauroin sinulle, ha, ha, ha!"

Hän alkoi taas suudella ja syleillä minua ja kallisti päänsä olalleni. Minä en ajatellut mitään enkä kuullut mitään. Minua pyörrytti...

Kello oli jo noin seitsemän aamulla. Polina istui vieressäni ja katseli eteensä kummallisesti aivankuin juuri olisi tointunut tainnoksista ja koettaisi koota ajatuksiaan. Viimein sattui hänen katseensa pöytään ja siinä oleviin rahakasioihin. Pääni oli raskas ja kipeä. Tahdoin tarttua Polinan käteen, mutta hän työnsi minut kiivaasti luotaan ja ponnahti seisomaan. — Sateisen yön jälkeen oli pilvinen ja kolkko aamu. Hän meni akkunan luo, avasi sen ja nojautui kyynärpäillään akkunalautaan katsellen ulos. Täten hän seisoi muutaman minuutin liikahtamatta tai kuulematta, mitä hänelle sanoin. Tuska valtasi minut ajattellessani, mitä oli tapahtunut, ja kuinka tämä kaikki olisi päättyvä. Äkkiä Polina kääntyi, meni pöydän luo ja sanoi liikutuksesta vapisevalla äänellä, katsellen minua rajattoman vihan ilme kasvoillaan:

"No, saanko minä nyt sitten viisikymmentä tuhatta frankiani?"

"Polina, nytkö taas alat..."

"Vai vieläkö sinä tuumaillet? Ha, ha ha! Sinua taitaakin jo kaduttaa?"

Olin erilleen pannut ne kaksikymmentä viisi tuhatta guldenia, jotka Polinan pitäisi antaa Degrierille; ne olivat siis valmiina pöydällä. Minä otin ne ja ojensin hänelle.

"Nämäthän ovat jo nyt minun? Niinkö todellakin", kysyi hän ilkeästi minulta pitäen rahoja käsissään.

"Sinun ne ovat olleet aina", sanoin minä.

"No hyvä, tuoss'on sinulle viisikymmentä tuhatta frankiasi", huudahti hän silmät vihasta säihkyen ja heitti ne päin kasvojani, jotta oikein kipeästi koski. Setelit lehahtivat ilmassa ja putosivat lattialle, mutta Polina itse oli juossut ovelle ja mennyt tiehensä, ennenkuin ehdin estää häntä.

Hän oli nähtävästi joutunut satunnaiseen mielenhäiriöön, muuten en voi selittää hänen käytöstänsä. Totta on, että hän siitä ajasta asti on ollut sairaana ja on yhä vieläkin. Mikä oli syynä tähän tilaan ja erittäinkin sen rajuun puhkeamiseen? Loukattu ylpeyskö? Vai epätoivoissaanko oli siitä, että oli tullut minun luokseni? Olinko liian räikeästi ilmaissut voitonriemuni? Olinko kohdellut häntä yhtä alhaisesti kuin Degrier? Ja sitten tahtonut päästä hänestä lahjoittamalla hänelle viisikymmentä tuhatta frankia? Mutta niin ei voi olla. Minun tarkoitukseni ovat rehelliset ja kunnialliset. Hänen omat hourensensa ovat syynä kaikkeen, herättivät hänessä epäluulon minua kohtaan ja saattoivat hänet solvaisemaan minua. Minun syyllisyyteni oli joka tapauksessa sangen vähäinen, ja ainoastaan hänen sairaalloisesti ärtynyt mielikuvituksensa voi tehdä sen niin suureksi ja raskaaksi. Tietysti minun olisi pitänyt ottaa huomioon hänen kiihtynyt tilansa. Mutta oliko hän nyt niin sairas ja järjiltään, ettei tiennyt, mitä teki tullessaan minun luokseni Degrierin kirje mukanaan? Varmaan hän tiesi, mitä teki. Eikö hän tullut juuri saamaan neuvoa ja lohdutusta?

Piilotin vuoteeseen rahani ja poistuin huoneestani kymmenen minuutin kuluttua Polinan lähdöstä. Olin varma siitä, että hän oli mennyt ylös huoneeseensa ja hiivin tiedustamaan lastenhoitajalta, kuinka neiti jaksoi. Suureksi hämmästykseni kuulinkin häneltä, että Polina ei vielä ollut tullut kotiin, ja että lastenhoitaja oli tulossa minun luokseni häntä kysymään.

"Juuri kymmenen minuuttia sitten lähti hän luotani", huudahtin pelästyneenä. "Mihin hän on mahtanut joutua?"

Lastenhoitaja katsoi moittivasti minuun.

Sillä välin oli ehditty sepittää kokonainen historia, joka oli jo levinnyt ympäri hotellin. Ovenvartija ja tarjoilijat supattivat toisilleen, että neiti jo klo seitsemältä oli lähtenyt hotellista juoksemaan kovassa sateessa hôtel d'Angleterreen. Heidän vihjauksistaan huomasin heidän jo tietävän Polinan käyneen minun luonani. Muutkin meikäläisiä koskevat salaisuudet olivat jo jokaisen hampaissa. Niinpä kerrottiin kenraalin eilen tulleen hulluksi, läpi koko hotellin kaikuivat muka hänen valitushuutonsa. Ja edelleen, että isoäiti, jota luultiin kenraalin äidiksi, oli vartavasten matkustanut Venäjältä estämään poikansa avioliittoa neiti de Comingesin kanssa, ja tekemään hänet perinnöttömäksi, jos ei hän tottelisi. Tahallaan oli äiti sitten ruletissa hävittänyt koko omaisuutensa poikansa kiusalla, jotta tämä raukka oli nyt aivan rutiköyhä.

"Niin, sellaisia ne venäläiset ovat", huudahtivat he päätään pudistellen ja nauroivat. Suuresta pelivoitostanikin he jo olivat kuulleet puhuttavan ja passarini oli ensimmäinen minua onnittelemassa. Mutta minulla ei ollut heidän kanssaan mitään tekemistä. Minä riensin hôtel d'Angleterreen.

Oli vielä jotenkin aikaista. En tiennyt siis, ottaisiko mr. Astley vastaan ketään. Kuultuaan minun etsivän itseään, tuli hän heti luokseni käytävään. Hän pysähtyi eteeni katsellen mitään puhumatta lyijynharmailla silmillään minua ja näytti odottavan, mitä sanoisin. Minä kysyin Polinaa.

"Hän on sairas", vastasi mr. Astley silmiään räpäyttämättä katsellen minua.

"Sitten on hän tietysti teidän luonanne?"

"Niin on, minun luonani."

"Te siis ... te ajotte pitää hänet luonanne?"

"Niin ajonkin."

"Mr. Astley, tästä nousee pahoja huutoja; tämä on mahdotonta. Hän on kovin sairas: ehk'ette ole huomannutkaan."

"Kyllä minä sen olen huomannut; johan minä teillekin sanoin hänen olevan sairaana. Jos ei hän olisi ollut sairas, ei hän olisi tullut luoksenne yöllä."

"Te siis tiedätte senkin."

"Tiedän. Hän tuli eilen tänne, ja minä lähetin hänet erään sukulaiseni luo, mutta koska hän oli sairas, erehtyi hän ja tuli teidän luoksenne."

"Ajatelkaas! Te olisitte siis hänen valittu suojelijansa? Mutta sallikaas minun kysyä: ettekö viime yötä seisoskellut hotellimme akkunoitten alla. Miss Polina kehoitti minua katsomaan ulos, olisitteko te siellä, häntä näytti suuresti huvittavan teidän siellä odottelemisenne. Hän nauroi sille kovin."

"Todellakin? Ei, akkunoitten alla en seisokellut, mutta hyvän aikaa kävelin hotellin edustalla."

Minua olisi kovin haluttanut pilkata mr. Astleyta, mutta Polinan tähden en sitä sentään voinut tehdä.

"Mutta lääkäriähän täytyy lähettää noutamaan, mr. Astley."

"Johan siellä lääkäri kävikin. Jos hän kuolee, vaadin teidät siitä tilille."

Minä hämmästyin.

"Suokaa anteeksi, mr. Astley, kuinka te siitä minua syytätte?"

"Onko totta, että eilen voititte kaksisataatuhatta taaleria?"

"Kaikkiaan vaan satatuhatta taaleria."

"No, katsokaas vaan! Te matkustatte siis tänä aamuna Pariisiin?"

"Mitävarten?"

"Kaikki venäläiset, joilla on rahoja, matkustavat Pariisiin", selitti mr. Astley kuin kirjasta lukien.

"Mitäs minä kesällä Pariisissa teen? Minä pidän teistä, mr. Astley!

Tiedättehän itsekin."

"Tokkohan? Olen varma, ettette pidä. Sitäpaitsi te menetätte kaikki pelissä, jos jätte tänne. Hyvästi! Olen vakuutettu siitä, että tänään matkustatte Pariisiin"

"Hyvä on, hyvästi sitten, mutta Pariisiin en lähde. Mitäs te tuumitte, mr. Astley äskeisistä. Sanalla sanoen, kenraali... Ja sitten miss Polinan seikkailut, — koko kaupunkihan jo puhuu siitä."

"Koko kaupunki, niin. Kenraalilla, luulen ma, on nyt muuta mielessä. Ja kukaan ei voi kieltää miss Polinaa oleskelemasta, missä hän itse tahtoo. Perhettänsä hänen ei tarvitse ottaa huomioon, sillä tätä perhettä ei enään ole."

Ymmärsin, mr. Astleyn lujasti päättäneen olla laskematta minua Polinan luo. Sentähden luovuinkin toivosta saada tavata tätä. Hotelliini palatessani johtui taas mieleeni, kuinka vakavasti hän oli kehoittanut minua lähtemään Pariisiin. Minua oikein nauratti. Ja mitä merkitsi sitten se, että hän vaatisi minut tilille, jos Polina kuolisi? Aikooko hän ehkä haastaa minut kaksintaisteluun ja ampua minut? Tunsin syvästi sääliväni Polinaa, mutta siitä asti, kun eilen istuin pelipöytään ja aloin koota kultaa ja seteleitä, on rakkauteni joutunut ikäänkuin toiseen sijaan. Nyt minä tästä puhun, mutta silloin en sitä vielä selvästi tajunnut. Tokkohan minä todellakin olen pelaaja ... tokkohan minä niin kovasti rakastankaan Polinaa? Ei, minä rakastan häntä, Jumala tietää! Mutta tullessani mr. Astleyn luota hotelliini, soimasin ja piinasin itseäni lakkaamatta. — Mutta sitten tuli väliin sangen kummallinen ja typerä juttu.

Kiiruhdin juuri kenraalin luo, kun äkkiä aukeni eräs lähellä oleva ovi ja joku huusi minun nimeäni. Se oli rouva de Cominges, joka neiti Blanchen käskystä oli tullut kutsumaan minua hänen luokseen. Noudatin kutsua ja kuulin heti ovesta astuttuani neiti Blanchen helakan naurun sisähuoneesta. Hänellä oli hotellissa vaan kaksi huonetta. Neiti Blanche oli vasta juuri noussut ja esiintyi sangen viekottelevana kevyessä puvussaan, kaula ja käsivarret paljaina.

"Kas, siinähan se nyt on, tuleppas sisään, jöröjukka! Onko totta, että olet voittanut vuoren kultaa ja hopeaa. Minä rakastan enemmän kultaa."

"Totta on", vastasin nauraen.

"Paljonko?"

"Satatuhatta guldenia."

"Kultaseni, kuinka sinä olet tyhmä. Tule lähemmäksi, minä en kuule mitään. Nyt alamme juhlia, eikö totta?"

Menin hänen luokseen. Ohuen silkin alta pistäytyivät esiin kuvankauniit olkapäät, jommoisia olin tuskin unissakaan nähnyt. Niitä verhosi batistinen, pitseillä reunustettu paita, joka erinomaisesti sopi hänen tummalle iholleen.

"Poikaseni, onko sulla sydäntä", huudahti hän katsellen minua ja nauroi. Hänen naurunsa oli aina hyvin iloista, jopa sydämellistäkin.

"Toisinaan", vastasin minä matkien Corneliusta.

"Näetkös sinä", virkkoi hän äkkiä, — "jos et ole kovin tyhmä, vien sinut Pariisiin. Ymmärrätkö, lähden sinne heti."

"Hetikö?"

"Puolen tunnin perästä."

Todellakin, kaikki oli lähtöön valmiina. Matkalaukut kunnossa. Kahvi oli jo aikoja sitten tuotu sisään.

"No niin, tahdotko tulla Pariisiin? Sanohan, mitä merkitsee 'utchitel'?
Sinä olit kauhean tyhmä, kun olit 'utchitel'. Missä ovat sukkanani.
Paneppas ne jalkaani, no!"

Hän ojensi todellakin ihastuttavan jalkansa, tummaihoisen, pienen. Minä nauroin ja aloin vetää siihen silkistä sukkaa. Neiti Blanche istui vuoteella ja laverteli.

"No, mitä sinä teet, jos otan sinut mukaani? Ensiksikin, minä tahdon viisikymmentä tuhatta frankia. Sinä annat ne mulle Frankfurtissa. Me menemme Pariisiin. Siellä elämme yhdessä, ja minä näytän sinulle tähtiä kirkkaalla päivällä. Saat nähdä sellaisia naisia, ettet ole ikinä nähnyt. Kuulehan..."

"Maltas, jos sulle annan viisikymmentä tuhatta frankia, mitäs sitten jää itselleni?"

"Ja sataviisikymmentä tuhatta frankia sinä unohdit ja sitä summaa vastaan suostun asumaan sun kanssasi kuukauden, kaksi — mistä minä tiedän. Ehkä me kahdessa kuukaudessa tuhlaammekin nämät sataviisikymmentä tuhatta frankia. Näetkös, minä olen kiltti tyttö ja puhun sulle edeltäkäsini, mutta sinä saat nähdä tähtiä."

"Kuinka, kaikki kahdessa kuukaudessa?"

"Mitä, peloittaako sua? Oh, kurja orja! Tiedä, että yksi ainoa kuukausi tällaista elämää on parempi sinun koko ikääsi. Yksi kuukausi ja — sitten vedenpaisumus! Mutta sinä et tätä ymmärrä, mene! Mene, mene, sinä et tätä ansaitse! Ai, mitä sinä teet?"

Olin pukenut sukan toiseen jalkaan, jota puristin ja suutelin. Hän oikasi jalkansa ja potkasi sen kärjellä kasvoihini. Vihdoin hän karkoitti minut luotaan.

"No, hyvä, minun utchitelini, minä odotan sinua, jos tahdot.
Neljännestunnin kuluttua minä lähden", huusi hän minun jälkeeni.

Käytävässä tapasin hovimestarin, joka kohteliaasti kumarrellen tarjosi asuttavakseni komeata huoneustoa, tähän asti ollutta kreivi B:n hallussa. Hänen suureksi kummastuksekseni pyysinkin laskuani ja ilmoitin lähteväni ensi junassa. Ja puolen tuntia sen jälestä olin neiti Blanchen ja hänen äitinsä kanssa matkalla yksityisvaunussa pikajunalla Frankfurtia kohti. Neiti Blanche nauroi alituisesti minua katsellessaan, eikä rouva de Comingeskaan voinut hillitä iloisuuttaan. Itse sitävastoin en ollut ollenkaan paraalla tuulellani. Tunsin kulkevani kamalaa käännettä kohti elämässäni, mutta eilisillasta asti olin tottunut panemaan kaikki yhden kortin varaan. Muuten neiti Blanche ei antanut minulle aikaa mietiskelyihin. Hän vuoroin nauroi ja torui minua, vuoroin kuvaili Pariisin elämää mitä loistavammilla väreillä.

"Sinä tulet onnelliseksi kuin pieni kuningas. Minä solmin omin käsin sinun kaulaliinasi ja saatan sinut Hortensen tuttavuuteen. Ja kun olemme tuhlanneet kaikki rahasi, tulet tänne ja tyhjennät taas pankin. Mitä juutalaiset sinulle sanoivat? Rohkeutta ennen kaikkea, ja sitä sinulla on. Ja sinä annat vielä minulle monta kertaa rahoja Pariisissa. Kun minä tahdon viisikymmentä tuhatta korkoa ja sitten vielä..."

"Entäs kenraali", kysyin minä häneltä.

"Kenraali, tiedäthän itse, joka päivä tänä aikana tuli luokseni kukkavihkoineen. Mutta tällä kertaa minä käskin hänen etsiä kaikkein harvinaisimmat kukkaset ja lintunen lensi tiehensä. Hän lentää perässämme, saat nähdä. Ha-ha-ha! Minä tulen sangen iloiseksi. Pariisissa hän on minulle hyvään tarpeeseen. Täällä maksaa hänen puolestaan mr. Astley..."

Ja sillä tavalla minä silloin matkustin Pariisiin.

Mitä minä sanon Pariisista? Kaikki oli ehkä hourailua ja hulluutta. Kolme viikkoa siellä vaan vietinkin ja tällä ajalla minun satatuhatta frankiani haipuivat kuin tuhka tuuleen. Puhun vaan sadastatuhannesta, sillä toisen satatuhatta annoin neiti Blanchelle, — viisikymmentä tuhatta puhtaassa rahassa Frankfurtissa ja toisen mokoman vekseleissä kolme päivää myöhemmin Pariisissa. Viikkoa myöhemmin hän jo alkoi taas ottaa rahoja, "ja jällellolevat satatuhatta tuhlaat minun kanssani Pariisissa, rakas utchitel". Hän antoi minulle tämän nimen, joka näytti häntä erityisesti huvittavan. On vaikeata kuvitella kavalampaa, voitonhimoisempaa ja ahneempaa olentoa kuin tämä neiti Blanche. Hän oli tietysti itara vaan oma in rahainsa suhteen, mun rahani kylvi hän täysin kourin kadulle. Hän tunnustikin minulle myöhemmin avomielisesti aikoneensa käyttää rahani vakinaisen asunnon hankkimiseen itselleen Pariisissa. Hänen täytyi vihdoinkin tehdä jotain turvataksaan oloansa ja alkaakseen elää säädyllisesti. Näiden kolmen viikon aikana ei mulla koskaan ollut sataa frankia enempää kukkarossani. Muut rahat olivat neiti Blanchen hallussa "varmassa tallessa", kuten hän minua rauhoitteli.

"Mitä sinä rahoilla teet", kysyi hän viattoman näköisenä, enkä pitänyt tarpeellisena ruveta vastarintaan.

Neiti Blanche varusti piankin itselleen uuden, loistavan asunnon. Näytellessään sitä minulle, virkkoi hän lapsellisesti: "Siinä näet, mitä säästäväisyys ja järjestyskyky saavat aikaan kurjimmillakin varoilla." Sitten hankki hän itselleen ajopelit ja kaksi hevosta. Uudessa kodissaan pidimme kahdet tanssijaiset, joissa läsnä olivat myöskin Hortense, Lisette ja Cleopâtre, todellakin hauskoja, huomattavia naisia eikä rumia lähestulkoonkaan. Näissä "tanssijaisissa" oli minulla kunnia näytellä isännän hullunkurista osaa. Minulla oli erityisiä seuravelvollisuuksia, kuten vieraitten vastaanottaminen ja keskustelun ylläpito sivustamattomien paksumahaisten kauppiasnousukkaitten, tietämättömien ja julkeitten sotilashenkilöitten, mahdottomat mihinkään muuhun seuraan, ja kurjien kirjailija- ja sanomalehtimiespahaisten kanssa, jotka esiintyivät muodikkaissa hännystakeissa ja keltaisissa hansikkaissa ja voittivat röyhkeydessä ja turhamaisuudessa yksinpä pietarilaiset kirjailijammeekin, — ja se tahtoo sanoa jo sangen paljon. He aikoivat ottaa minut ivansa esineeksi, mutta minä tavallisesti pakenin johonkin sivuhuoneeseen sampanjaa juomaan. Kaikki oli minusta inhoittavaa ja vastenmielistä. Sillä välin laski Blanche minusta leikkiä vierailleen.

"Se on eräs utchitel, joka on voittanut kaksisataa tuhatta frankia, mutta ei olisi ilman minun apuani osannut niitä tuhlaata. Sitten hän taas rupeaa opehtajaksi, — eikö kukaan teistä tietäisi neuvoa paikkaa hänelle. Jotain hänen hyväkseen pitäisi tehdä."

Minä turvaudu in jotenkin usein sampanjaan haihduttaakseni alakuloisuuttani ja kuluttaakseni aikaani. Blanchen tunteista itseäni kohtaan voin sanoa, että hän yhdessäolomme ensi päivinä ei paljoakaan minua rakastanut. Hän piti kuitenkin huolta, että pukeudu in uusimman muodin mukaan kuin mikäkin keikari, solmisipa korkeimman omakätisesti kaulaliinanikin. Itse minä näistä asioista sangen vähän välitin. Synkkänä ja lohduttomana menin melkein joka ilta Château des Fleurs'iin, jossa join itseni humalaan ja opehtelin tanssimaan cancania, jota siellä, sivumennen sanoen, tanssitaan sangen huonosti.

Blanche oli odottanut minulta aivan toista kuin sittemmin tuli kokemaan. Hän oli luullut minun lyijykynä ja muistikirja kädessä alkavan juosta hänen kintereillään merkitsemässä muistiin kaikki hänen menonsa, kaikki, mitä hän varasti minulta. Hän oli jo edeltäkäs in varma, että jokaisesta tarvittavasta kymmenestä frankista nousisi meteli. Hän oli valmistautunut kaikkien hyökkäysten ja torumisien varalta ja oli kovin hämmästynyt, kun sellaisia ei kuulunutkaan. Aluksi hän ei oikein voinut ymmärtää minun typeryyttäni ja välinpitämättömyyttäni ja rupesi sentähden itse solvaamaan minua. Mutta kun en ollut kuulevinani, istuin vaan mukavalla sohvallani ja tylsästi tuijotin kattoon, rupesi hän luulemaan minua niin yksinkertaiseksi, ettei maksanut vaivaa puhua minulle mitään, koska en kumminkaan mitään ymmärtäisi. Hän meni pois, mutta tuli taas kymmenen minuutin päästä takaisin urkkimaan minun ajatuksiani. Tämä tapahtui hänen nurjimpien tuhlaustensa aikana. Kerran hän esim. oli ostanut parin hevosta ja maksanut niistä kuusitoista tuhatta frankia.

"No, kultaseni, ethän suutu", lähenteli hän minua.

"E-en. Ei kannata", sanoin minä torjuen häntä kädelläni luotani. Mutta tämä oli hänestä niin intresanttia, että hän heti istahti viereeni.

"Näetkös, maksoin niin paljon, kun kerran sopiva tilaisuus tarjoutui saada ne. Me voimme myydä ne kahdellakymmenellä tuhannella."

"Uskon, uskon; hevoset ovat pulskat ja sinulla on nyt komeat ajoneuvot; ne ovat sangen tarpeelliset. Jätä minut nyt rauhaan."

"Sinä et siis ole vihoissasi?"

"Mistä? Teet sängen viisaasti hankkiessasi välttämättömiä kapineita. Tarvitsethan sinä niitä. Tiedän, että sinun täytyy elää reimasti, muutenhan et olisi miljoonanomistaja. Satatuhattammehan on vaan pisara meressä."

Tällaista oli Blanche vähimmin odottanut. Ei mitään toraa eikä huutoa! Hän oli kuin pilvistä pudonnut.

"Sinähän ... sinähän olet mainio! Sinullahan on älyä ja ymmärrystä! Tiedätkös, poikaseni, vaikka olet opettaja, olisi sinun pitänyt syntyä ruhtinaaksi. Etkös sinä ollenkaan sure, vaikka rahat niin pian hupenevat?"

"Mitä niistä! Sitä parempi, kuta pikemmin."

"Mutta ... tiedätkös ... sanohan toki, oletko sinä rikas? Tiedätkö, minun mielestäni sinä liian paljon halveksit rahaa. Mitä sinä sitten ajot tehdä, kun ne loppuvat?"

"Sitten menen Homburgiin ja voitan taas satatuhatta."

"Niin, niin, sillä tavalla, se on mainiota! Ja minä tiedän sun voittavan ja tuovan rahat tänne. Tiedätkös, sinä vielä jonakuna päivänä saat minut rakastumaan itseesi, kun sinä olet sellainen. Ja minä rakastankin sinua enkä ole ollut kertaakaan uskoton. Tiedätkö, minä en rakastanut sinua kun luulin sinut vaan utchiteliksi. Se on kai jotenkin sama kuin lakeija? Mutta minä olen kuitenkin aina ollut uskollinen, koska minä olen hyvä tyttö."

"Nyt valehtelet! Olenhan minä sinut nähnyt Albertin, tuon tumman upseerin seurassa."

"Niin, niin, mutta sinä olet..."

"Valehtelet, valehtelet, luulet kai minun suuttuvan siitä? Joutavia! Nuorison täytyy hurjastella! Älä sinä häntä hylkää, koska hän on ollut sulla ennen minua, ja sinä rakastat häntä. Kunhan et vaan anna hänelle rahoja, kuuletko?"

"Sinä et siis ole siitä vihoissasi. Mutta sinähän olet oikea filosofi, tiedätkö? Oikea filosofi", huudahti hän ihastuneena. "No, hyvä, minä olen rakastava sinua, olen rakastava, — saat nähdä, sinä tulet olemaan tyytyväinen!"

Hän osoitti todellakin siitä hetkestä alkaen olevansa minuun mieltynyt, jonkinlainen ystävyysuhdekin syntyi välillemme, ja täten kuuluivat yhdessäolomme viimeiset päivät jotenkin siedettävästi. Lupaamiaan "tähtiä" ei hän näyttänytkään. Jossain määrin Blanche kuitenkin piti lupauksensa; minä tutustuin tällä aikaa Hortenseen, jota keskuudessamme nimitettiin filosofi Thérèseksi. Tämä oli todellakin tavattoman lahjakas tyttö.

Mutta miksi kertoa tätä kaikkea? Kuukausi lähene loppuaan ja sadastatuhannesta frankistani oli vaan mitättömät tähteet jälellä. Blanche oli käyttänyt kahdeksankymmentä tuhatta kaikenlaisiin menoihinsa. Ylipäänsä oli hän muuten säädyllinen minua kohtaan, ei ainakaan valehdellut minulle.

"Sinun ei ole tarvinnut lunastaa laskuja eikä vekseleitä", puhui hän minulle, — "siksi että olen säälinyt sinua. Mutta joku toinen olisi voinut tehdä sulle pahat kolttoiset ja saattanut sinut pian kiikkiin. Näetkös, kuinka minä sinua rakastin, ja kuinka minä olen hyvä! Yksin nämät kirottut häätkin maksavat minulle mahdottomia!"

Meillä vietettiin todellakin hää, ollessani viimeisiä päiviä Pariisissa, ja nämä nielivät loput sadastatuhannesta frankistani. Siten asia sitten päättyi — meidän kuukautemme nimittäin, ja tämän jälkeen minä sain eroni.

Sattui näet siten, että viikkoa jälkeen Pariisiin tulomme kenraali yhtäkkiä ilmestyi luoksemme. Hän oli matkustanut Blanchen jälestä suoraa päätä ja asettui kursailematta meille asumaan, vaikka olikin vuokrannut itselleen pienen huoneuston muualla kaupungilla. Blanche toivotti iloisesti hänet tervetulleeksi, nauroi ja syleilikin häntä. Sen jälkeen he eivät luopuneet toisistaan ja esiintyivät aina rinnakkain bulevardilla, retkeilyillä, teatterissa ja vierailuilla. Blanche oli heti huomannut tämän venäläisen ylimyksen sopivan oivallisesti koristukseksi hänen seurapiiriinsä. Kenraali teki vieläkin komean vaikutuksen, hänen rinnallaan kyllä kelpasi esiintyä. Hän oli kookas, kasvonsa olivat kauniinpuoleiset, vaikka vähän turvonnetut ja partansa muhkeat, huolellisesti värjätty — hän oli ennen palvellut kyrassierina. Hän käyttäytyi sitäpaitsi hienosti, kantoi ryhdikkäästi hännystakkinsa. Pariisissa hän alkoi pitää rintatähtiänsäkin. Sellaisen kanssa oli mahdollista esiintyä bulevardilla, vieläpä, jos niin saan sanoa, *kunnioitettavaakin*.

Yksinkertainen, hyväsydäminen kenraali oli suunnattomasti ihastuksissaan. Tällaista onnea ei hän osannut aavistaakaan Pariisiin lähtiessään. Hän oli päinvastoin pelännyt Blanchen karkaavan hänen

kimppuunsa ja ajavan hänet ovesta ulos. Minun heistä erotessani oli hän yhä vieläkin onnensa kukkuloilla. Jälestäpäin sain kuulla, minkälaisessa tilassa hän oli ollut ennen Pariisiin tuloansa. Kun hän sai kuulla Blanchen hänet jättäneen, pyörtyi hän ja makasi sitten kokonaisen viikon ankarassa kuumeessa. Yhtäkkiä hän sitten jättikin sairastuoteen, ja ennenkuin aavistettiin vielä oli hän lähtenyt neiti Blanchea etsimään. Ja kun tämä otti hänet niin ystävällisesti vastaan virkistyi hän piankin jotenkin entiselleen. Sairautensa oli kumminkin jättänyt tuntuvia jälkiä häneen, sillä kova pelästys oli tärisyttänyt perinpohjin hänen hermostonsa. Keskustelevaan hän ei juuri enään kyennyt, vaan vastaili ainoastaan päätään nyökäten tai hymähtäen. Usein myöskin huomasin hänen nauravan hermostuneesti. Joskus hän taas istui nurkassa synkkänä kuin yö, otsa rypyssä. Muistinsakin oli huonontunut. Hän oli tavattoman hajamielinen ja puheli itseksensä. Ainoastaan Blanchen läsnäollessa hän elävystyi. Ja kun hän tuolla tavoin murjotti yksinään, oli siihen syynä joko se, että Blanche ei ollut vähiin aikoihin näyttäytynyt hänelle tai ei ollut ottanut häntä mukaansa kävelemään tai sitten oli lähtenyt ajelemaan hyväilemättä häntä. Tällöin ei hän sanallakaan valittanut kellekään huoliensa, luulenpa, ettei hän ollut itsekään selvillä niitten syistä. Kun Blanche joskus viipyi poissa koko päivän, luultavasti huvittelemassa suosikkinsa Albertin kanssa, huomasin kenraalin äkkiä virkoavan unteluudestaan ja huolestuneesti katsahdettavan ympärilleen ikäänkuin jotain etsien. Mutta kun hän ei mitään erityistä nähnyt, vaipui hän tuoliinsa ja istui tuijottaen, kunnes Blanche vihdoinkin tuli ja ikäänkuin sähköitti hänet iloisella reippaudellaan ja helisevällä naurullaan. Hän hyöri ukon ympärillä, veti häntä parrasta ja leikki kuin lapsen kanssa, joskus suutelikin häntä — harvoin Blanche muuten häntä hyväili. Kenraali oli äärettömän onnellinen, hän oikein itki ilosta, — suureksi ihmeekseni.

Blanche oli alusta pitäen ruvennut kenraalin suojelijattareksi. Hän puolusti erityisellä innolla holhokkiaan minulta, vaikka en aikunutkaan tätä loukata. Hän oikein innostui ja nuhteli itseään petollisuudesta häntä kohtaan, että oli uhrannut hänet minut tähteni. Olihan hän ollut jo melkein kenraalin kihlattu, tämä oli jo saanut hänen myöntävän vastauksensa ja jättänyt hänen tähtensä perheensäkin pulaan. Sitäpaitsi olin minä ollut kenraalin palveluksessa, enkä saisi unohtaa olevani velvollinen osoittamaan tälle kunnioitusta, että minun pitäisi hävetä j.n.e.... Minä yhä vaikenin ja hän lörpötteli. Vihdoin rupesin nauramaan ja Blanche arveli minun olevan aika tolvanan, mutta lopuksi päätteli minun kuitenkin olevan kunnan miehen. — "Sinä olet järkevä ja hyvä mies, ja ... ja ... vahinko vaan, että olet niin kokematon!"

"Oikea venäläinen, kalmukki", huudahti hän ja lähetti minut kävelemään kenraalin kanssa aivankuin lakeija lähetetään kävelyttämään vinttikoiraa. Minä vein tämän teatteriin, ravintoloihin ja Bal-Mabilleen. Blanche kustansi kaikki, mitä matkoillamme kulutimme, vaikka kenraalilla itselläänkin oli vähän rahoja, ja hän mielellään veti ne esille herättääkseen toisten kunnioitusta. Eräänä päivänä täytyi minun ruveta ankaraksi, kun hän Palais royalissa tahtoi ostaa Blanchelle 700 frankia maksavan rintaneulan. Mitä tämä olisi välittänyt 700 frankin rintaneulasta! Kenraalilla oli noin 1,000 frankia. Mistä hän oli ne saanut, en tiedä, mutta luulen, että mr. Astley oli ne antanut. Tämä oli maksanut meikäläisten hotellilaskunkin.

Kenraalilla ei koko tänä aikana ollut aavistustakaan omistuksesta suhteestani Blancheen. Hän oli kyllä kuullut puhuttavan minun suuresta pelivoitostani, mutta ei voinut kuvitellakaan minulla Blanchen luona voivan olla muuta tointa kuin yksityissihteerin tai ehkä palvelijan. Hän kohteli minua yhtä alentuvasti kuin ennenkin, puhutteli aina isännän tavoin, silloin tällöin toruikin minua. Eräänä päivänä istuessamme aamukahvilla, käyttäytyi hän niin hullunkurisesti, että Blanche ja minä emme voineet pidättää nauruamme. Ukko ei yleensä ollut pikavihainen, mutta tällä kertaa olin mielestäni syvästi loukannut häntä. Hän alkoi kauheasti läksyttää minua, nimitti minua tyhmäksi nulikaksi ja uhkasi vielä "opettaa minut", että "vielä näkisin", j.n.e. Blanche yhä vaan nauroi, ja ukko kiivastui lopulta niin, että vaivoin saimme hänet enään rauhoittumaan ja lähtemään kävelyille kanssamme. Sattui sentään usein, että hän käyttäytyi vähän armollisemmin mua kohtaan, alkoi puhua vanhoista hyvistä ajoista, vaimovainajastaan, tiluksistaan y.m.s. Usein hän tarttui kiini yhteen ainoaan sanaan, joka oli sattunut jäämään hänen mieleensä ja toisti sitten tätä sanaa yhtämittaa sen olematta missään yhteydessä muun keskustelun kanssa. Vastenmielistä oli hänelle kuulla puhuttavan lapsistaan, ja kun minä joskus satuin mainitsemaan niiden nimet, sanoi hän tavallisesti vaan: "Niin, ne lapset, ne lapset", ja koetti johtaa keskustelun muihin asioihin. Kerran ainoastaan hänen sydämensä heltyi lapsiaan ajatellessaan. Olimme näet juuri menossa teatteriin, kun hän itse alkoi puhua heistä ja yhtäkkiä puhkesi valittamaan: "Voi, näitä lapsiraukkoja, lapsiraukkoja!"

Kerran kun satuin puhumaan Polinasta, tuli hän ihan raivoihinsa. "Se inhoittava olento", huudahti hän, "niin ilkeä ja kiittämätön. Hän on häväissyt koko perheemme. Jos laki vaan sallisi, kurittaisin minä häntä, niin, herraseni, sen minä tekisin!" Degrieristä ei hän kärsinyt puhuttavankaan. "Hän syöksi minut perikatoon, hän varasti minut tyhjäksi, hän nylki minut. Kaksi pitkää vuotta on hän painajaisena minua ahdistanut. Unissakin on hän minua vainonnut kuin aave! Tämä, tämä, tämä... Älkää ikinä puhuko hänestä minulle!"

Huomasin, että hänellä oli jotain tekeillä, mutta vaikenin tapani mukaan. Viikkoa ennen eroamme

paljasti Blanche mulle tämän salaisuuden. "Hänellä on hyvät toiveet", sanoi hän minulle, "baboulinka on nyt todellakin sairas ja kuolee pian. Mr. Astley lähetti sähkösanoman. Varmaan kenraalikin perii osan hänen omaisuudestaan. Muutenkin on hän minulle hyvin sopiva. Hänellähän on eläkkeensäkin, ja hän on tunteva itsensä onnelliseksi saadessaan asua luonani jossain komerossa. Minä pääsen 'rouva kenraalittareksi'. Ylemmät seurapiirit ovat minulle avoinna, tulen venäläiseksi tilanomistajattareksi, minulla on linna, mushikoita ja sitten on vielä miljoonani."

"Mutta jos hän tulee mustasukkaiseksi, rupeaa vaatimaan ... jumala tiesi mitä, — ymmärrätkö?"

"Oi, ei, ei, ei! Kuinka hän uskaltaisi. Minä olen ryhtynyt varokeinoihin, älä hätäile. Olen pannut hänet väärentämään pari vekseliä Albertin nimellä. Ja nyt, jos, — niin annan hänet oikeuden käsiin; hän ei uskalla!"

"No niin, mene..."

Häät vietettiin hyvin vaatimattomasti ilman juhlallisuuksia. Paitsi minua ja Albertia oli ainoastaan muutamia tuttaviamme saapuvilla, Hortense, Cleopâtre y.m. olivat tahallaan jätetyt kutsumatta. Uudet velvollisuudet olivat kokonaan anastaneet sulhasen ajatukset, hän oli ylen onnellinen. Blanche oli itse sitonut hänen valkean kaulaliinansa ja voidellut hänen hiuksensa. Hän näytti sangen hienolta hännystyksissä ja valkoisissa liiveissä.

"Hän on todellakin *comme il faut*", sanoi Blanche minulle tullessaan hänen huoneestaan, ikäänkuin nyt vasta olisi sen huomannut.

Päivän eri tapahtumat olen unohtanut. Muistan vaan silloin vasta ensi kerran kuulleenin Blanchen oikean nimen — hänen nimensä oli du Placet eikä de Cominges. Hänen äitinsäkään nimi ei ollut de Cominges. En tiedä tänäkään päivänä, miksi hän oli valinnut sen nimen. Tämä nimenvaihdos ei ollut kenraalista ollenkaan epämieluisia, päinvastoin miellytti häntä tämä uusi nimi enemmän kuin vanha. Vähän ennen vihkijäisiin lähtöämme käveli hän juhlapuvussaan edestakaisin salissa kertailen itseksensä tavattoman totisena sanoja: "Mademoiselle Blanche du Placet! Blanche du Placet, du Placet! Neiti Blanka du Placet", ja jonkinlainen itserakkaus loisti hänen kasvoillaan. Kirkossa, pormestarin luona ja kotona aamiaisella oli hän iloisella ja onnellisella tuulella sekä näytti sangen ylpeältä. Blanchekin käyttäytyi sangen arvokkaasti.. Molemmat olivat sanalla sanoen kuin muuttuneet.

"Minun täytyy nyt tietysti käyttäytyä toisella tavalla kuin ennen", sanoi hän minulle harvinaisen vakavasti. "Mutta voitko uskoa, minä en ole vieläkään oppinut lausumaan uutta nimeäni. Sagorjanski ... Sagosianski, rouva kenraalitar Sago ... Sago ... nuo pirun venäläiset nimet! Siis: rouva kenraalitar ja neljätoista konsonanttia! Se on sangen somaa, eikö totta?"

Vihdoin me erosimme ja Blanche, hyvä, sydämellinen Blanche itkikin hyvästiä heittäissään. "Sinä olet kelpo poika", sanoi hän nyyhkien. "Minä luulin sinua tyhmäksi, ja siltä sinä näytätkin, mutta et sinä ole ollenkaan tyhmä."

Ja puristeltuaan kättäni loppumattomiin, huudahti hän äkkiä: "Odotappas", ja kiiruhti huoneeseensa. Kun hän sieltä palasi, oli hänellä kaksi tuhannen frankin seteliä kädessään. Tätä en olisi ikinä uskonut!

"Näitä voit hyvinkin tarvita. Sinä olet kenties sangen oppinut 'utchitti', mutta sinä olet kauhean kokematon mies. Enempää kahta tuhatta en sulle anna, pian sinä ne kumminkin pelissä menettäisit. No, voi hyvin! Pysykäämme aina hyvinä ystävinä, ja jos taas voitat, tule heti tänne luokseni, ja minä teen sinut onnelliseksi!"

Minulla oli nyt, paitsi näitä kahta tuhannen frankin seteliä, vielä viisi sataa frankia. Sitäpaitsi oli minulla komea kultakello, tuhannen frankin arvoinen, hohtokivillä varustetut kultaset paidannapit y.m., joten vielä jonkun aikaa voin elellä huolettomasti. Pariisista matkustin Homburgiin. Matkalla pysähdyin kuitenkin eräälle väliasemalle Reinin varrella, koska olin saanut kuulla, että mr. Astley varmasti saapuisi sinne ja viipyisi siellä yhden päivän. Minulla oli niin paljon häneltä kysyttävänä... Sitten menen suoraan Homburgiin. Roulettenburgissa en aijo käydä piakkoin — ehkä vasta ensi vuonna. Sanotaan, ettei ole hyvä koetella onneaan kahta kertaa perätysten samassa pöydässä. Sitäpaitsi oikein todellisesti voi pelatakin vaan Homburgissa.

Lähes kaksi vuotta on kulunut siitä ajasta, jolloin viimeksi selailin näitä päiväkirjan lehtiä. Kuinka kurjaksi, onnettomaksi minun täytyikään tulla, voidakseni ajatella niitten esilleottamista ja lukemista! Minä lupasin viimeksi silloin matkustaa Homburgiin. Jumala! Millä itseluottamuksella, järkähtämättömillä toiveilla olinkaan kirjoittanut nuo sanat! Enkö sitten vähintäkään epäillyt silloin? Ja nyt on vähän enemmän kuin puolitoista vuotta kulunut siitä, ja minä olen kerjäläistäkin vihelijäisempi. Paljonkin vihelijäisempi, sillä minä olen itse syypää omaan perikatooni.

Mutta mitä hyödyttävät nämät nuhdesaarnat ja itseni parjaaminen? Enkö minä tänä aikana ole kuullut lukemattomia saarnoja, joita siveysapostolit ovat minulle pitäneet? Ja mitä nämät sitten ovat niin mahtipontisesti minulle esittäneet? Kaiken sen olen jo satoja kertoja ennemmin sanonut itselleni ja paljon selvemmin tuntenutkin sielussani. Mitä uutta heillä siis on minulle sanottavana, jota en itse tietäisi? Ja tokkohan tästä onkaan kysymys? Kysymys onkin siitä, että jos huomenna pyörä kääntyisi pari kertaa minun onnekseni, ja minä taas voittaisin satatuhatta, eiköhän silloin nämät saarnaajat itse olisi ensimmäisinä ystävällisesti hymyillen onnittelemassa minua? Eivätkö silloin kaikki kääntyisi pois minusta, kuten nyt. Mutta minä syljen heihin kaikkiin! Mitä minä olen nyt? Zero. Ja mitä minä olen huomenna? Huomenna minä voin nousta kuolleista ja alkaa uudestaan elää. Ihminen voi löytää itsensä niinkauvan, kun hän ei vielä ole kadotettu.

Minä olin silloin todellakin matkustanut Homburgiin, mutta ... minä matkustin vielä kauvemmaksikin, Roulettenburgiin, Spaahan, jopa Baden-Badeniin asti, jossa minä olin valtioneuvos Hintzen kamaripalvelijana. Niin, olen ollut lakeijanakin näiden viiden kuukauden kuluessa. Tämä tapahtui heti vankeudesta päästyäni. Sinne minut pistettiin Roulettenburgissa eräästä velasta. Joku tuntematon lunasti minut sieltä vapaaksi, — kukahan lie ollut? Mister Astleyko? Vai Polina? En tiedä, mutta velka oli maksettu, 200 taaleria, ja minä pääsin vapauteen. Mihin nyt joutuisin? Sain paikan tämän Hintzen luona. Isäntäni oli nuori, kevytmielinen, elämänhaluinen maailmanmies. Aluksi olin hänellä jonkinlaisena yksityissihteerinä ja sain 30 guldenia kuussa. Mutta tulonsa eivät ajanpitkään sallineetkaan hänen pitää sihteerää, ja minun asemani huononi. Sain pienemmän palkan ja alennuin vähitellen tavalliseksi palvelijaksi. Eihän minulla ollut muutakaan keinoa. Tästä huolimatta onnistuin viidessä kuukaudessa säästää palkastani 70 guldenia. Kerran illalla Badenissa ilmoitin hänelle eroavani hänen palveluksestaan. Ja samana iltana menin pelisaliin. Oi, kuinka sydämeni sykki tällä hetkellä! Nyt en tahtonut koetella onneani rahojen tähden. Tahdoin vaan, että huomenna kaikki nämät Hintzet, kaikki nämät hovimestarit, kaikki nämät pöyhkeät naiset puhuisivat minusta ja kertoisivat historiaani, kehuisivat minua ja pokkuroisivat minun uutta voittoani. Lapsellisia unelmia ja kuvitteluja nämät kaikki! Mutta sittenkin ... kuka tietää? Ehkä vielä kerran tapaan Polinan, kerron hänelle kaikki ja näytän hänelle vielä piteleväni onneni ohjaksista... Oi, rahat eivät ole minulle minkään arvoiset! Olen varma, että heittäisin ne taas jollekulle Blanchelle ja matkustaisin Pariisiin kolmeksi viikoksi uudestaan ja maksaisin hevosparista kuusitoista tuhatta frankia. Tiedänhän minä, etten ole itara. Olin vakuutettu siitä, että näin taaskin kävisi ja kuitenkin kuuntelin minä vapisten, sydän kylmänä pelinhoitajan huutoja: "*trente et un, rouge, impair et passe*" tai "*quatre, noir, pair et manque*". Ja millä kiihkolla minä katselinkaan pelipöytää, jolla kierielivät lousd'orit, fredrichsd'orit ja guldenit, kun pelinhoitaja pienellä lapiollaan työntää ne kasoihin, hehkuviin kuin tuli ja kokooa hopean pitkäksi sillaksi ympäri pyörän! Jo etuhuoneessa kuulin kullun lumoavan kilinän ja värisin kuin vilutautinen.

Oi, tälläkin illalla, jolloin kannoin työläästi ansaitsemani seitsemänkymmentä guldeniani pelipöytään, — tälläkin illalla on suuri merkitys minun elämässäni. Aloin kymmenellä guldenilla ja asetin panoksen sanalle "passe". Olin erityisesti mieltynyt siihen sanaan. Menetin. Vielä oli mulla kuusikymmentä guldenia hopeassa; hetkisen mietin ja päätin sitten asettaa panoksen zerolle. Kolme kertaa yritin, joka kerta panin peliin 5 guldenia — kolmannella kerralla sattui zerolle. Olin haltioissani, kun kassasta maksettiin minulle 175 guldenia. Voittaissani 100,000 guldeniani en ollut niin onnellinen kuin nyt. Heti panin 100 guldenia punaselle ja voitin, taas panin kaikki 200 guldenia punaselle ja voitin. Sitten panin 400 mustalle ja voitin, sitten 800 sanalle "manque" ja — voitin. Minulla oli nyt kaikkiaan 1,700 guldenia, joiden voittamiseen ei ollut kulunut viittäkään minuuttia. Sellaisina hetkinä unohtaa kaiken kurjuuden ja onnettomuuden. Olin uskaltanut kaikki ja olin onnistunut — voin lukea itseni taas ihmisten joukkoon!

Lähdin erääseen hotelliin, otin itselleni huoneen, johon sulkeuduin ja aloin lukea rahojani. Kello 3:een saakka yöllä istuin ja laskin yhä uudestaan näitä 1,700 guldenia. Kun aamulla heräsin, en ollutkaan enään lakeija. Päätin heti lähteä Homburgiin, siellä en ollut näytellyt lakeijaa enkä istunut velkavankeudessa. Puoli tuntia ennen junan lähtöä kiiruhdin vielä kerran pelisaliin kaikessa kiireessä uskaltaakseni kaksi panosta — ei enempää. Yks' kaks' olin menettänyt 1,500 guldenia. Matkustin sitten kuitenkin Homburgiin ja nyt olen kuukauden ollut täällä...

Ne toiveet, joita minulla oli tänne tullessani, eivät vielä ole toteutuneet. Elän alituisessa levottomuudessa, käyn joka päivä pelisalissa, asetan joka kerta pari pikku panosta ja *teen havaintoja* pelistä. Päivät päästään seison täten ruletin vieressä ja seuraan pyörän käänteitä; sen ohella odotan yhä jotain — jotain tapausta, joka kääntäisi kohtaloni uusille urille. Peli on vallannut kaikki ajatukseni ja

tunteeni, se ei jätä minua rauhaan unessakaan. Mistään muusta koko maailmassa en välitä, olen ikäänkuin vaipunut horrostilaan. Tämän todistaa kohtaukseni mr. Astleyn kanssa. Pariisiin lähtöni jälkeen en ollut häntä tavannut, hän nimittäin ei saapunutkaan silloin tuolle ennen mainitsemani asemalle. Tulin juuri pelisalista menetettyäni siellä muutamia guldeneja. Olin laskenut itselläni olevan vielä 50 guldenia, ja hotellilaskuni olin myöskin kolme päivää sitten maksanut. Voin siis vielä kerran mennä pelaamaan ja, jos satun voittamaan, jatkaa yhä eteenkinpäin. Jos menetän ne kaikki, täytyy taas ruvetakseni lakeijaksi, jos en satu tapaamaan venäläistä perhettä, joka tarvitsee kotiopettajaa.

Tällaisiin ajatuksiin vaipuneena ajoin juuri lähteä tavalliselle kävelylleni puiston läpi läheiseen pyökkimetsään, joka oli naapuriruhtinaskunnan rajan takana. Olin mieltynyt näihin pitkiin, monta tuntia kestäviin kävelymatkoihin, joilta tavallisesti palasin väsyneenä ja nälissäni hotelliini. Olin juuri poikennut eräälle puistokäytävälle, kun äkkäsin mr. Astleyn istuvan siellä etäällä penkillä. Suuresti iloissani tästä odottamattomasta kohtauksesta riensin hänen luokseen ja istahdin hänen viereensä. Iloni laimeni kuitenkin pian, kun huomasin kasvojensa kylmän ja vakavan ilmeen.

"Täällä te siis olette", alkoi hän kohteliaasti, mutta jäykästi. "Ajattelinkin heti tapaavani teidät täällä. Teidän ei tarvitse kertoa mulle mitään, minä tiedän kaikki. Tiedän hyvin, minkälaista elämää olette viettänyt senjälkeen, kun viimeksi tapasimme toisemme."

"Todellakin, te olette siis vielä huvitettu vanhoista ystäväistänne", vastasin minä; "on kunniaksi teille, ettette unohda. Sanokaas mulle, — johtui juuri mieleeni — tekö se olitte, joka vapautitte minut velkavankeudesta Roulettenburgissa? Istuin siellä kahdensadan taalerin tähden. Joku tuntematon vapautti minut."

"En minä ole teitä sieltä vapaaksi lunastanut, mutta tiesin kyllä teidän istuneen velkavankeudessa kahdensadan taalerin tähden."

"Sitten te myöskin tiedätte, kuka on tehnyt tämän hyväntyön minulle?"

"Ei, en voi sanoa tietäväni kuka se on ollut."

"Sepä on kummallista. Kukahan sen on mahtanut tehdä. Joka tapauksessa arvelen sen olleen jonkun omituisen englantilaisen, sillä venäläiset täällä eivät sitä tee. Venäjällä vapauttavat oikeauskoiset oikeauskoisia. Mutta tämä, kuten sanottu, on jonkun englantilaisen pähänpistoja."

Mr. Astley katseli minua vähän hämmästyneenä. Hän oli luullut löytävänsä minut masentuneena ja surullisena.

"Minua suuresti ilahuttaa nähdä teidän säilyttäneen henkisen itsenäisyytenne ja hilpeän mielialanne", huomautti hän vähän ivallisesti.

"Toisin sanoen: teitä harmittaa, kun en tunne itseäni murtuneeksi ja nöyryytetyksi", vastasin nauraen.

Hän ei heti käsittänyt, mutta, kun tarkoitukseni hänelle selvisi hymyili hän.

"Teidän huomautuksenne huvittavat minua", sanoi hän. "Minä tunnen niistä vanhan ystäväni, Aleksei Ivanovitshin, jossa oli yhdistettynä niin paljon älyä, innostusta ja — kyynillisyyttä. Venäläisellä yksin voi samalla kertaa olla niin vastakkaisia ominaisuuksia. Olette oikeassa: ihmistä huvittaa nähdä paraan ystävänsäkin alennustilassa; sellaiseen alennustilaan useimmissa tapauksissa juuri perustuukin n.k. ystävyys, sen osoittaa vanha kokemus. Tällä kertaa kuitenkin voitte olla vakuutettu siitä, että todellakin sydämestäni iloitsen nähdessäni teidät niin rohkeana. Sanokaahan nyt minulle, ettekö ole aikoonut lakata pelaamasta?"

"Piru periköön sen! Heitän sen heti, kun vaan..."

"Kun ensin olette sillä rikastunut. Enkö sitä arvannutkin! Älkää sanoko enään mitään, minä tiedän kaikki. Tuo 'heti kun vaan' pääsi teiltä aivan tahtomattanne ja oli siis sydämestä sanottu. Sanokaas, onko teillä muuta tointa kuin pelaaminen.

"Ei mitään muuta..."

Hän alkoi kuulustella minua. Ja nyt tuli ilmi, ettei minulla ollut aavistustakaan, mitä muualla maailmassa oli tapahtunut, että tuskin koko tänä aikana olin lukenut ainoatakaan sanomalehteä tai avannut ainoatakaan kirjaa.

"Te olette aivan villiintynyt", sanoi mr. Astley minulle. "Te olette unohtanut kaikki harrastuksenne ja velvollisuutenne, suunnitelmanne ja päämääränne, ystäväanne — ne, jotka teillä todella oli — ja muistinnekin. Muusta te ette enään välitä kuin pelivoitosta. Minä muistan, teillä oli hehkuvien, voimakkaitten tunteittenkin aika elämässänne. Olen varma, että nämätkin ovat jo muistostanne

kadonneet, ja teidän ajatuksenne ja mielikuvituksenne sijoittuvat vaan ruletin termeihin: 'pair' ja 'impair', 'rouge' ja 'noir', 'douze milieu' j.n.e."

"Riittää, mr. Astley", keskeytin hänet suuttuneena, "älkää te muistuttako minulle sitä. Vakuutan teille, minä en ole unohtanut mitään. Ainoastaan lyhyeksi ajaksi, kunnes vihdoinkin saan perin pohjin kuntoon asiani, täytyy minun sielustani karkoittaa kaikki muut ajatukset, muistinkin. Sallikaa minun vaan ensin saavuttaa tämä tarkoitukseni, ja te saatte nähdä, että olen jälleen nouseva ylös kuolleista."

"Te jäätte tänne kymmeneksi vuodeksi", jatkoi mr. Astley. "Lyöttekö vetoa — samana päivänä, samalla tunnilla, kymmenen vuoden perästä tällä samalla penkillä ratkaisemme sen."

"Heretkää", virkoin minä kärsimättömästi, "minä tahdon näyttää teille, etten ole unohtanut kaikkea: sanokaa minulle, missä oleskelee nyt miss Polina? Jos te ette lunastanut minua silloin vankeudesta, niin teki sen varmaankin hän. En ole koko aikana saanut hänestä mitään tietoja."

"Minä en luule miss Polinan vapauttaneen teitä", vastasi mr. Astley jyrkästi. "Hän on nykyään Sveitsissä ja teette minulle mieliksi, jos ette kysele hänestä mitään."

"Toisin sanoen, hän on teidänkin sydämenne haavoittanut", nauroi minä väkinäisesti.

"Miss Polina on nainen, joka on minulle kallisarvoinen, mutta vakuutan teille olevani suuresti kiitollinen, jos herkeätte hänestä kyselemästä. Te ette ole häntä koskaan oikein tuntenut. Ja minun siveellistä tunnettani loukkaavaa on kuulla hänen nimeänsä teidän huuliltanne."

"Kas niin! Te olette väärässä muuten: mistä sitten puhuisin teidän kanssanne, jos en hänestä. Olkaa levollinen, minä en tahdo teiltä tutkistella sydämenne salaisuuksia. Haluaisin vaan tietää, minkälaisissa olosuhteissa hän elää nyt. Te voitte sen sanoa minulle parilla sanalla."

"Riittävätkö sitten nämät pari sanaa teille? — Miss Polina oli kauvan sairaana, on vieläkin. Jonkun aikaa asui hän äitini ja sisareni luona pohjois-Englannissa. Puoli vuotta sitten kuoli isoäiti, tuo kummallinen nainen, jättäen hänelle perinnöksi 7,000 puntaa. Nyt oleskelee Polina sisareni luona, joka on mennyt naimisiin. Hänen pieni sisarensa ja veljensä saivat myöskin periä isoäitiä ja käyvät nyt koulua Lontoossa. Kenraali kuoli kuukausi takaperin Pariisissa halpaukseen. Neiti Blanche, joka hoiti häntä hyvin loppuun asti, kiiruhti siirättämään hänen perintöoikeutensa itselleen. Hän sai näet periä isoäidiltä suuret summat. Nyt kai olenkin kertonut kaikki."

"Entäs Degrier? Oleskeleeko hän Sveitsissä?"

"Ei hän Sveitsissä ole, enkä tiedä, missä lienee. Minä pyydän, älkää mainitko hänen nimeään minun läsnäollessani."

"Kuinka! Huolimatta teidän entisistä ystävällisistä väleistänne?"

"Niin, niistä huolimatta."

"Pyydän tuhannesti anteeksi mr. Astley. Sallikaahan vielä kerran: ei suinkaan se ole loukkaavaa eikä kiittämätöntä. Enhän minä syytä mistään miss Polinaa. Sitäpaitsi ranskalainen mies ja venäläinen nainen, puhuaksemme yleisesti, on yhdistelmä, jonka me lopullisesti voimme kaikin puolin ymmärtää."

"Jos te mainitsette Degrierin nimen tämän toisen nimen yhteydessä, pyydän teitä selittämään, mitä te tarkoitatte sanoillanne 'ranskalainen mies ja venäläinen nainen?' Mitä tämä 'yhdistelmä' merkitsee? Miksi juuri ranskalainen mies ja välttämättä venäläinen nainen?"

"Selväähän se: meidän romanttisuuteen taipuvat venäläiset naisemme ovat hyväsydämyydessään ja herkkäuskoisuudessaan helposti petettäviä. Meikäläiset miehet ovat heidän mielestään törkeän avomielisinä ja kömpelöinä oikeita karhuja. Jotain hienompaa, täydellisempää, runollisempaa he vaativat. Englantilainen ei ole heidän makunsa mukainen — uskokaa minua, mr. Astley! Ranskalainen, s.o. pariisilainen, kas, siinä on vasta jotain heille! Siinä on yhdistettynä hieno aisti, soma muoto, loistava käytös ja sukkeluus. Kaiken tämän alla piilevää sielun tyhjyyttä ja alhaisuutta eivät meikäläiset naiset ole kyllin terävänäköiset huomaamaan. Joku sieväkäytöksinen Degrier markiisiksi naamioittuna valloittaa heidän sydämensä uskomattoman helposti. Mitä merkitsemme esim. me molemmat sellaisen ihanteen rinnalla! Tehän olette sokeritehtailija mr. Astley?"

"Niin olen, osakas yhtiössä Lowell ja Kumpp."

"No katsokaas, mr. Astley. Toisella puolella sokeritehtailija, toisella Apollo de Belvedere. Voikos verratakaan? Minä taas en ole sokeritehtailijakaan. Minä olen vihelijäinen ruletinpelaaja, ollut lakeijanakin, jonka varmaan jo miss Polinakin tietää, koska hänellä näyttää olevan niin hyvät vakoojat."

"Te olette suuttunut, mutta miksi te tuota kaikkea olette lörpötellyt", sanoi mr. Astley kylmäverisesti tarkastellen minua. "Ette usko itsekään, mitä olette puhunut."

"Enkö usko? Entäs kaikki pilkka ja halveksuminen, jota olen saanut ranskalaisen tähden kärsiä miss Polinalta?"

"Se on inhoittavaa roskapuhetta", sanoi mr. Astley vapisevalla äänellä, silmät säkenöiden, — "tietäkää, te kiittämätön, kelvoton, kurja, onneton ihminen, että minä tulin Homburgiin vartavasten hänen pyynnöstään katsomaan teitä, puhumaan teidän kanssanne kauvan ja sydämellisesti, sitten kertoakseni hänelle kaikki, — teidän tunteenne, ajatuksenne, toiveenne ja ... muistonne!"

"Todellakin, todellakin", huusin minä ja kyyneleet virtasivat silmistäni.

"Niin, onneton ihminen, teitä hän rakasti, ja minä voin sanoa tämän teille, sillä te olette — mennyt mies! Jos minä sanoisin hänen vieläkin teitä rakastavan, jäisitte te kuitenkin tänne. Te olette syypää omaan turmioonne. Te olitte lahjakas, vilkasluontoinen, teistä oli toiveitakin ehkä. Te olisitte voinut olla hyödyksi maallenne, joka tarvitsee poikiaan, mutta — te jätte ijäksenne tänne. En syytä teitä erikseen. Kaikki venäläiset ovat sellaisia tai ainakin taipuvia sellaiseen. Jos ei heitä turmele ruletti, niin ainakin jokin muu sentapainen. Poikkeukset ovat sangen harvinaisia. Te ette ymmärrä, mitä on työ — kansasta en puhu nyt. Tähän asti olette ollut rehellinen mies, mieluummin tahdoitte ruveta lakeijaksikin kuin varastaa... Mutta minua kovin arveluttaa, kuinka käynee tulevaisuudessa. No niin, hyvästi! Te ehkä tarvitsette rahoja? Annan teille kymmenen louisd'oria, enempää en, te kumminkin menetätte ne pelissä. Ottakaa ne ja jääkää hyvästi! Ottakaahan!"

"En, mr. Astley, kaiken sen perästä, mitä olette sanonut..."

"Ottakaa", huudahti hän. "Olen varma, että vieläkin olette aatelismies, ja annan teille, kuten ystävä ystävälleen. Jos voisin olla varma, että heti jätätte Homburgin ja palaatte isänmaahanne, antaisin arvelematta teille tuhannen puntaa alkaaksenne uutta elämää. Mutta en anna teille tuhatta puntaa, annan vaan kymmenen louisd'oria, sillä kymmenen louisd'oria on nykyisissä oloissanne teille ihan sama kuin tuhannen puntaakin; ihan sama — pelissä ne menetätte. Ottakaa nyt ja voikaa hyvin."

"Otan, jos sallitte mun syleillä teitä jäähyväisiksi."

"Mielelläni."

Me syleilimme sydämellisesti toisiamme ja mr. Astley poistui.

Ei, hän ei ole oikeassa. Jos minä olen katkera ja tyhmä Polinaa ja Degrieria kohtaan, on hän katkera venäläisiä kohtaan. Minun suhteeni lienee hän ollut oikeassa. Mutta eihän nyt tästä ole kysymys: nämät ovat kaikki vaan sanoja, sanoja, sanoja, mutta nyt täytyykin toimia! Nyt onkin pääasia Sveitsi! Huomenna siis — oi, jospa huomenna voisin lähteä! Syntyä uudesta, nousta kuolleista! Täytyy näyttää heille... Polina saa tietää minun vielä voivan tulla ihmiseksi. Maksoi vaikka... Tänään on jo liian myöhäistä, mutta huomenna... Oi, minä aavistan, ja toisin ei voi tapahtua! Minulla on nyt viisitoista louisd'oria ja minä aloin viidellätoista guldenilla! Jos alan varovaisesti ... ja tokkohan, tokkohan olenkaan enään sellainen pikku lapsi! Tokkohan muistankaan olevani perikatoon tuomittu ihminen. Mutta — miksi en voisi nousta kuolleista! Niin! Ainoan kerran vaan elämässäni olen varovainen ja kärsivällinen — siinä kaikki. Kerran vaan säilytän kylmäverisyyteni ja kohtaloni on yhdessä hetkessä muuttunut. Päätäväisyys on pääasia. Muistan, kuinka kerran, seitsemän kuukautta sitten Roulettenburgissa olin lopullisen häviöni partaalla. Tämä on huomattava esimerkki päätäväisyydestä. Minä olin menettänyt silloin kaikki, kaikki... Ulos tullessani huomaan — liivin taskuun on jäänyt vielä yksi guldeni. "Aha, tällä saankin päivällistä", ajattelin. Mutta tultuani sata askelta, seisahduinkin miettimään ja palasin takaisin. Panin rahani sanalle "manque", ja samalla minut valtasi kummallinen tunne, kun yksinäisenä, vieraalla maalla, kaukana sukulaisista ja ystävistä, tietämättä, saisinko tänään syödäkseniäkään, panin peliin viimeisen guldenini! Minä voitin ja, kun kahdenkymmenen minuutin perästä lähdin pelialista, oli mulla seitsemänkymmentä guldenia taskussani. Tämä on tosiasia! Niin paljon voi joskus merkitä viimeinen guldeni. Mutta mitä, jos silloin olisin kadottanut rohkeuteni, jos en olisi uskaltanut päättää?

Huomenna, huomenna on ratkaisu tapahtuva!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PELAAJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in

the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the

requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.